

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VADYBOS INSTITUTAS

NERINGA JANČAUSKAITĖ

**GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS:
LIETUVOS – OLANDIJOS IR LENKIJOS - OLANDIJOS ATVEJŲ
ANALIZĖ**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

prof. A. Baležentis

VILNIUS

2015

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS
VADYBOS INSTITUTAS

**GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS:
LIETUVOS – OLANDIJOS IR LENKIJOS - OLANDIJOS ATVEJŲ
ANALIZĖ**

Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 084394

Vadovas
prof. A. Baležentis
2015 – 03 -

Atliko
stud. N. Jančiauskaitė
2015 – 03 -

VILNIUS
2015

TURINYS

Paveikslų sąrašas.....	4
Lentelių sąrašas.....	6
Priedų sąrašas.....	7
Įvadas.....	8
1. DARBINGŲ GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS TEORINIAI ASPEKTAI.....	10
1.1. Emigracijos samprata, rūšys ir formos.....	10
1.2. Emigracijos teorijos.....	15
1.3. Emigracijos veiksniai.....	19
1.4. Emigracijos pasekmės.....	22
1.5. Emigracija ir darnus vystymasis.....	28
1.6. Grįžtamoji migracija.....	30
2. LIETUVOS GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS MASTAI IR KRYPTYS.....	35
2.1. Emigracijos mastai ir kryptys.....	35
2.2. Vyriausybinių sprendimų emigracijos srautų mažinimui.....	43
2.3. Grįžtamosios migracijos tendencijos.....	48
3. EMIGRACIJOS IŠ LIETUVOS PRIEŽASČIŲ IR PASEKMIŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ: LIETUVA – OLANDIJA IR LENKIJA – OLANDIJA.....	53
3.1. Tyrimo metodika.....	53
3.2. Emigracijos priežastys.....	62
3.3. Emigracijos pasekmės.....	72
3.4. Grįžtamosios migracijos galimybės.....	74
Išvados ir siūlymai.....	78
Santrauka.....	82
Summary.....	84
Literatūra.....	86
Priedai.....	92

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Migracijos klasifikacija.....	13
2 pav. Tarptautinės migracijos klasifikacija.....	15
3 pav. Darbo jėgos migracija remiantis migracijos teorijomis.....	19
4 pav. Veiksniai, darantys įtaką gyventojų apsisprendimui emigruoti.....	21
5 pav. Tarptautinės migracijos veiksnių poveikis.....	22
6 pav. Migracijos pasekmės.....	26
7 pav. Veiksniai, įtakojantys emigraciją ir socialinę vystymąsi.....	29
8 pav. Gyventojų skaičius Lietuvoje, metų pradžioje, 2000 -2013 m., tūkst.....	35
9 pav. Emigracijos mastai iš Lietuvos, 2000 -2014 m., tūkst.....	36
10 pav. Imigracijos mastai į Lietuvą, 2000 – 2014 m., tūkst.....	37
11 pav. Grįžę migrantai: Lietuvos Respublikos piliečiai ir imigravę užsieniečiai (metiniai duomenys), 2001 - 2013 m, tūkst.....	38
12 pav. Lietuvos imigracijos ir emigracijos palyginimas, 2001 - 2013 m, tūkst.....	39
13 pav. Deklaruota, legali emigracija iš Lietuvos, 2001–2013 m., tūkst.....	40
14 pav. Lietuvos emigrantų migracijos kryptys, 2001 – 2013 m., tūkst.....	40
15 pav. ES šalių neto migracija.....	41
16 pav. Privačių asmenų piniginės perlaidos į Lietuvą, 2000 - 2013 m., mln. Lt.....	42
18 pav. Respondentų lytis, procentinis pasiskirstymas.....	58
19 pav. Respondentų amžius, procentinis pasiskirstymas.....	58
20 pav. Respondentų išsilavinimas, procentinis pasiskirstymas.....	59
21 pav. Respondentų šeimyninės padėtis, procentinis pasiskirstymas.....	60
22 pav. Klausimo: „Ar turite vaikų?“, respondentų atsakymų procentinis pasiskirstymas.....	60
23 pav. Klausimo: „Kas prižiūri jūsų vaikus?“, respondentų atsakymų procentinis pasiskirstymas.....	61
24 pav. Emigracijos legalumo procentinis pasiskirstymas.....	63
25 pav. Klausimo: „Ar emigravote vienas, ar su šeima?“ atsakymų procentinis pasiskirstymas.....	64
26 pav. Emigracijos laikotarpio, atsakymų procentinis pasiskirstymas.....	64
27 pav. Klausimo „Kiek laiko Jūs ketinate gyventi užsienyje“, atsakymų procentinis pasiskirstymas....	65
28 pav. Klausimo „Ar Jus tenkina dabartinės gyvenimo ir darbo sąlygos bei gaunama alga Olandijoje“, Lietuvos ir Lenkijos piliečių atsakymų lyginamoji analizė.....	66
29 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo sferą, savo šalyje.....	67
30 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal užimamas pareigas, savo šalyje.....	67
31 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo sferą, Olandijoje.....	68
32 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal užimamas pareigas, Olandijoje.....	69
33 pav. Respondentų gaunamų pajamų Olandijoje procentinis pasiskirstymas.....	70

34 pav. Klausimo: „Kas paskatino jus emigruoti iš Lietuvos“, Lietuvos ir Lenkijos atsakymų lyginamoji analizė.....	71
35 pav. Emigracijos pasekmės, Lietuvos ir Lenkijos atsakymų lyginamoji analizė.....	73
36 pav. Grįžtamosios migracijos sąlygos, Lietuvos ir Lenkijos atsakymų lyginamoji analizė.....	74
37 pav. Emigrantų emigracijos patirtis, atsakymų procentinis pasiskirstymas.....	75
38 pav. Emigracijos stabdymo galimybės, atsakymų procentinis pasiskirstymas.....	76
39 pav. Klausimo „jei būtų galimybė laiką grąžinti atgal, ar vis tiek pasirinktumėte emigraciją“, atsakymų procentiniai pasiskirstymai.....	77

LENTELIŲ SĄRAŠAS

<i>1 lentelė.</i> Emigracijos sampratos analizė.....	10
<i>2 lentelė.</i> Emigracijos pasekmių grupės ir galimos pasekmės.....	23
<i>3 lentelė.</i> Emigracijos poveikis valstybei.....	25
<i>4 lentelė.</i> Migracijos poveikis ekonomikai ir socialinei raidai (Lietuvos pavyzdžiu).....	26
<i>5 lentelė.</i> Darnaus vystymosi sudedamosios dalys.....	28
<i>6 lentelė.</i> LR ir ES emigracijos stabdymo priemonės, 2000 – 2013 m. laikotarpiu.....	43
<i>7 lentelė.</i> LR ir ES emigracijos stabdymo priemonės, 2014 – 2030 m. laikotarpiu.....	49
<i>8 lentelė.</i> Anketos sudarymas.....	54

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 PRIEDAS. Darbo struktūra.....	91
2 PRIEDAS. Anketa lietuvių kalba.....	92
3 PRIEDAS. Anketa lenkų kalba.....	98
4 PRIEDAS. Teorinės darbo dalies papildomos lentelės.....	105
5 PRIEDAS. Tiriamojo darbo dalies papildomos lentelės.....	106

IVADAS

Temos aktualumas. Emigracija visų laikų žmonių judėjimas, kuris buvo grindžiamas socialinėmis, ekonominėmis, politinėmis ir kultūrinėmis priežastimis. Visos pasaulio valstybės, tiek ekonomiškai išsivysčiusios, tiek besivystančios, tiek ir atsilikusios susiduria su žmonių emigracija, ypač darbingų, ir su visomis iš to sekančiomis teigiamomis ir neigiamomis pasekmėmis. Didėjantys emigracijos mastai buvo siejami su politiniais ir ekonominiais šalyje vykstančiais procesais. Ilgainiui emigracija tapo globaliu reiškiniu, kuomet emigruojančiam asmeniui tai geresnių sąlygų paieškos galimybė, o visuomenei - priemonė, kuri subalansuoja pasiūlą ir paklausą darbo rinkoje.

Lietuviai - viena iš tų mažų istorinių tautų, kurios išeiviai gausiomis bangomis išsibarstė po visą pasaulį. Išskyrus atskirus laikotarpius, kada įvairios priežastys (pvz., pasauliniai karai ar sovietmetis ir „geležinė uždanga“) ribodavo emigrantų skaičių, Lietuva nuo XIX a. pabaigos buvo viena iš daugiausiai emigrantų (pagal gyventojų skaičių) pasauliui duodanti Rytų Europos valstybė. Kita vertus, lietuvių migracija visą laiką buvo neatsiejama tarptautinės Vidurio ir Rytų Europos migracijos procesų dalis. Lietuvių padėtis nedaug skyrėsi nuo kitų imigrantų tautų padėčių: adaptacijos, įsitvirtinimo svetimame krašte, tautinio identiteto išlaikymo, asimiliacijos ir kiti procesai ėjo panašiais keliais, kaip ir kitų tautų emigrantų grupių.

Lietuviams laisvai paliekant savo tėvynę, per pastaruosius 14 metų, valdžiai atidžiai stebint emigracijos mastus pastebėta, jog demografinis gyventojų mažėjimas greitai sieks kritinę ribą. Valdžia suskubo rengti įvairias programas, kurių pagrindinis tikslas sumažinti emigracijos mastus ir sudaryti palankias sąlygas išvykusiems grįžti atgal. Tačiau kaip pastebėta, valstybės vykdomos programos neveiksmingos. Tą įrodo grįžtančiųjų migracija. Grįžusieji atgal į tėvynę joje nepasilieka, nes nepastebi šalyje palankių pokyčių, kurių tikėjosi. Kol emigracija nepasiekė kritinės ribos svarbu rasti priežastis, kas skatina gyventojus išvykti iš šalies ir kokie galimi būdai stabdyti šį valstybei nepalankų reiškinį.

Temos analizė. T. Hughes (2007), G. Kasnauskienė (2005), A. Janušauskas (2009), E. Barcevičius (2006) ir daugelis kitų autorių, kurie betarpiškai analizuoja emigraciją, jos priežastis bei pasekmes valstybei, bei ieško būdų kaip neigiamas emigracijos priežastis pakeisti teigiamomis taip, kad paskatinti grįžtamąją migraciją. Šių autorių indėlis į emigracijos stabdymo ir grįžtamosios migracijos procesus itin didelis. Jei tinkamai apjungti autorių atliktus darbus ir valstybės pastangas bei galimybes, emigracijos procesą galima suvaldyti.

Tyrimo objektas – darbingų gyventojų emigracija iš Lietuvos ir Lenkijos į Olandiją.

Tyrimo problema - darbingų gyventojų mažėjimas.

Hipotezės:

1. Iš Lietuvos emigravo daugiau darbingo amžiaus asmenų, nei yra pateikta statistiniuose LR duomenyse.
2. Nedarbo lygis, jo trukmė, darbo užmokestis, pajamų nelygybė, skurdo rizika, tai darnaus vystymosi sritys, kurios labiausiai įtakoja emigracijos procesą.

Tyrimo tikslas – ištirti pagrindines darbingų gyventojų emigracijos priežastis ir pasekmės.

Tyrimo uždaviniai:

1. Darbingų gyventojų emigracijos teorinė, lyginamoji analizė.
2. Lietuvos gyventojų emigracijos mastų ir kryptų lyginamoji analizė.
3. Svarbiausių emigracijos priežasčių išskyrimas ir vertinimas.
 - 3.1. Emigracijos priežasčių analizė.
 - 3.2. Emigracijos pasekmių analizė.
 - 3.3. Grįžtamosios migracijos galimybės.

Darbo metodai:

- statistinių duomenų analizė;
- anketinė apklausa;
- lyginamoji analizė.

Darbo praktinė reikšmė. Emigracijos problema Lietuvoje linksniojama jau seniai, tačiau pastaraisiais metais emigracijos mastai itin išaugo ir greitai sieks kritinę ribą, todėl svarbu skubiai imtis veiksmų, kurie padėtų tiksliai spręsti emigracijos priežastis, kurios tiesiogiai įtakoja gyventojų apsisprendimą emigruoti. Gauti tyrimo rezultatai ir suformuoti patarimai, galės būti tiesiogiai pritaikomi emigracijos problemos sprendimui ir grįžtamosios migracijos skatinimui.

Darbo apimtis. 8 lentelės, 39 paveikslai ir 5 priedai. Rašant darbą buvo panaudoti 88 informacijos šaltiniai, darbo apimtį sudaro 110 puslapiai.

Reiškiu padėką respondentams, kurie sutiko atsakyti į anketos klausimus ir taip padėti įsigilinti į emigracijos problemas.

Atskirą padėką reiškiu, prof. A. Baleženčiui, už pagalbą ir patarimus, kurie padėjo tinkamai atkleisti tyrimo temą ir gauti reikšmingus rezultatus.

1. DARBINGŲ GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Emigracijos samprata, rūšys ir formos

Prieš šimtmečius Europos ekspansija paskatino didelį gyventojų persikėlimą, kuris savu ruožtu sudarė pagrindą atsirasti daugiaetninėms pasaulio visuomenėms. Praūžus pirmosioms globalines migracijos bangoms, žmonės ir toliau bendravo bei maišėsi, o šių kontaktų būdai iš esmės formavo daugelio šalių etninę sandarą. Migracija, kaip reiškinys - nėra naujas, tačiau ji spartėja ir jos mastai didėja. Pasaulines migracijos modelius galima laikyti vienu atspindžiu, rodančiu sparčiai kintančius ekonominius politinius bei kultūrinius šalių tarpusavio saitus. Manoma, kad XX a. dešimtajame dešimtmetyje pasaulio migrantų skaičių sudarė per 80 milijonu žmonių, iš jų - 20 milijonu pabėgėlių. Atrodo, kad XXI a. pradžioje šis skaičius tikrai ims didėti, todėl kai kuriems mokslininkams kilo mintis pavadinti jį „migracijos šimtmečiu“. Iš Lietuvos emigruoja daugiausia jaunesnio amžiaus žmonės, darbo jėga, tai amžiaus struktūros deformacijos yra labai aiškios, ir vėliau jos turės pasekmių ir demografiniam procesui, ir darbo jėgai. Jau kurį laiką ir Lietuvoje aktuali tapo migracijos tema. Tačiau ne visi veiksniai susiję su emigracijos procesu sulaukia adekvataus politikų ir mokslininkų dėmesio (V. Šimkienė, etc., 2008, p. 94).

Pradėkime nuo to, kad emigracija yra viena iš trijų migracijos rūšių. Pati emigracijos sąvoka, plačiąja prasme, reiškia išvykimą, vienkartinį arba daugkartinį judėjimą iš vienos šalies į kitą. Emigracijos pradinis taškas - tėvynė ir išvykimas iš jos. Tačiau tai yra tik platus šios sąvokos paaiškinimas. Tam, kad tinkamai apibrėžti ir susiaurinti emigracijos sąvoką svarbu išnagrinėti įvairius mokslinius darbus, kuriuose ši sąvoka apibrėžiama (1 lentelė)

1 lentelė. Emigracijos sampratos analizė

Autorius	Migracijos, emigracijos sąvoka
W. Petersen, R. Petersen (1986)	Migracija – asmenų persikėlimas iš vienos vietos į kitą ilgam laikui, dideliu atstumu.
D. Kuzmaitė (2004, p. 4)	Emigracija - dinamiškas ir įvairialypis modernios tarptautinės migracijos procesas. Emigracija - statistiškas vienakryptis judėjimas iš kilmės šalies į priimančią.
K. Gliosaitė (2004)	Emigracija - tai atsakas į ekonomines galimybes gyventi geriau, kurios keičiasi atsižvelgiant į rinkos darbo sąlygas.
G. Kasnauskienė (2007, p. 157)	Emigracija – tai ilgalaikis nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimas, kuris įtakoja gyventojų skaičių tiek toje valstybėje iš kurios išvyksta, tiek toje į kurią atvyksta.

E. Urbonaitė (2007, p. 26)	Emigracija - išvykimas iš šalies iš kitos užsienio valstybės, siekiant geresnės gyvenimo kokybės.
Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007, p. 14)	Migracija - bet koks žmonių kėlimasis iš vienos gyvenamosios vietos į kitą. Gyventojų persikėlimo forma, tokia kaip tarpvalstybinis persikėlimas ar gyventojų judėjimas į kitas gyvenvietes, kertant administracinės vietovės ribas. Tai sudėtingas, sunkiai apibūdinamas ir išmatuojamas procesas.
Lietuvos Respublikos ekonominės migracijos reguliavimo strategija (2007)	Ekonominė migracija - išvykimas iš Lietuvos turint tikslą įsikurti užsienio valstybėje (t. y. ekonominė emigracija), siekiant geresnės gyvenimo kokybės, didesnio darbo užmokesčio, geresnių darbo sąlygų.
J. Karalevičienė ir K. Matuzevičiūtė (2009, p. 143)	Emigracija – dinamiškas, vis didesnį pagreitį įgaunantis procesas, kuris sąlygoja demografinius, ekonominius ir socialinius pokyčius šalyje.
D. Beržinskienė, S. Kairienė, R. Virbickaitė (2009, p. 13)	Emigracija - yra viena iš migracijos formų, ji remiasi laisvu žmonių judėjimu iš vienos šalies į kitą. Emigracija yra viena iš migracijos formų.
Statistikos departamentas	Emigracija - išvykimas į kitą valstybę, ketinant apsigyventi naujoje gyvenamojoje vietoje nuolat arba ne trumpiau kaip 12 mėnesių.

Sudaryta autorės remiantis moksliniais darbais [10]

Apibendrinant emigracijos sąvoką, galima teigti, kad migracija, tai - individų ar grupių persikėlimas iš vienos gyvenamosios vietos į kitą, kertant administracines ribas, su tikslu pasilikti pasirinktoje vietoje atitinkamai ilgam laikui.

Analizuojant skirtingus autorių darbus buvo pastebėta, kad emigracija kaip pati sąvoka nagrinėjama mažai, visas dėmesys skiriamas pačiai migracijai, t.y. bet kokiam individo ar grupės išvykimui, plačiąja prasme, dėl to, tolimesniame šio darbo kontekste, nagrinėjant emigracijos rūšis, tipus ir formas, bus analizuojama bendras migracijos reiškinys.

Anot autoriaus E. Nedzinsko (2008, p. 111) migracijoje vyrauja du pagrindiniai kriterijai:

1. Erdvės (vietos keitimas),
2. Laiko (persikėlimas į kitą vietą kažkokiam laikotarpiui).

Autorius teigimu migracija gali būti skirstoma į judėjimo priežastis, laiką, vietą, teisinį statusą ir panašiai.

Tam, kad geriau išanalizuoti migracijos reiškinių, svarbu tinkamai išnagrinėti, kaip migracijos procesas klasifikuojamas. Skirtingi autoriai skirtingai skirsto ir grupuoja migracijos procesą.

G. Kasnauskienė (2006, p. 13) pateikia tokį migracijos skirstymą:

- priverstinė migracija. Kuomet sprendimą emigruoti priima kita asmenys, be kito žmogaus sutikimo;
- darbo jėgos migracija. Siekiant pagerinti savo gyvenimo sąlygas;
- šeimų migracija. Ją sudaro dvi dalys: socialinio darbo ir priverstinės darbo bei priverstinė migracija.

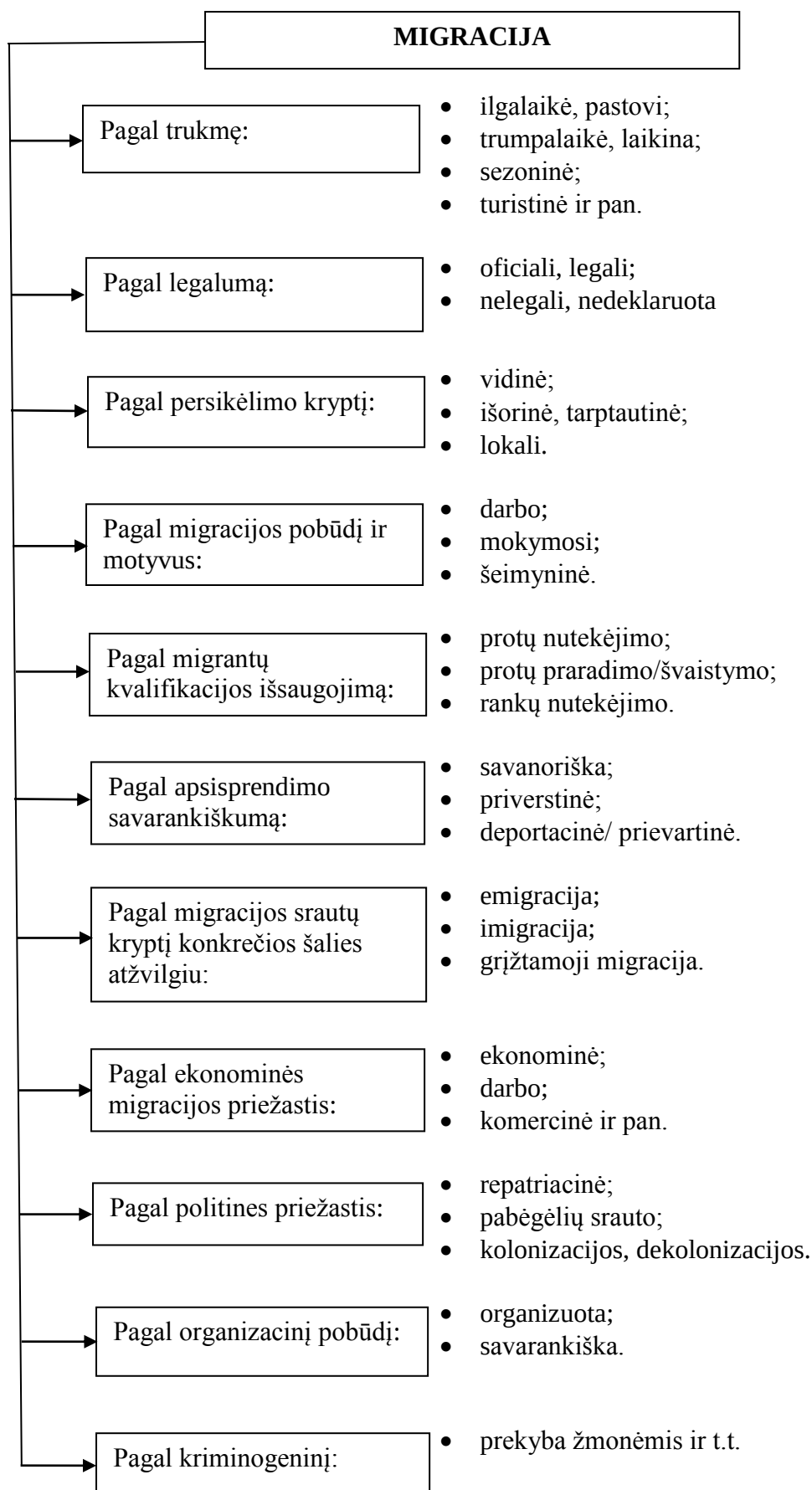
T. Hughes (2007, p. 184) migraciją skirsto į tokias dalis:

- nuolatinė migracija. Tai migracija, kurios viena iš pagrindinių priežasčių yra darbas, verslas, santuoka ar pan;
- laikina migracija. Trumpalaikė migracija, su tikslu sugrįžti. Tai gali būti turizmas, nedidelio masto prekyba ar pan;
- kontraktinė migracija. Tai migracija pagal susitarimą, turint leidimą, kuomet yra sudaroma darbo sutartis ar pan;
- lokalizuota migracija. Egzistuoja valstybėse, kuriose yra kolonijų ir gyventojams leidžiama judėti per specializuotą atstumą nuo valstybių sienų;
- pabėgėlių migracija. Tokią migraciją įtakoja kariniai neramumai tėvynėje;
- neteisėta migracija. Tai neretai ir pakankamai plačiai tarptautiniu mastu paplitusi migracija, kuomet asmenys be vizos ar kitų būtinų kelionės dokumentų verta valstybines sienas ir dirba nelegaliai.

Skirtingai nei kiti autoriai, A. Janušauskas et. Al (2009, p. 20 - 21) migraciją skirsto pagal migracijos priežastis. Autorius išskyrė 11 migracijos priežasčių (žr. 1 pav.).

Kitaip, nei autorius A. Janušauskas et al. (2009, p. 20 - 21), autorė V. Rudzkienė (2005, p. 257) migracijos rūšis skirsto į tokias dalis:

1. Mažai kvalifikuotos darbo jėgos.
2. Specialistų.
3. Akademinų protų.
4. Akademinio studijuojančio jaunimo.
5. Valstybės tarnautojų.
6. Verslo.
7. Mišrių santuokų.
8. Nusikaltimų eksporto.
9. Prekybą žmonėmis.

1 pav. Migracijos klasifikacija
 Cit. pagal Janušauską, A. et al. (2009, p. 20 - 21).

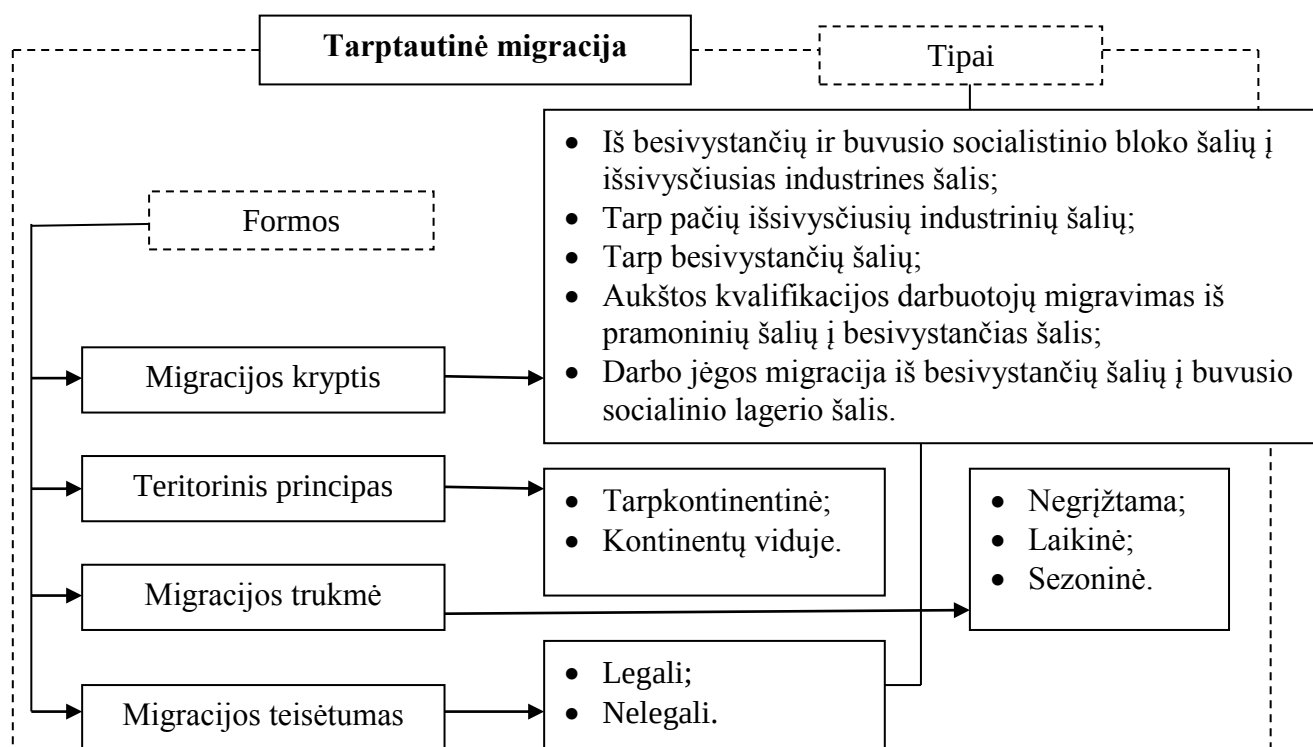
Anot, J. Guščinskienės (2001, p. 89), migraciją geriausiai skirstyti į tokias 7 dalis:

- primityvi. Ją dažniausiai skatina geresnio gyvenimo paieškos;
- prievartinė. Ją skatina valstybė savo veiksmais;
- skatinama. Kai migranto valia priklauso nuo kitų valios;
- laisva. Migrantas pats laisva valia pasirenka migraciją;
- grandininė. Individai migruoja į vieną šalį, kurioje jau gyvena jų šeima ir artimieji;
- grįžtamoji. Asmuo sugrįžta ten, kur anksčiau gyveno;
- masinė. Kuomet išvykstama didelėmis grupėmis.

Autorius, G. Malinauskas (2006, p. 122), migracijos rūšis skirto į keturias dalis, ir jos visos susijusios su darbu ir kvalifikacijos lygiu:

1. profesinė migracija. Kitaip vadinama „protų nutekėjimo“ migracija. Tokia migracija pasižymi aukštos kvalifikacijos specialistų migracija, dažniausiai aukštą išsilavinimą turi šių profesijų atstovai: gydytojai, architektai, inžinieriai ir pan. Migracijai dažniausiai įtakos turi ir ją skatina didesnio atlyginimo paieška, geresnės darbo sąlygos, karjeros galimybės. Esant tokiai migracijai, neretai aukštos kvalifikacijos specialistai išvyksta su šeimomis, arba pradžioje išvyksta vieni, o ne ilgai trukus emigruoja ir likusi šeimos dalis;
2. kvalifikacinė migracija. Ši migracijos forma glaudžiai susijusi su kvalifikacijos kėlimu ar aukštesnio kvalifikacinio laipsnio įsigijimo galimybėmis. Tai specialistų išvykimas, trumpam ar ilgam laikotarpiui. Šiai migracijai priskiriami vykstantys studijuoti, stažuotis ir pan;
3. žemos kvalifikacijos migracija. Tai labiausiai paplitusi migracijos forma, kuomet išvyksta tie, kuriems nepavyko įsitvirtinti gimtojoje šalyje ir emigravimas tiesiogiai siejamas su geresnio darbo ir darbo užmokesčio paieška svečioje šalyje;
4. dalinė darbo migracija. Kai dalis šeimos narių, vienas arba du, išvyksta į kitą šalį dirbti, o likusi šeimos dalis pasilieka gimtojoje šalyje. Šioje migracijos formoje, anot autoriaus, labiausiai išryškėja socialinės problemos, kadangi tokia migracijos forma neigiamai veikia tiek profesiniu tiek šeimyniniu lygmeniu.

Apibendrinant mokslinių darbų autorių pateiktas migracijos rūšis matyti, kad jos visos itin skirtingos. Pradedant migracijos laikotarpiu, migracijos apimtimi ir užbaigiant migracijos galima priežastimi. Jei siektume tiksliai apibrėžti tarptautinę migraciją, tai ją puikiai atspindėtų - tarptautinės migracijos klasifikacija (2 pav.), kurį sudarė: Pukelienė V., Glinskienė R., Beržinskienė D. (2008, p. 49) autoriai.

2 pav. Tarptautinės migracijos klasifikacija
Cit. pagal Pukelienę V., Glinskienę R., Beržinskienę D. (2008, p. 49).

Taip, kaip migracijos rūšių, taip ir migracijos teorijų yra iškelta daug. Todėl, tolimesniame skyrelyje bus išskiriamos ir plačiau analizuojamos, pagrindinės migracijos teorijos.

1.2. Emigracijos teorijos

Pirmosios migracijos teorijos buvo nagrinėjamos dar 1885 metais. Pirmosios teorijos autorius buvo - E. D. Ravenšteinas (1885). Autoriaus moksliniame veikale minima, kad pagrindinė migracijos priežastis yra ekonominė. Jo teigimu migracijos procesui įtakos turi kilmės ir tikslo šalys, gyventojų skaičius ir jų apgyvendinimo tankumas. Autorius pastebėjo, kad didesnių miestų gyventojai linkę mažiau migruoti, nei mažesnių miestų gyventojai. E. D. Ravenšteinas nurodė, kad pagal jo teoriją moterys yra labiau linkusios emigruoti nei vyrai. A. Vėber, E. D. Ravenšteino teoriją papildė teiginiu, kad tarptautinės migracijos apimtis lemia darbo jėgos paklausa (17, 22).

Migracijos teorijų yra daug, tačiau šiame darbe bus analizuojamos dažniausiai moksliniuose darbuose nagrinėjamos teorijos. Pirmoji iš plačiai nagrinėjamų migracijos teorijų yra - neoklasikinė ekonomikos teorija.

Neoklasikinė ekonomikos teorija migraciją aiškina per „stūmimo“ ir „traukos“ jėgų sąveiką. Neoklasikinė ekonomikos teorija yra skaidoma mikro ir makro dalis. Pagrindiniai makroekonominiai migracijos veiksniai, tai darbo užmokesčio ir darbo jėgos pasiūlos bei paklausos skirtumai tarptautinėje

rinkoje. Nulemiantys judėjimą iš perpildytų darbo jėgos rinkų, kur darbo užmokestis žymiai mažesnis į aukštesnės paklausos ir darbo užmokesčio rinkas (Gliosaitė K., 2004, p. 11).

Neoklasikinė ekonomikos teorija mikroekonominio lygmeniu aiškinama kaip kaštų ir naudos santykio analizė, kurią nulemia individualus sprendimas prisitaikyti prie ekonominių ir darbo rinkos sąlygų, t.y. migracija pasirenkama tada, kai tokio elgesio teikiama nauda gerokai viršija kaštus. Kuomet skirtumas tarp darbo užmokesčio ir darbo jėgos tarp šalių sumažėja - sumažėja ir emigracijos paskata. Tokiu atveju, asmens apsisprendimą dėl pasilikimo savo gimtojoje šalyje nulemia palyginti su gaunama nauda padidėję kaštai. (Gliosaitė K., 2004, p. 11). Jei atsižvelgtume į migracijos motyvus ir jos kompleksiskumą, tuomet ekonominiai „stūmimo“ ir „traukos“ veiksniai būtų papildomi kitais motyvais: kultūriniais, geografiniais, socialiniais ir kitais. (Karalevičienė, J., Matuzevičiūtė, K., 2009, p. 143).

Ši teorija buvo taikoma migracijos proceso aiškinimui iki 1970 metų. Vėliau, ji buvo pakeista kitomis teorijomis, nes dėl besikeičiančių migracijos priežasčių ir struktūros, atsirado poreikis naujiems modeliams, kurie visiškai atskleistų heterogenišką ir sudėtinį reiškinį. Tačiau ligi šiol - neoklasikinė ekonomikos teorija yra dažniausiai taikoma Lietuvoje atliekamuose tyrimuose, kuriomis bandoma išsiaiškinti tikrąsias migracijos priežastis. (Karalevičienė, J., Matuzevičiūtė, K., 2009, p. 143).

Migracijos istorinės atminties teorija. Ši teorija glaudžiai siejama su istorine tautos patirtimi. Ji modeliuojama per išskirtinai aukštą dabartinį lietuvių tautos migracinį potencialą. Tai lyg savotiškas „migracijos genas“, 19 - 20 a. suformuotas ir glūdintis tautos atmintyje. Tačiau jis aktyvuojasi kuomet gyvenimo sąlygose atsispindi politinės ar ekonominės krizės. Šis teorijos teigimu, po pirmosios migracijos bangos, seka antra migracijos banga ir trečia ir t.t. Pirmoji išvykimų banga sukuria tinkamą aplinką sekančiai migracijos bangai. Tačiau anot šios teorijos autorių, migracijos bangas gali skirti ilgas laiko tarpas. (Kripaitis, R. Romikaitytė, B., 2005, p. 65).

Demografinė migracijos teorija. Šią teoriją išskiria autoriai - Kripaitis, R. Romikaitytė, B. (2005, p. 65). Teorija grindžiama tuo, kad pirmiausiai formuojamas emigracijos potencialas, o įtakojant tam tikriems veiksniams, suformuotas potencialas realizuojamas. Demografinės migracijos teorijos teigimu pirminiai migracijos srautai, paskatina dar didesnius migracijos srautus, kuomet vieno iš šeimos narių išvykimas ir geras įsitvirtinimas svečioje šalyje sukuria gerą pavyzdį ir juo paseka tėvynėje likę giminės, artimieji ir draugai. (Kripaitis, R. Romikaitytė, B., 2005, p. 66).

Naujoji migracijos ekonomikos ir naujoji namų ūkio teorija. Galima pastebėti, kad šios teorijos pagrindinis trūkumas, kad analizuojama tik kilmės šalis. Tačiau ši teorija teigia, kad yra orientuojamasi į pačią šeimą, o ne į atskirus individus. Vadinasi sprendimą emigruoti priima šeimos nariai ar namų ūkiai siekdami ne tik padidinti šeimos pajamas, diversifikuoti pajamų šaltinius, bet ir sumažinti riziką. Rizikos sumažinimas akcentuojamas, kaip darbo ar pajamų netekimo atveju. Ši teorija iš dalies papildoma neoklasikinę ekonominę migracijos teoriją. Galima išskirti du šiuos du punktus:

1. Emigracijos priežastis nebūtinai yra darbo užmokesčio skirtumas lyginant šalis.

2. Akcentuojama namų ūkių ir šeimų bei piniginių perlaidų vaidmuo.

Sprendimų emigruoti priėmimo teorija ir ekologinė teorija. Sprendimų priėmimo migruoti teorija grindžiama keturiais, autorės, Autorė G. Kasnauskienė (2006, p. 48, 2007, p. 96), išskirtais komponentais: galimybėmis, motyvais, lūkesčiais ir stimulais. Ekologinė migracijos teorija aiškina migraciją visuomenės lygmeniu. Šioje teorijoje daroma pusiausvyros prielaida, kuri egzistuoja tarp technologijų, aplinkos, gyventojų skaičiaus ir visuomenės struktūros. Naudojantis šia teorija galima nustatyti migracijos kryptis, tačiau ji kaip ir visos anksčiau nagrinėtos teorijos netobulos, nes ir šiuo atveju juk migracija dažniausiai yra atskirų žmonių priimtų sprendimų rezultatas.

Institucinė teorija. Šios teorijos teigimu pati migracija skatina ir stiprina įvairių pelno ir nepelno legalių ir nelegalių organizacijų kūrimąsi. Šios organizacijos veikia teikiant įvairias paslaugas, kaip pavyzdžiui: įsidarbinimo, vizų klausimais ir t.t. Dažnai nelegali tokių institucijų veikla apima migrantų kontrabandą, prekybą žmonėmis ir t.t. (Aleksėjūnė V., et. al. 2010, p. 122, Krumplytė J., et. al. 2005, p. 81)

Socialinio tinklo teorija. Šią teoriją autorė, G. Kasnauskienė (2007, p. 98), išskiria ir vadina socialinio tinklo teorija, o autorės J. Karalevičienė, K. Matuzevičiūtė (2009, p. 145) - **migracijos tinklo teorija**. Ši teorija nagrinėja šeimos narių, giminaičių, pažįstamų likusiųjų tėvynėje ryšio su imigrantu. Kadangi, imigrantas lyg informacijos perdavimo priemonė, kuri skleidžia informaciją apie situaciją darbo rinkose, atlyginimų lygį, įsidarbinimo perspektyvas ir galimybes, visa tai perleisdamas per savo patirties prizmę. Tinkamo ryšio tarp migranto ir jo artimųjų buvimas ir teisingos informacijos sklaida sukuria naujas emigracijos priežastis. Vadinasi, anot autorės G. Kasnauskienės (2007, p. 98), tokių socialinių tinklų plėtra gali būti viena iš priežasčių aiškinančių migraciją, nepaisant ją sukėlusių priežasčių.

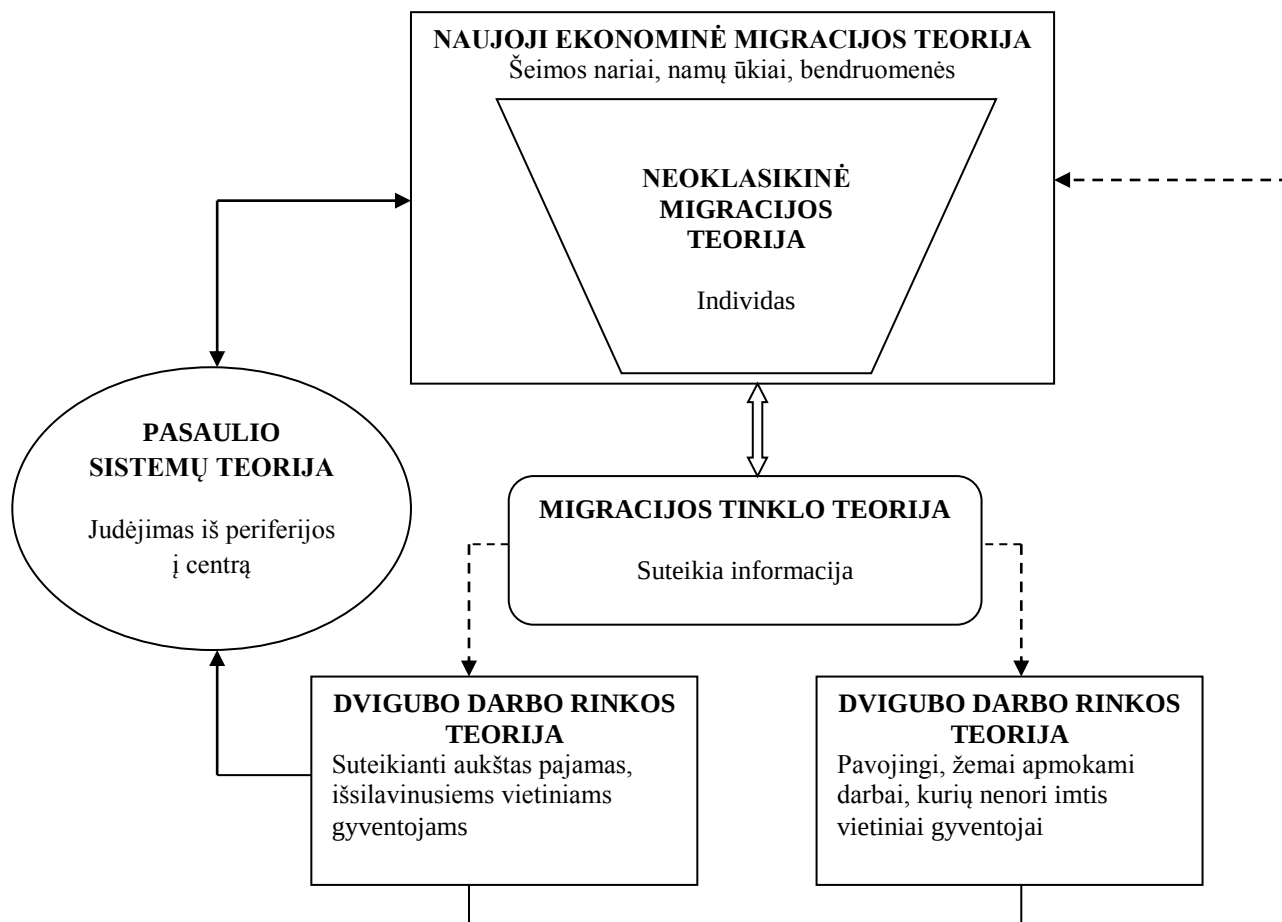
Pasaulio sistemų teorija. Anot šios teorijos, visas pasaulis yra vieninga sistema, kurioje išskiriamos kelios zonos. Šios zonos viena nuo kitos skiriasi pagal ekonominę išsivystymą. Šių autorių teigimu emigraciją lemia darbo jėgos judėjimas iš periferijos į centrą. Todėl vieningoje sistemoje išskiriamos dvi zonos: centras ir periferija. Šiuo atveju periferijos tai besivystantys regionai, centras - išsivysčiusios valstybės. Centruose migrantų darbo jėgos paklausa neturi pastovumo, kadangi ji atspindi tik santykinį, žemą uždarbį gauti sutinkančių asmenų, stygių. O periferinėse zonose naujos darbo vietos kuriamos lėčiau nei auga darbo jėga. To pasekoje auga nedarbo lygis. Asmenys neturintys darbo ir jaučiantys pinigų stygių vis dažniau imasi nelegalaus arba žemai apmokamo darbo. Dėl šių priežasčių, anot šios teorijos ir vyksta judėjimas iš periferijų į centrus. Pasaulio sistemų teorija atkreipia dėmesį į ekonomikos globalizaciją, nes tik jos dėka kapitalistinė rinka įsiskverbia į silpniau išsivysčiusias šalis ir pakeičia jų centrus, tuo pačiu pasikeičia tradiciniai ekonominiai, politiniai ir kultūriniai centrai, jie tampa naujais - tarptautiniais. Tam, kad palengvinti žmonių judėjimą ir migracijos procesų sąnaudas,

sukuriama transportavimo bei komunikacijos kanalai į migracijai palankesnę politinę bei kultūrinę aplinką. (J. Karalevičienė, K. Matuzevičiūtė, 2009, p. 145).

Dvigubos darbo rinkos arba dviejų darbo rinkų teorija. Analizuojant Lietuvos laisvosios rinkos (2006) pateikiamą informaciją matyti, kad ši institucija nagrinėja migracija ir vadovaujasi būtent šia teorija. Dvigubos darbo rinkos arba dviejų darbo rinkų teorijos teigimu, išsivysčiusiose šalyje poindustriniai pokyčiai lėmė, kad darbo rinka buvo padalinta į dvi dalis: pirmoji dalis rinkos priklauso gerai apmokamam, prestižiniui, stabiliam ir reikalaujančiam aukštos kvalifikacijos, antroji dalis, visiškai priešinga, su dideliu atotrūkiu. Į antrąją dalį patenka žemai apmokami, kvalifikacijos nereikalaujantys, nesaugūs fiziškai, nestabilūs ir neprestižiniai darbai, kurie dirbantiems nesuteikia jokių socialinių perspektyvų. Pirmąją rinkos dalį užpildo kvalifikuoti vietiniai gyventojai, antroji dalis lieka mažai paklausī tarp vietinių gyventojų, todėl antrojoje rinkoje susidaro darbo jėgos pasiūlos spraga, kurią greitai užpildo migrantai iš mažiau ekonomiškai išsivysčiusių šalių.

Didėjančių pasekmių teorija. Ši teorija nagrinėja ryšį tarp daromos įtakos vieni kitiems. Aplinkiniai gyventojai matydami migranto šeimą, likusią tėvynėje, ir pagerėjusį jų pragyvenimo lygį, gali daryti įtaką savo šeimos nariams taip pat migruoti ir iš užsienio padėti savo artimiesiems. Tokiu atveju palaipsniui didėja migrantų skaičius, migrantus priimančioje šalyje. Didėjančių pasekmių teorijos įžvalgomis, tokie migracijos procesai gali virsti migraciją stimuliuojančiais veiksmiais (Maslauskaitė, Stankūnienė, 2007, p. 230).

Visos nagrinėtos teorijos viena kita papildo arba persidengia, kaip pavyzdžiui socialinio tinklo teorija ir migracijos teorija aiškina migracijos procesus, kurių pagrindu išvykusieji sukuria palankią terpę atvykti savo tėvynainiams, ir taip ilgainiui išsivysto savarankiškas migracijos veiksnys. Dvigubos rinkos teorija panaši į pasaulio rinkos teoriją, vienu ar kitu atveju migruojama iš mažiau išsivysčiusių šalių į poindustrines šalis, ir užpildomos nekvalifikuotų darbuotojų paklausos spragos (3 pav.).

3 pav. Darbo jėgos migracija remiantis migracijos teorijomis

Cit. pagal Stulgienę, A., Daunorienę, A. 2009, p. 988.

Vadinasi migruoti ar ne, lemia skirtingi veiksniai. Dažniausiai emigruoja jauni žmonės, kurie nebijo rizikuoti, arba vis dar darbingi asmenys, kurie neturi arba nemato jokių galimybių įsitvirtinti gimtojoje šalyje. Tačiau esmė migracijos lieka ta pati, o nagrinėtos teorijos ją tik pagrindžia, kad migruojama su tikslu esamą situaciją pakeisti geresne.

1.3. Emigracijos veiksniai

Pati migracija kaip reiškinys nieko nebestebina. Jau prieš daugelį metų buvo imta nagrinėti, kas tai yra migracija ir kokie veiksniai ją skatina. Tačiau ankstesniais metais, buvo iškeliamos tik ekonominės migracijos priežastys. Pati migracija buvo nagrinėjama kaip judėjimas vietiniu mastu, kuomet buvo persikeliama iš regiono pakraščių, ne taip gerai išsivysčiusių šalies vietovių, į geriau išsivysčiusias tos pačios šalies vietas, dažniausiai tankiau apgyvendintas ir turinčias įsitvirtinimo ir verslo kūrimo perspektyvų.

Einant metams, ir vis didėjant migracijos mastams, imta plačiau nagrinėti, kodėl tai vyksta ir kas tą skatina. Buvo suvokta, kad ne vien ekonominės priežastys įtakoja darbingų žmonių judėjimą ne tik vietiniu, bet ir tarptautiniu mastu. Vis stipriau gilinantis į migracijos problemą, atliekant įvairius

tyrimus buvo pastebėta, kad žmonių judėjimą įtakoja ekonominiai, socialiniai, politiniai, kultūriniai, gamtiniai, klimatiniai, demografiniai veiksniai.

Tam, kad apibrėžti ir tiksliai nustatyti tuos veiksnius teoriniu aspektu svarbu išanalizuoti mokslinių darbų autorių nuomones.

Anot autorės, K. Katilienės (2006, p. 43), darbingus asmenis skatina emigruoti ekonominės ir politinės priežastys. Autorė pažymi, kad verslininkų greitų ir didelių pelnų siekimas per darbo jėgos išnaudojimą, skatina asmenis vis dažniau ne tik susimastyti apie migraciją, bet ir migruoti. Autorė išskyrė tokias tiesiogines priežastis:

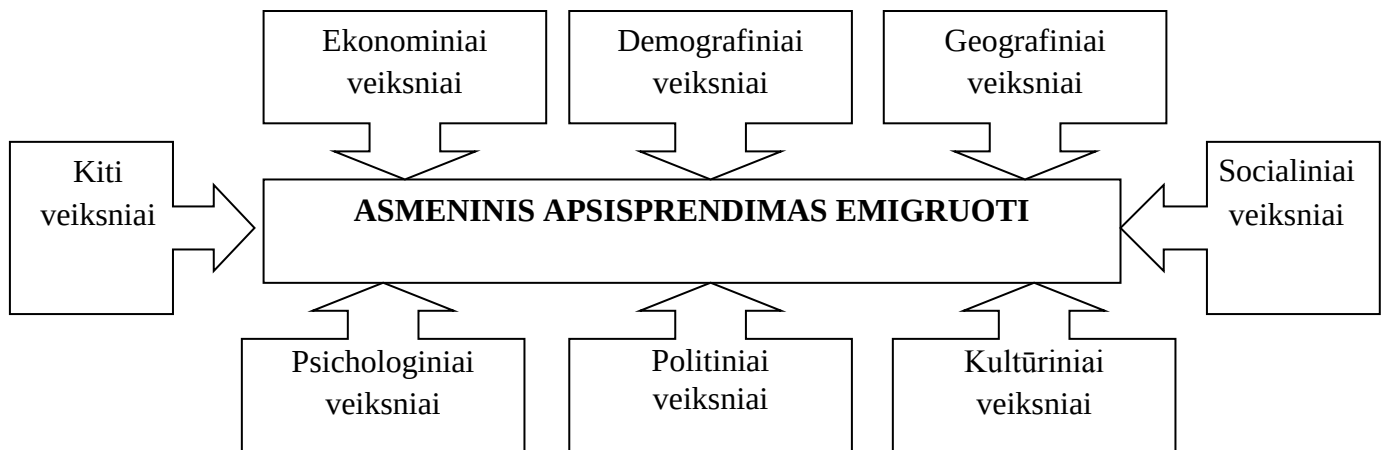
1. Minimalūs atlyginimai privataus verslo sektoriuje (oficialiai) ir priedai (vokeliuose).
2. Darbuotojai nėra pilnai socialiai apdrausti.
3. Valstybės išdas negauna pajamų už privataus sektoriaus nuslepiamas lėšas.
4. Valstybė nesugeba užkirsti kelio nelegalioms verslo machinacijoms.

Tačiau, nagrinėjant giliau, kitų autorių darbus, akivaizdu, kad sprendimus emigruoti lemia ne vienas ar keli veiksniai, jų gali būti itin daug ir įvairūs, nes tai priklauso nuo kiekvieno individo ir tos priežastys kinta laike (Maslauskaitė ir kt., 2007, p. 232, Damulienė, A., 2013, p. 110). Į klausimą, kodėl žmonės emigruoja, dauguma autorių atsako vieningai - migruojantieji tikisi, kad nauda iš to viršys kaštus (R. Čiarnienė, V. Kumpikaitė, A. Taraškevičius, 2009, p. 556), t.y. investicijos finansinės ir moralinės atsipirks su kaupu. Anot autorių (Maslauskaitė ir kt. (2007, p. 232), Damulienė, A. (2013, p. 110), A. Janušauskas (2009, p. 19), migraciją lemia dvejopi veiksniai:

- išstumiantys/stūmos veiksniai;
- pritraukiantys/traukos veiksniai.

Šiuo atveju stūmos ir traukos veiksniai apibrėžiami kaip įvairūs (4 pav.):

1. ekonominiai (atlyginimų dydis, ekonomikos lėtas augimas, nedarbas);
2. socialiniai-kultūriniai (migracijos „mada“, tradicijos, ne/tolerancija);
3. politiniai (politinė santvarka, rinkimų rezultatai);
4. psichologiniai (gebėjimas priimti asmeninius sprendimus);
5. saugumo (dėl karinių ar kitų konfliktų, politinių ar kitų represijų);
6. geografiniai (klimato sąlygos);
7. populiacijos/demografiniai ir kiti veiksniai.

4 pav. Veiksniai, darantys įtaką gyventojų apsisprendimui emigruoti

Cit. pagal Čiarnienę R., Kumpikaitę V., Taraševičių A., 2009, p. 529.

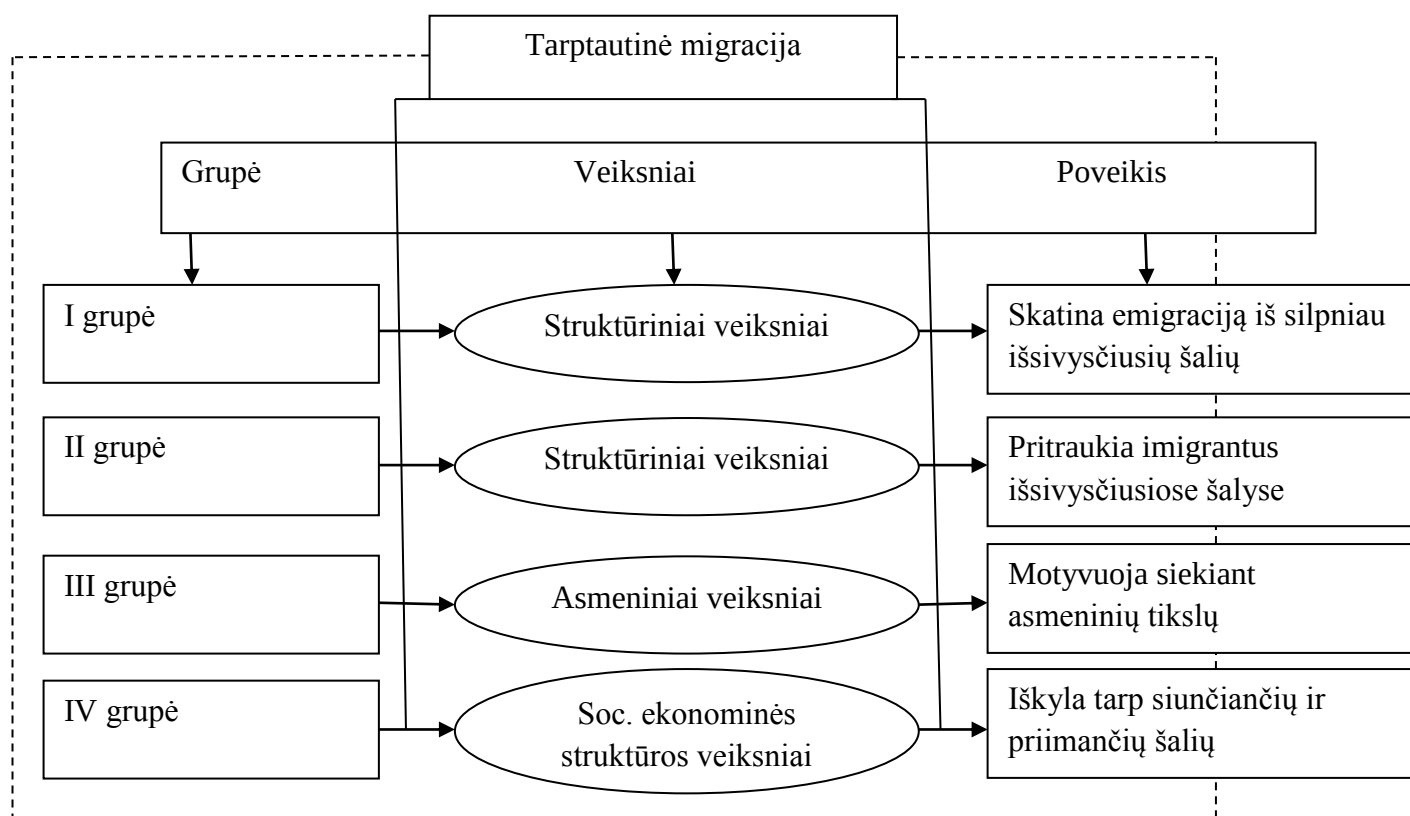
Autorius, A. Janušauskas (2009, p. 20) sukonkretina traukos ir stūmos veiksnius. Jo teigimu pagal prigimtį šie veiksniai gali būti ir įgauti skirtingus lygmenis, taip pat jie gali veikti ir visos šalies mastu (makrolygmuo), bendruomenės, giminės, šeimos lygmuo (mezolygmuo) ar individo lygmuo (mikrolygmuo). A. Janušausko (2009, p. 20) nuomone, migraciją lemia abiejų rūšių veiksniai - traukos ir stūmos. Vadinasi yra dvi šalys, tarp kurių ir migruoja asmuo. Kuomet veiksniai labai stiprūs, tai gali turėti įtakos migracijos srautų formavimuisi. Vertinant migraciją per stūmos ir traukos dėsnį, anot autoriaus, išvykti skatina stūmos veiksniai, o pasirinkti konkrečią šalį - traukos veiksniai.

R. Matiušaitytė (2003, p. 42) pateikia kitokią ekonominio ir socialinio poveikio veiksnių klasifikaciją:

- mikroekonominiai veiksniai (amžius, lytis, šeima, išsilavinimas, kvalifikacija, pajamos, turtas, transakciniai kaštai);
- makroekonominiai veiksniai (darbo rinkos situacija, žmogaus kapitalo didinimo galimybės, teisinės mobilumo kliūtys);
- neekonominiai veiksniai (kultūra, kalba, mentalitetas, religija, politinė situacija, informuotumas).

Skirtingai, nei kiti nagrinėti autoriai, autoriai A. Sipavičienė (2006, p. 42), V. Pukelienė, R. Glinskienė, D. Beržinskienė (2007, p. 53), išskiria 4 veiksnių grupes, kurie, jos nuomone labiausiai įtakoja asmens apsisprendimą migruoti (5 pav.):

1. struktūriniai veiksniai, kurie skatina emigraciją besivystančiose visuomenėse;
2. struktūriniai veiksniai, kurie pritraukia imigrantus išsivysčiusiose industrinėse visuomenėse;
3. veikėjų, kurie reaguoja į šiuos veiksnius migruodami į užsienio šalis, motyvai, tikslai ir siekiai;
4. socialinės bei ekonominės struktūros, kurios iškyla sujungdamos siunčiančias bei priimančias visuomenes.

5 pav. Tarptautinės migracijos veiksnių poveikis

Cit. pagal Pukelienę V., Glinskienę R., Beržinskienę D. 2008, p. 53

Svarbu paminėti, kad neatsiejama migracijos kaip proceso dalis - globalizacija. Pabrėžiama, kad globalizacija neturi jokio tiesioginio poveikio, tačiau ji palengvina judėjimo procesą, technologijų plėtrą, kurios pagrindu tampa vis lengviau komunikuoti su visu pasauliu (Jančaitytė ir kt. 2009, p. 13).

Siekiant apibrėžti migraciją įtakančius veiksnus, tiek tarptautiniu mastu, tiek ir šalies viduje, iš analizuotų darbų autorių, matyti, kad migracijos procesui turi įtakos daugelis veiksnių, kurie neretai yra itin glaudžiai susiję. Pagrindiniai ir didžiausią įtaką darantys veiksniai: ekonominiai, politiniai ir socialiniai. Svarbu nepamiršti, kad jų svarba, kiekvienam migruojančiam asmeniui yra skirtingai bei kintanti laike.

1.4. Migracijos pasekmės

Analizuojant mokslinius straipsnius pastebėta, kad daugiausiai dėmesio skirta migracijos priežastims išsiaiškinti, tačiau kokios migracijos pasekmės analizuojama gerokai mažiau. Suprantama, kad tokie įvykiai palieka pėdsaką ir nepraeina be pasekmių. Dėl tos priežasties, svarbu ir bus analizuojamos kokios emigracijos neigiamos pasekmės ir teigiama nauda šaliai iš kurios emigruojama.

Anot, D. Raškinio (2006, p. 55), emigracija ir jos mastų didėjimas, didelėms ir turtingoms valstybėms įtakos neturi, vadinasi tai nesukelia jokių ekonominių, socialinių ar kitų pasekmių. Emigracija įtakoja tik mažas ir vidutinio dydžio valstybes.

Jei plačiau analizuotume emigracijos pasekmes, tai galime pastebėti, kad turi tiek neigiamų pasekmių, tiek teigiamų. Dauguma autorių analizuoja ir iškelia kelias neigiamas emigracijos pasekmes, ir pabrėžia vieną svarbiausią, kuri yra jungiamoji grandis su visomis kitomis. Autoriai, A. Sipavičienė (2006, p. 6), B. Ruževskis (2006, p. 987), iškelia socialines, demografines, ekonomines ir kultūrines pasekmes:

2 lentelė. Emigracijos pasekmių grupės ir galimos pasekmės

Pasekmių grupės	Pasekmės
Demografinė	• Gyventojų skaičiaus mažėjimas; • Gimstamumo mažėjimas; • Visuomenės senėjimo problema;
Ekonominė	• Jaunų, darbingo amžiaus žmonių mažėjimas; • Darbo jėgos trūkumas; • „Protų nutekėjimas“; • Pajamų skirstymas; • Gamybos apimčių sumažėjimas; • Kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas.
Socialinė	• Įtampos augimas šalyje; • Psichologinė žala šeimai/vaikams; • Prekyba žmonėmis; • Migrantų pažeidžiamumas.
Kultūrinė	• Nutautėjimo problema;

Cit. pagal A. Sipavičienę (2006, p. 6), ir B. Ruževskį (2006, p. 987)

Tačiau A. Sipavičienė (2006, p. 7) išskiria žymų gyventojų skaičiaus mažėjimą, kuris itin pastebimas. Tą pačią neigiamą pasekmę pabrėžia ir Lietuvos laisvosios rinkos institutas (2006). Akivaizdu, kad gyventojų mažėjimas tiesiogiai veikia valstybės demografinę situaciją. Jei analizuoti giliau, tai migruoja dažniausiai darbingo amžiaus žmonės, ko pasekoje pasireiškia visuomenės senėjimo problema. Išvykę jauni žmonės nesukuria savo gimtojoje šalyje šeimų, vadinasi prarandamas ir gimstamumo procentas. Emigravę darbingo amžiaus žmonės, gimtojoje šalyje palieka senstančius tėvus, vadinasi laikui bėgant, iškils būtinos senatvės priežiūros problema ir padidėjusiais išlaidų kaštais tam, kurias turės padengti vyriausybė. Tačiau pasitaiko ir tokių atvejų, kuomet išvyksta abu tėvai, palikdami savo atžalas senelių, giminaičių ar svetimų žmonių globai. Tai pastaruoju metu ypač opi problema (Maslauskienė, Stankūnienė, 2007, p. 235, R. Janušauskas, D. Janušauskienė, 2002, p. 15).

Emigruojantieji palieka laisvas darbo vietas, tačiau augant emigracijos mastams, neretai nėra kam užimti tų laisvų darbo vietų, kyla problema, kad gali tekti ne ilgai trukus importuoti darbo jėgą iš užsienio šalių. Nekvalifikuotą darbo jėgą rasti nebus sunku, tačiau kvalifikuotos darbo jėgos suradimas reiklaus papildomų sąnaudų. Nesvarbu, kokia tai darbo jėga būtų, kvalifikuota ar ne, tačiau jos trūkumas mažina ir pastebimai stabdo gamybos plėtros galimybes, aktyvių investicijų panaudojimą. Vadinasi pastebimai mažėja gamybos apimtys (A. Maslauskienė, V. Stankūnienė, 2007, p. 235, R. Janušauskas, D. Janušauskienė, 2002, p. 15).

Dirbančiųjų asmenų skaičius šalyje tiesiogiai įtakoja valstybės biudžetą. Kuo mažiau dirbančiųjų asmenų, tuo mažiau mokama socialinio draudimo, kuris skirtas visuomenės gerovės palaikymui ir svarbiausioms valstybės išlaidoms padengti. Vadinasi, jei likusi dirbančiųjų ir imigruota darbo jėga nepajėgs užpildyti darbo jėgos reikalaujančios rinkos, bus sukuriamą gerokai mažesnė pridėtinė vertė, o tai tiesiogiai įtakos bendrąjį vidaus produktą, ir tuo pačiu lems šalies ekonomikos lėtėjimą (A. Maslauskienė, V. Stankūnienė, 2007, p. 235).

Svarbu plačiau analizuoti „protų nutekėjimo“ problemą. Emigracijos metu šalis praranda ne tik aukštos kvalifikacijos darbuotojus, tokius kaip gydytojus, inžinierius, mokslininkus ir kt. valstybė taip pat praranda anksčiau įdėtas investicijas, nes nemaža dalis kvalifikuotų žmonių studijas baigė remiami valstybės. Vadinasi valstybės investicijos buvo negrįžtamos. Vadinasi, emigracija, vien tik žiūrint iš „protų nutekėjimo“ prizmės, galima sakyti, kad vien tai jau dviguba netektis valstybei iš kurios emigruojama.

Dar viena svarbi pasekmė - kultūrinio aspekto - nutautėjimas. Esant gyventojų kaitai, kuomet darbingi asmenys emigruoja iš šalies, o kiti darbingi asmenys, kitataučiai imigruoja į šalį - valstybės kultūros ir tradicijų laikymasis mažėja, kadangi atvykę žmonės net ir svetimoje šalyje laikosi savo kultūros ir religinių tradicijų. Jei valstybė, neparengia ir tinkamai nepritaiko kitataučių integracijos programų - didėja etninių konfliktų grėsmė. Tuo pačiu nyksta šalies kultūra, kalba, spartėja socialinė poliarizacija, kyla įvairios kitos socialinės problemos.

Be anksčiau vardintų pasekmių, iškylla dar viena pasekmė - prekyba žmonėmis. Materialinis nepriteklus, didelis nedarbo lygis, žemas socialinės paramos lygis, ypač socialiai pažeidžiamose visuomenės sluoksniuose, skatina šios problemos plėtros mastus. Net ir vyriausybės, jos kuriamos pagalbos programos nemažina prekybos žmonėmis mastų.

Tačiau, bet koks veiksmas turi atoveiksmį, vadinasi net ir esant neigiamoms pasekmėms yra ir teigiamos emigracijos pusės. Tam, kad geriau palyginti teigiamas ir neigiamas pasekmes, Pilietinės visuomenės institutas (2005) kaip ir B. Ruževskis (2006, p. 988), bei R. Rudžinskienė, L. Paulauskaitė (2013, p. 252) teigiamas migracijos savybes pateikia šalia neigiamų.

Pilietinės visuomenės institutas (2005), emigracijos pasekmės skirsto pagal emigracijos trukmę. Pagal pateiktą ir sudarytą lentelę matyti, kad ilgalaikė migracija kenksmingesnė, nei trumpalaikė.

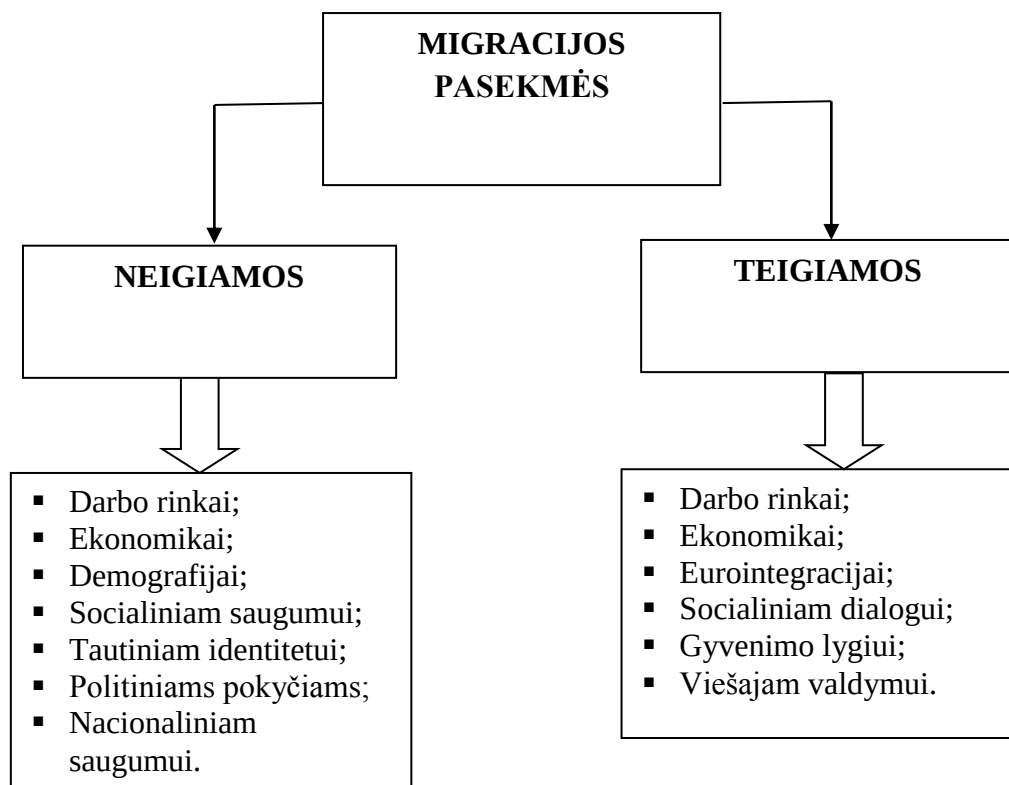
Trumpalaikė migracija iš dalies gali būti net ir visai naudinga, atsižvelgiant į tai kad sumažėja nedarbo lygis šalyje, migrantas sugrįždamas su savimi atsiveža įgautos patirties, kurios gali būti itin naudinga gimtojoje šalyje ir t.t.

3 lentelė. Emigracijos poveikis valstybei

		Poveikis „kilmės“ valstybei	Poveikis „tikslo“ valstybei
Ilgalaikė migracija	Trūkumai	• Prarandamos lėšos, kurios buvo investuotos į žmogaus išsilavinimą; • Prarandamas specialistas; • Demografinės situacijos pablogėjimas.	• Asimiliaciniai iššūkiai ir su tuo susiję kaštai.
	Privalumai	• Migrantų sugrįžimas su nauja patirtimi.	• Imigrantai linkę investuoti į savo gebėjimus ir prisitaikymą prie naujų sąlygų; • BVP didinimas, mokami mokesčiai.
Trumpalaikė migracija	Trūkumai	• Socialinio draudimo einamojo finansavimo sumažėjimas; • Staigus atlyginimų kilimas sektoriuose iš kurių nuteka darbo jėga.	• Išvežamos lėšos; • Imigrantų vartojimas mažas, nes jie tikisi sukaupti lėšų ir grįžti į kilmės valstybę.
	Privalumai	• Nedarbo lygio sumažėjimas; • Migrantų sugrįžimas su nauja patirtimi.	• Sukuriamas BVP; • Mokami mokesčiai; • Užpildomos darbo vietos, kurios vietinių gyventojų tarpe nepageidaujamos.

Cit. pagal pilietinės visuomenės institutą (2005, p. 15 - 26)

Skirtingai nuo Pilietinės visuomenės instituto, autorius B. Ruževskis (2005, p. 987), neskirsto migracijos pagal laikotarpį. Jo nuomone laikotarpis, kurio metu asmens nebuvo gimtojoje šalyje didelės įtakos neturi. Dėl to autorius, B. Ruževskis (2005, p. 987), pateikia tik bendrines teigiamas ir neigiamas emigracijos pasekmes (6 pav.). Iš 6 paveikslo matyti, kad pasekmės darbo rinkai yra tuo pačiu teigiamos ir neigiamos. Jei išvyksta viena dalis dirbančiųjų, bedarbiams atsiranda laisvos darbo vietos, ko pasekoje mažėja nedarbo lygis. Kitiems darbuotojams kyla darbo užmokesčio lygis, nes darbdaviai jaučia grėsmę dėl kvalifikuoto ir gerai dirbančio darbuotojo praradimo ir stengiasi jį motyvuoti. Vadinasi didėja investicijos į žmogiškąjį kapitalą. Tačiau šios investicijos turi ir neigiamą pusę, kadangi investuojama į žmogiškąjį kapitalą didina darbo jėgos sąnaudas, savo ruožtu užkerta kelią investicijoms į šalį, kuomet investuojama į tą šalį dėl to, kad ten yra pigi darbo jėga. Tačiau tai skatina ūkių restruktūrizaciją ir technologinius pokyčius. Nes darbo jėgos stygius skatina našiau išnaudoti turimus žmogiškuosius išteklius ir didinti tuo pačiu atliekamo darbo efektyvumą (Pilietinės visuomenės institutas, 2005).

6 pav. Migracijos pasekmės

Cit. pagal Ruževskį B., 2006, p. 987

Anot autorių, G. Kasnauskienės, J. Kryževičiūtės (2008, p. 95), Pilietinės visuomenės instituto, (2005), LLRI (2006), teigiama migracijos pusė - jaunų žmonių galimybės studijuoti užsienyje, kur suteikiamos geresnės mokslo ir studijų sąlygos, kas netgi skatinama šalių universitetuose per mainų programas. Nes tokios kategorijos migrantai grįžta pasiveždami su savimi gautas žinias studijų metu, sugeneruotas idėjas ir uždirbtus pinigus. Užsienyje įgytas geresnis išsilavinimas, sukauptos žinios, grįžtančios pajamos, investicijos, gauta darbo patirtis, patobulintos kalbos žinios skatina šalies plėtrą į kurią grįžta migrantas ir tinkamas tokio žmogaus priėmimas visuomenėje skatina ekonomikos ir gyvenimo sąlygų gerėjimą.

Išsamiausiai, teigiamas ir neigiamas migracijos pasekmes, pateikė autorės - R. Rudžinskienė ir L. Paulauskaitė (2013, p. 68) (4 lentelė)

4 lentelė. Migracijos poveikis ekonomikai ir socialinei raidai (Lietuvos pavyzdžiu)

Poveikis/sritis	Teigiamas poveikis	Neigiamas poveikis
Darbo jėgai ir darbo rinkai	– Nedarbo lygio mažėjimas. – Migrantų grįžimas įgijus naujos darbinės patirties. – Naujų kvalifikacijų ir technologijų taikymo galimybės.	– Staigus atlyginimų kilimas sektoriuose, iš kurių nuteka reikalinga darbo jėga. – Darbo jėgos trūkumo didėjimas. – Neužpildytų darbo vietų daugėjimas. – Specialistų ir aukštos profesinės kvalifikacijos darbuotojų bei darbininkų skaičiaus Lietuvoje mažėjimas.

Sukuriamam produktui	– „Grįžtantys“ pinigų srautai. – Padidėjusi perkamoji galia ir vartojimas (padidėjus darbo pajamoms, gaunamoms iš užsienio ir privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio į Lietuvą).	– Mažėjantis tam tikrų gamybos sektorių (žemės ūkio, statybų, lengvosios pramonės), pagrįstų pigia darbo jėga, našumas ir sukuriamas produktas. – Bendras sukuriamo produkto mažėjimas. – Mažėjantis didelio našumo ir technologijos imlaus produkto kūrimo potencialas. – Mažėjanti gamyba. – Mažėjančios investicijos.
Biudžetui ir pinigų srautams	– „Grįžtantys“ pinigų srautai. – Kaupiamas kapitalas tolesnei ekonominei plėtrai. – Mažėjantis socialinės paramos poreikis, dėl to mažėja ir valstybės išlaidos. – Investicijų grįžimas.	– Socialinio draudimo einamojo finansavimo mažėjimas. – Tuo atveju, kai, norint išvengti apmokestinimo, „grįžtantys“ pinigų srautai yra slepiami, jie prisideda prie šešėlinės ekonomikos augimo. – Prarandamos lėšos, kurios buvo investuotos į žmonių išsilavinimą ir specialistų parengimą, todėl atsiranda nauja našta valstybei, t. y. naujų specialistų rengimas.
Ekonomikos modeliui	– Atsiranda spaudimas kurti patrauklesnes darbo sąlygas ir siūlyti konkurencingesnius atlyginimus siekiant išlaikyti darbuotojus. – Atsiranda spaudimas persiorientuoti iš mažo našumo ir pigia darbo jėga besiremiančios ekonomikos į didelio našumo ir aukštosiomis technologijomis pagrįstą ekonomiką.	– Regionų ekonominės raidos netolygumų didėjimas. – Mažėjantis inovacinis potencialas. – Mažėjantis investicinis patrauklumas.
Demografijai	– Teigiamas poveikis nenurodomas	– Gyventojų skaičiaus mažėjimas. – Gyventojų senėjimas. – Gimstamumo mažėjimas. – Mišrių santuokų skaičiaus didėjimas.
Socialiniams ryšiams	– Kitokio socialinio gyvenimo patirtis. – Transnacionalinių bendruomenių kūrimasis ir transmigracijos formavimasis.	– Trūkinėjantys ar išvis nutraukiami ryšiai su kilmės šalimi.
Kultūrai	– Naujų kultūrų pažinimas.	– Potencialių vartotojų pasitraukimas iš Lietuvos sumažina kultūrinės infrastruktūros plėtrą. – „Protų švaistymas“ (jis atsiranda, kai emigravę kultūros kūrėjai ima dirbti nekultūrinio pobūdžio darbus).

Cit. pagal Rudžinskiene, R., Paulauskaitę, L. 2013, p. 68

Apibendrinant visų autorių nuomones galima drąsiai teigti, kad migracija duoda daugiau žalos, nei naudos valstybei. Kyla klausimas, kas gi lemia emigrantų grįžimą į tėvynę? Toliau bus nagrinėjamos įvairių autorių nuomonės ir jų atlikti tyrimai, kurie atskleis pagrindines grįžtamosios migracijos sąlygas.

1.5. Emigracija ir darnus vystymasis

Jei remtumėmės ir Europos tinklo (2012) pateiktais duomenimis, kurie teigia kad Lietuvoje emigracijos rodikliai tūkstančiui gyventojų yra didžiausi Europos sąjungoje. Jų teigimu imigracija per maža, o emigracija itin didelė, ir imigracija nekompensuoja emigracijos nuostolių. Net 77 proc. emigrantų yra 15–44 metų, o tarp Lietuvos gyventojų tokio amžiaus žmonės sudaro vos 43 proc. Tai rodo, kad Lietuvos visuomenė sensta ir vienam dirbančiajam tenka vis didesnis skaičius nedirbančiųjų. Emigracijos procesas kelia ne tik demografines problemas, ji tampa dideliu trukdžiu ekonominiam šalies augimui bei darniam jos vystymuisi. Vienas iš svarbiausių ateities prognozių, kurą pateikė Europos tinklas, kad tikėtina jog emigracijos lygis iš Lietuvos nemažės. Dėl to verta sunerimti.

Anot autorių, R. Čiegis (2009, p. 26), G. Kuliešis, L. Pareigienė (2011, p. 59), V. Kumpikaitė, I. Žičkutė (2012, p. 741) ir kt., atlikta daug tyrimų, nagrinėjančių emigracijos procesą ir jo sąsajas su darniu vystymusi. Tačiau iki galo ši sąsaja nebuvo patvirtinta.

Pagal nagrinėtų autorių darbus, akivaizdu, kad vieningo darnaus vystymosi apibrėžimo nėra, tačiau dauguma autorių sutaria dėl kai kurių darnaus vystymosi bruožų, kurie pateikti 4 lentelėje.

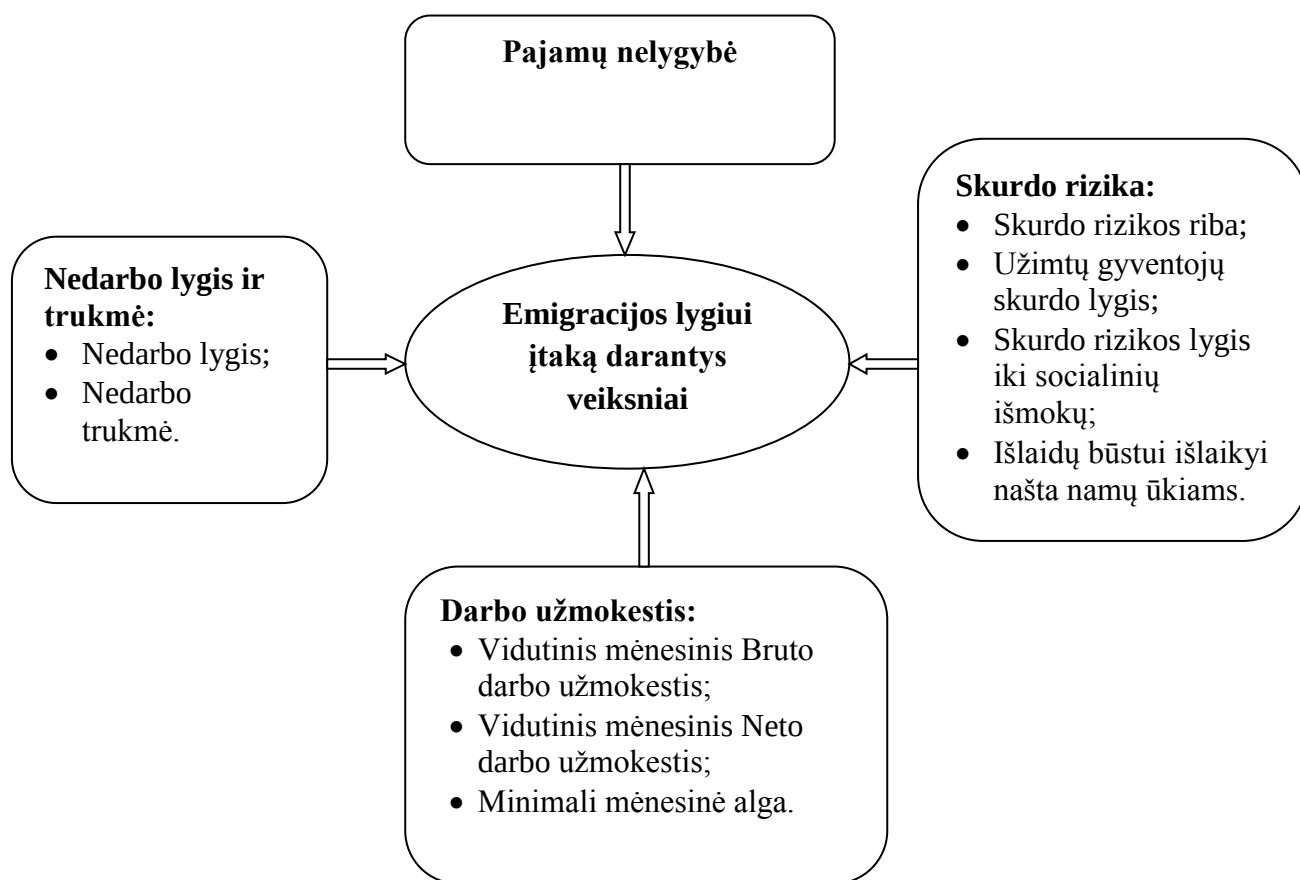
5 lentelė. Darnaus vystymosi sudedamosios dalys

Darnaus vystymosi dimensijos	Sudedamosios dalys
Ekonominis	Energetika, transportas, pramonė, būstas, žemės ūkis, turizmas
Aplinkosauginis	Oras, vanduo, kraštovaizdis ir biologinė įvairovė, atliekos
Socialinis	Užimtumas, skurdas, sveikata, švietimas, kultūra

Cit. pagal Kumpikaitę V., Žičkutę I. (2012, p. 741)

Pagal autorių pateiktas darnaus vystymosi sudedamąsias dalis matyti, jog socialinis vystymasis yra viena iš trijų dalių. Vadinasi, jei bent viena dalis bus pažeista, neįmanomas jokios šalies tobulėjimas. Esant emigracijai, stipriai pažeidžiamas socialinis lygmuo, kurį galima įvardyti, kaip užimtumo didinimas, skurdo mažinimas, pagrindinių žmonių poreikių tekinimas ir t.t. Bet kuri šalis turi susirūpinti esama situacija ir jos keitimu, kuomet migracija viršija 3 proc. lygį, tačiau Lietuvoje šis lygis 16 - 17 proc., akivaizdu, kad nustatytas rodiklis vertinant Lietuvos pavyzdžiu perkopia 5 - 6 kartus (Europos tinklas, 2012, V. Kumpikaitė, I. Žičkutė, 2012, p. 742, D. Paukštė, 2012). Šie rodikliai teigia tai, kad Lietuvos valdžia turi ne susirūpinti esama situacija, o stipriai išsigąsti ir skubiai imtis veiksmų, kad ją suvaldyti. Tačiau, turimais duomenimis, valdžia skiria tam ne ypatingą dėmesį, o šie pateikti rodikliai tik įrodo, kad emigracija turi ir daro itin didelę įtaką darniam šalies vystymuisi.

Analizuoiant autorius buvo išskirtos socialinio vystymosi sudedamosios dalys ir jos pateiktos 7 pav. (R. Čiegis ir J. Ramanauskienė, V. Kozlovskij (2011, p. 90), V. Kumpikaitė, I. Žičkutė (2012, p. 744), T. Razausko (2009, p. 23).

7 pav. Veiksniai, įtakojantys emigraciją ir socialinį vystymąsi

Cit. pagal Čiegį R., Ramanauskienę, J., Kozlovskij V. (2011, p. 90), Razauską, T. (2009, p. 23), Kumpikaitę V., Žičkutę I., (2012, p. 744),

Svarbu detalizuoti kiekvieną autorių išvardintą veiksnį ir apibrėžti kokią įtaką jie daro:

- nedarbo lygis ir trukmė. Nedarbo lygis auga, ir tai anot autorių, sudėtinga problema. Emigracijos lygis didėja tada, kuomet valstybės neranda ir skubiai nesiima sprendimų sumažinti nedarbo lygiui ir jo trukmei (Žiogelytė, L., 2010, p. 120);
- darbo užmokestis. Dauguma autorių sutinka ir teigia, kad darbo užmokestis ir jo dydis turi itin didelės įtakos emigracijai ir jos mastams. Valstybės nustatytas minimalus darbo užmokestis daro itin didelę įtaką sudarant normalias gyvenimo sąlygas dirbančiam asmeniui. Neužtikrinus normalių funkcionavimo gyvenimo sąlygų vėl gi didėja emigracija (Žiogelytė, L., 2010, p. 120);
- skurdo rizika. Siekiant įvertinti gyventojų gyvenimo sąlygas tikslinga nagrinėti skurdo rodiklius. Skurdo rodikliai apima skurdo rizikos ribą, gylį ir lygį (V. Kumpikaitė, I. Žičkutė, 2012, p. 742);

- pajamų nelygybė. Dažniausiai pajamų lygiui nustatyti naudojami Džini ir pajamų pasiskirstymo koeficientai. Kiekvienam suprantama, kad dirbantį asmenį itin slegia, tai kad jo uždirbamos pajamos žymiai mažesnės nei uždirbamos kitų, todėl nepajėgdamas savojoje šalyje uždirbti pakankamai, kad galėtų patenkinti savo poreikius, asmuo emigruoja (V. Kumpikaitė, I. Žičkutė, 2012, p. 742).

Vertinant iš savo, kaip darbingo amžiaus asmens pusės, šio magistrinio darbo autorius sutinka, su šiuo darbe išanalizuotomis ir pateiktomis, darnaus vystymosi sudedamosiomis dalimis ir jų daroma tiesiogine įtaka emigracijai. Toliau, darbo praktinėje dalyje, bus stengiamasi pagrįsti arba paneigti darbe iškeltas hipotezes, kurių pagrindinė yra tai, jog nedarbo lygis, jo trukmė, darbo užmokestis, pajamų nelygybė, skurdo rizika, tai darnus vystymosi sritys, kurios labiausiai įtakoja emigracijos procesą.

Apibendrinant visų autorių nuomones galima drąsiai teigti, kad migracija duoda daugiau žalos, nei naudos valstybei. Kyla klausimas, kas gi lemia emigrantų grįžimą į tėvynę? Sekančiame skyrelyje bus analizuojamos grįžtamosios migracijos sąlygos.

1.6. Grįžtamoji migracija

Standartinės neoklasikinės ekonominės teorijos požiūriu emigracija – tai ilgalaikis ar net viso gyvenimo apsisprendimas. Todėl anot autoriaus E. Barcevičiaus (2012, p. 50) grįžta tik tie emigrantai, kuriems „nepasisekė“: jie netinkamai apskaičiavo būsimas pajamas ir/arba tikimybę susirasti darbą. Sėkmė ar nesėkmė priklauso tiek nuo migrantų motyvacijos, tiek ir nuo jų kvalifikacijos bei darbo pobūdžio. Kalbant apie sėkmę, tikėtina, kad migrantai, kurie planuoja pasilikti ilgam ar net visam gyvenimui, turės daugiau motyvacijos investuoti į imigracijos šaliai reikalingą žmogiškąjį kapitalą, vadinasi, tikėtina, kad jie sėkmingai integruosis ir į tėvynę nebegrįš. E. Barcevičiaus (2012, p. 50) pažymi, kad migrantų kvalifikacija, tarp nepritapusių užsienyje gali būti tiek aukštesnio, tiek ir žemesnio išsilavinimo asmenys (pavyzdžiui, nepadarę karjeros mokslininkai ir inžinieriai, tačiau labiau tikėtina rizikos grupė – tai žemesnės kvalifikacijos (ar nekvalifikuotus darbus dirbantys) migrantai, nes aukštesnio išsilavinimo asmenys paprastai lengviau integruojasi, sėkmingai didins savo žmogiškąjį kapitalą ir pajamas, o tai sumažins sugrįžimo tikimybę. Nekvalifikuotus darbus dirbančių migrantų nesėkmės ir sugrįžimo tikimybę, anot autoriaus E. Barcevičiaus (2012, p. 50), ypatingai didina nelegalus darbas, diskriminacija ir išnaudojimas. Šie nemalonūs veiksniai apsunkina emigrantų galimybes didinti žmogiškąjį kapitalą ir savo pajamas. Galiausiai, darbo rinkos reguliavimas ES valstybėse skatina struktūrinį nedarbą, kai dėl didelių darbuotojo įdarbinimo ir atleidimo sąnaudų įmonės atsargiai priima naujus darbuotojus, ypač ekonominio sunkmečio laikotarpiu. Tai pirmiausia atsiliepia tiems, kiemo pozicijos darbo rinkoje yra silpniausios. Apibendrinant būtų galima teigti, kad nepaisant to, ar emigrantų atranka yra pozityvi, ar negatyvi, protų nutekėjimas vis tiek vyksta, nes paprastai sugrįžta

nesėkmingi ir žemesnės kvalifikacijos ir išsilavinimo migrantai. Jei pasitelktume prielaidą ir sugrįžimą kaip nesėkmę aiškinsime naudojant ne darbuotojo, o darbdavio perspektyvą, tuomet matytume, kad pačioje pradžioje darbdaviams sunku nustatyti, kiek vertas neseniai atvykusių migrantų žmogiškasis kapitalas, tai pirmaisiais metais visi migrantai, nepriklausomai nuo jų kvalifikacijos, gauna sąlyginai nedidelį atlyginimą, kuris visgi yra pakankamas tiek aukštesnio, tiek ir žemesnio išsilavinimo migrantams. Tačiau sąlyginai nedidelis atlyginimas, tos šalies mastu, laikui bėgant, ir paaiškėjus darbuotojų tikrajai vertei - labiau kvalifikuoti ir turintys gebėjimų darbuotojai pasilieka ir padaro karjerą, o prastesnieji grįžta atgal. Vis dėlto nuo XX a. pabaigos požiūris į grįžtamąją migraciją pasikeitė net ir išlaikant esminius ekonominio mąstymo bruožus. Grįžtamoji migracija gali būti ir dažnai yra iš anksto suplanuotas ir racionaliai apskaičiuotas apsisprendimas arba ilgalaikės strategijos dalis (E. Barcevičiaus, 2012, p. 51).

Vadinasi, siekiant paskatinti grįžtamąją migraciją, anot nagrinėtų autorių, reikia remtis tokiomis skatinimo pakopomis:

- norint mažinti migraciją ir didinti grįžtamosios migracijos mastus būtina formuoti migracijos politiką taip, kad ji būtų neatsiejama nuo socialinės - ekonominės plėtros (Sipavičienė, A., 2006, p. 159);
- antra, migracijos politikos priemonės turi būti kompleksinės ir vykdomos plačiu mastu: tarptautiniu, šalies, rajono bei šeimos (namų ūkio) (Adomėnas, M. (2008), Sipavičienė, A.(2006, p. 159);
- nereikia tikėtis, kad vykdant visus žingsnius tinkamai situacija iš karto pasikeis. Anot autorių (Sipavičienė, A., (2006, p. 159), Barcevičius, E. (2006, p. 52), Adomėnas, M. (2008, p. 35), migracijos politikos efektas nėra greitas, realių rezultatų galima tikėtis tik po kelerių metų.

Sipavičienė, A. (2006, p. 159), Barcevičius, E. (2006, p. 52) ir Adomėnas, M. (2008, p. 35) išskiria tokias migracijos, kaip problemos sprendimo kryptis:

1. didinti supratimą apie migracijos procesus;
2. informacijos sklaidą;
3. mažinti emigracijos mastą;
4. stabdyti protų nutekėjimą, skatinti jų susigrąžinimą (nors ir virtualų);
5. mažinti neigiamas emigracijos pasekmes;
6. skatinti grįžtamąją migraciją;
7. palaikyti santykius su išeivija;
8. kitų šalių nelegalių migrantų iš Lietuvos išsiuntimo (emigracijos) užtikrinimas;
9. tarptautinis bendradarbiavimas.

Šie autoriai pateikia 6 skirtingus būdus, kaip galima skatinti grįžtamąją migraciją:

- skleisti informaciją įvairiais grįžimo į Lietuvą aspektais (būstas, darbas, medicina, vaikų priežiūra, mokslas, kt.);
- organizuoti specializuotus bandomuosius pažintinius turus į Lietuvą ilgalaikiams (penkių ir daugiau metų) emigrantams (specialistams);
- bendradarbiaujant su tikslo šalimis, vykdyti protų susigrąžinimo (ar panaudojimo) programas remiant emigrantų specialistų grįžimą į kilmės šalis laikinai padirbėti;
- migrantų sugrįžimas, nors laikinas ar virtualus, prisideda prie ryšių tarp diasporos ir šalies plėtos, sugebėjimų perdavimo, keitimosi patirtimi;
- panaikinti emigranto uždarbių dvigubą apmokestinimą;
- kaip išskirtinę vienkartinę (eksperimentinę) priemonę taikyti užsienyje uždirbtų pinigų legalizavimo programą (pagal analogiją su kai kuriose šalyse vykdoma nelegalių migrantų reguliavimo programa). („Daug kas bijo grįžti tik todėl, kad nebūtų apmokestinti per dešimt metų užsienyje uždirbti ir galbūt jau išleisti pinigai.“) (Sipavičienė, A. (2006, p. 159), Adomėnas, M. (2008, p. 35), Barcevičius, E. (2006, p. 52), Rimkūnas, A. (2006, p. 27).

Kiti nagrinėti autoriai grįžtamosios migracijos skatinimo būdus grindė atliktais tyrimais. Autoriai A. Kazlauskienė (2002, p. 54) ir A. Rimkūnas (2006, p. 27) remiantis atliktu tyrimu iškelė keturias pagrindines sąlygas, kurios paskatintų emigrantus sugrįžti į tėvynę:

1. geresnės darbo ir profesinės realizacijos sąlygos Lietuvoje;
2. ryšiai su mokslo institucijomis;
3. tėvynės trauka;
4. santykinai neilgas gyvenimas užsienyje (2 - 4 metai).

Anot šios autorės, darbo sąlygų gerinimas, bendro šalies patrauklumo ir įvaizdžio kėlimas, betarpiškas mokslo institucijų dalyvavimas - tai pagrindinės sąlygos grįžtamosios migracijos proceso mastų didinimui.

Autorė, Sipavičienė et al. (2009, p. 18), išskyrė 7 problemas, kurias reikia skubiai spręsti, norit kad bent dalis emigravusiųjų sugrįžtų:

1. maži atlyginimai;
2. bloga valstybės politika grįžtantiems/socialinių garantijų nebuvimas;
3. turtiniai klausimai;
4. mokesčiai;
5. problemos dėl vaikų integracijos;
6. socialinių ryšių praradimas;
7. Lietuvos valdžios korupcija/biurokratizmas.

Autorių, M. Butkaus, K. Matuzevičiūtės (2009, p. 27), moksliniame darbe išreikšta nuomonė puikiai apibrėžia anksčiau nagrinėtų autorių nuomones. Jų teigimu emigracija tiesiogiai priklauso nuo šalies bendrosios situacijos, ir tol kol egzistuos pragyvenimo lygio bei pajamų skirtumai, tol išliks paskatos emigruoti. Vadinasi svarbiu valstybei uždaviniu tampa - bendros ekonominės situacijos gerinimas.

D. Žvalionytės ir M. Jastramskio (2012, p. 111) teigimu, į Lietuvą emigrantus skatina arba galėtų paskatinti grįžti šie veiksniai:

1. noras gyventi savo kultūrinėje aplinkoje;
2. šeimos, artimųjų ilgesys;
3. pasiekti buvimo užsienyje tikslai;
4. sunkumai prisitaikant gyventi svetur;
5. pablogėjusi ekonominė situacija užsienyje;
6. šeimyninės aplinkybės;
7. sunkumai ieškant darbo užsienyje;
8. imigrantų diskriminacija užsienyje;
9. pagerėjusi Lietuvos ekonominė situacija;
10. aktyvi Lietuvos politika, skatinanti grįžti;
11. pagerėjusi gyvenimo kokybė Lietuvoje.

Remiantis autorių nuomone, D. Žvalionytės ir M. Jastramskio (2012, p. 111), galima teigti, kad didžiausią įtaką grįžimui į tėvynę turi situacija užsienyje, aktyvi valstybės veikla, gerinanti ekonomines ir politines sąlygas, bei emigravusiojo šeima.

Vertinant analizuotų autorių nuomones ir jų atliktų tyrimų analizes galima teigti, kad grįžtamosios migracijos nuostatos atspindi tik polinkį grįžti, tačiau tie ketinimai dažnai tik sąlyginiai. Labiausiai pasireiškia geresnių darbo ir profesinės realizacijos sąlygų Lietuvoje lūkesčiai. Minėtų sąlygų gerinimas gali pastebimai paveikti traukos į užsienį efektą ir vienkryptį darbo jėgos judėjimą.

Jei valstybė sugebėtų, kuriamas programas tinkamai pritaikyti praktikoje, susijusias su emigrantų grąžinimu į šalį, šalis gautų dvigubai naudos, nes grįžtamoji migracija atsivežtų su savimi ne tik uždirbtus pinigus, kuriuos galėtų panaudoti naujo verslo kūrimui, kas skatintų ekonominę šalies plėtrą, bet ir įgautas teorines ir praktines žinias, kad galimai skatintų pažangių technologijų kūrimą ir jų pritaikymą versle. Bet koku atveju, migrantų grįžimas būtų naudingas ne tik šaliai, bet ir šeimoms į kurias jie grįžtų.

Trumpai apibendrinant visą teorinę dalį galima drąsiai teigti, kad migracija tai judėjimo kryptis, kertanti administracines ribas. Šį procesą įtakoja skirtingi veiksniai: ekonominiai, politiniai ir socialiniai. Vienas pagrindinių migracijos tikslų – esamą situaciją pakeisti geresne. Žmonės migruoja, tačiau retai susimąsto, kokią įtaką jie daro valstybei iš kurios išvyksta. Mokslinės literatūros analizės

metu buvo išsiaiškinta, kad emigracija valstybei daro daugiau žalos, nei atneša naudos. Atsižvelgiant į tai, kiekviena valstybė, pastebėjusi akivaizdžius emigracijos pokyčius turėtų imtis veiksmų, kurie padėtų šį procesą suvaldyti. Tolesniame skyriuje bus nagrinėjama, kurių veiksmų ėmėsi LR vyriausybė besistengdama suvaldyti emigracijos mastus iš Lietuvos ir kiek tai įtakojo emigracijos procesą.

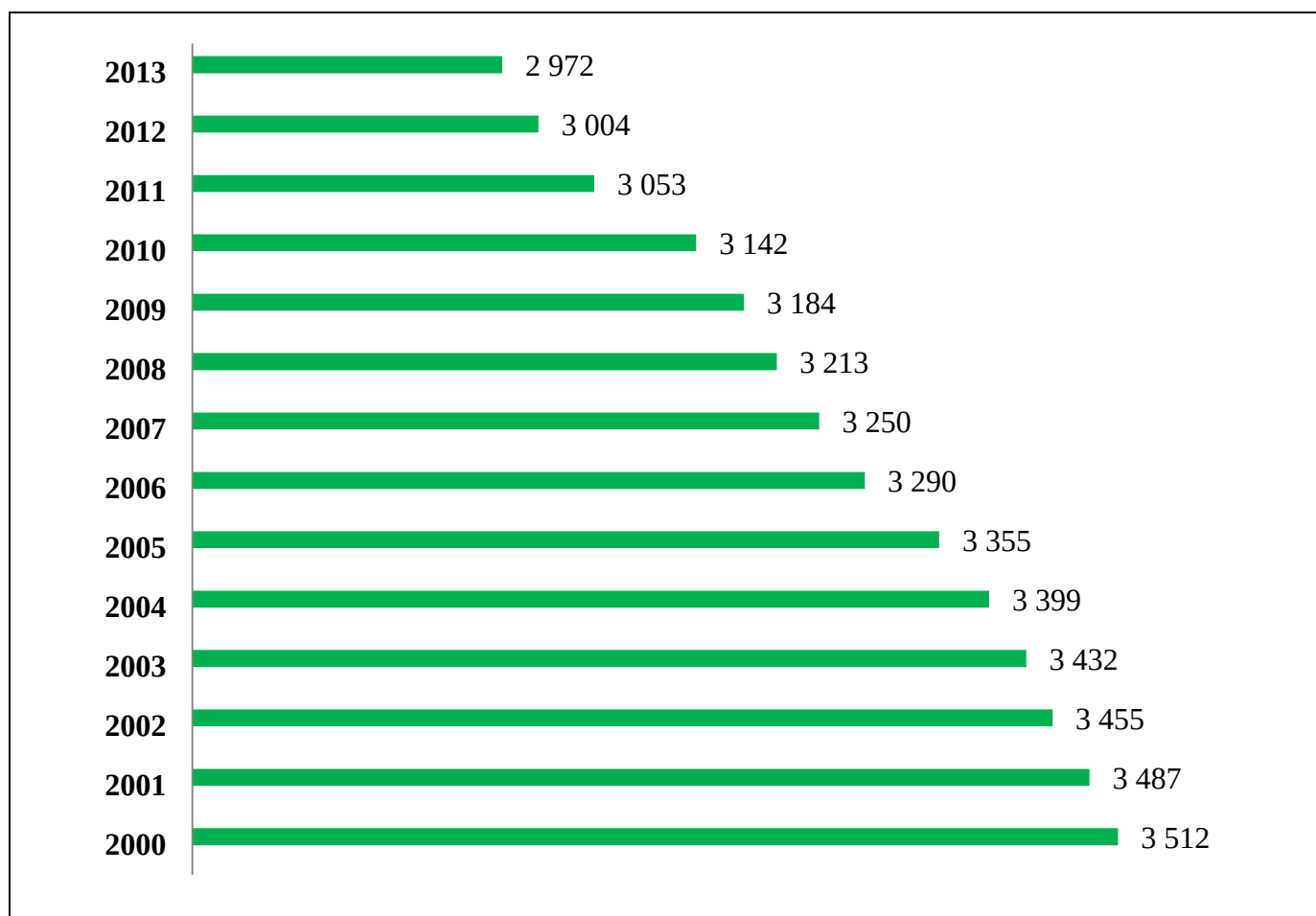
2. LIETUVOS GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS MASTAI IR KRYPTYS

2.1. Emigracijos mastai ir kryptys

Nuo senų senovės žmonės emigravo keisdami gyvenamąją vietą savo šalies riboje ir už jos. Tada nebuvo institucijų, kurios fiksuotų emigracijos mastus, kryptis ir priežastis. Niekas nestebėjo ir neanalizavo pasekmių. Tačiau šiai laikais valstybės, ypač nedidelės, kaip Lietuva, turėtų susirūpinti emigracijos mastais, nes kaip jau buvo analizuota anksčiau, emigracija turi didelę įtaką šalies ekonomikai, darniam vystymuisi ir kitoms sferoms, ir neretai pasekmės šaliai gali būti itin skaudžios ir padariniai sunkiai likviduojami.

Migracija – dažnai aptarinėjama tema Lietuvoje. Tačiau neretai diskusijos migracijos tema pagrįstos emocijomis, o ne žiniomis. Kiek Lietuvos gyventojų emigravo, ar iš tiesų Lietuvoje gyvena daug užsieniečių, o kaip Lietuva atrodo kitų šalių kontekste?

2000 m. Lietuvoje gyveno per 3.5 mln. gyventojų. Pradedant nuo šių metų, gyventojų skaičius Lietuvoje kasmet tik mažėjo (8 pav.)

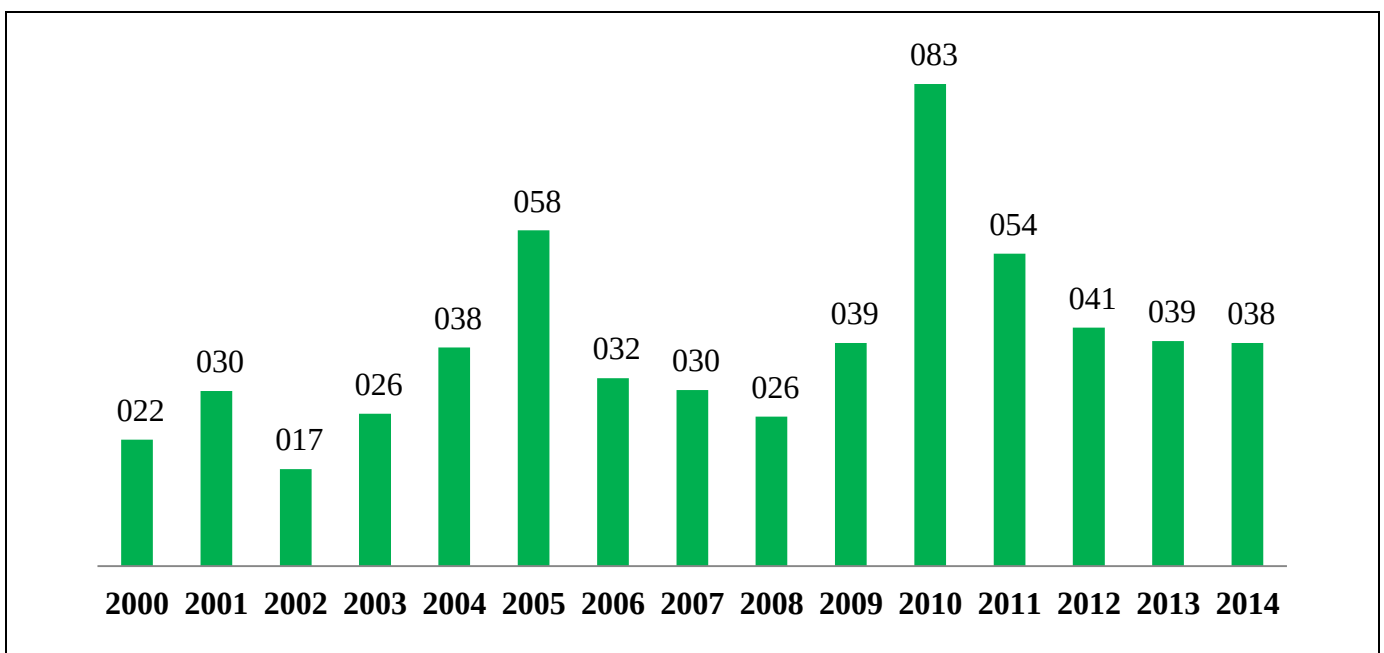

8 pav. Gyventojų skaičius Lietuvoje, metų pradžioje, 2000 -2013 m., tūkst.

Cit. pagal LR statistikos departamentą [<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>]

Lietuva – emigracijos valstybė. Šalies emigracijos rodikliai tūkstančiui gyventojų yra vieni didžiausių Europos Sąjungoje. Per nepriklausomybės metus iš šalies išvyko apie 788 tūkst. asmenų arba apie ketvirtadalį Lietuvos gyventojų. Nors emigracija pati savaime nėra neigiamas reiškinys, tačiau Lietuvos atveju dideli emigracijos mastai kelia šaliai nemažai iššūkių: kinta šalies demografinė struktūra (visuomenė sensta), ima trūkti darbo jėgos, nuteka protai. Individo lygmenyje galima įžvelgti tiek teigiamų, tiek ir neigiamų emigracijos pasekmių. Emigrantai uždirba daugiau, tačiau ne visada išnaudoja savo potencialą, įgyja naujos patirties, tačiau gyvena toli nuo namų, svetimoje aplinkoje.

Analizuoiant 2000 – 2014 metų laikotarpį, pagal 9 pav. matyti, kad per 2014 metus iš šalies išvyko 38 471 asmuo. Didžiausią piką emigracija pasiekė 2010 metais. Emigraciją tiesiogiai įtakojo ekonominė krizė ir jos padariniai. Valstybės vadovai, ėmėsi drastiškų veiksmų krizei stabdyti, buvo mažinamos pašalpos, įvairios socialinės išmokos, mažinami studijų fondų krepšeliai. Nuo valstybės veiksmų neatsiliko ir įmonės, kurios stengdamosi nesubankrotuoti ir išlikti rinkoje mažino atlyginimus, mažino darbuotojų etatus. LR nedarbo biržos duomenimis 2010 metais nedarbo lygis šalyje buvo 17,8 proc., o tai 4,1 proc. didesnis nei 2009 metais, t.y. 312,1 tūkst., arba 1,5 karto daugiau nei 2009 m. Laisvų darbo vietų buvo fiksuojama itin mažai, o jei atsirasdavo, tai į vieną darbo vietą pretenduodavo 30 darbingo amžiaus žmonių, atitinkančių nustatytus reikalavimus.

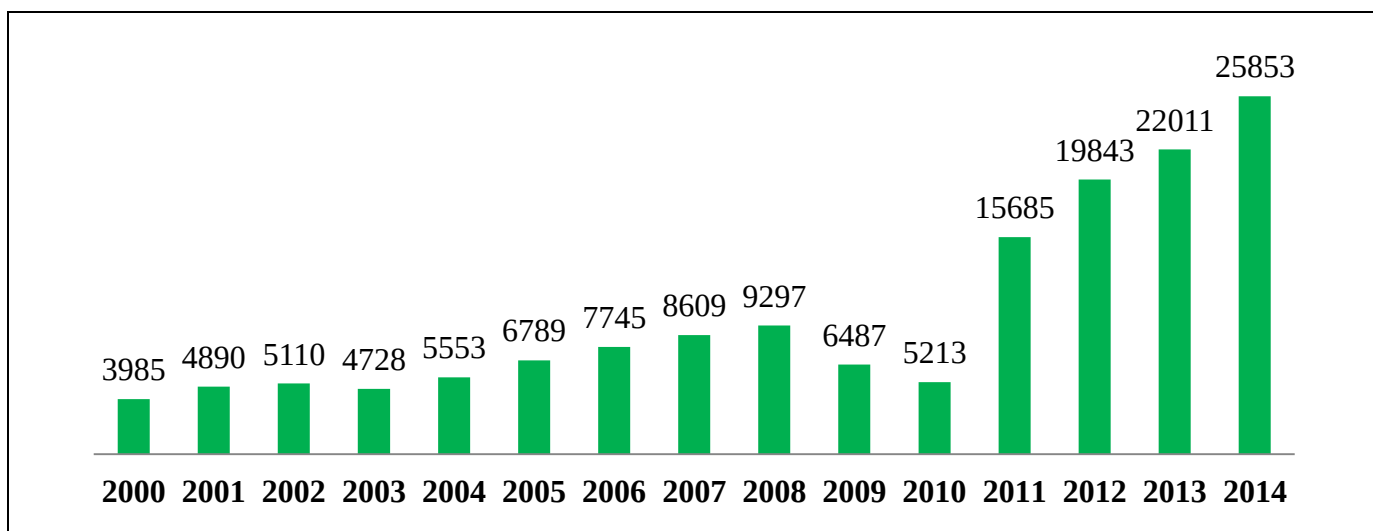

9 pav. Emigracijos mastai iš Lietuvos, 2000 -2014 m., tūkst.

Cit. pagal LR statistikos departamentą [<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>]

Darbingo amžiaus asmenys nepajėgdami susirasti darbo, darbo biržai neįgalint jiems padėti jo surasti, o išmokų laikotarpiui pasibaigus, emigracijos banga paliko šalį. Galima sakyti, kad tai buvo priverstinė emigracija, neturint kito pasirinkimo.

Praėjus krizei ir valstybės vadovams stabilizavus padėtį šalyje pastebėta, kad įmonėms pradėjo drastiškai stigti kvalifikuotos darbo jėgos. Įmonėms nenorint stabdyti savo veiklos ir gamybos mastų, buvo imtasi vieno iš būdų siekiant padengti darbo jėgos pasiūlą – darbo jėgos imigracija. Imigracija buvo skatinama iš kaimyninių šalių, pagrinde iš Rusijos. Kaip matyti iš 10 pav. imigracijos mastai buvo itin maži, tik 2011 metais, lyginant su 2010 buvo imigruota per 15685 asmenis, o tai net 3 kartus daugiau nei 2010 metais. Importuota darbo jėga buvo įdarbinta skirtingose įmonėse.

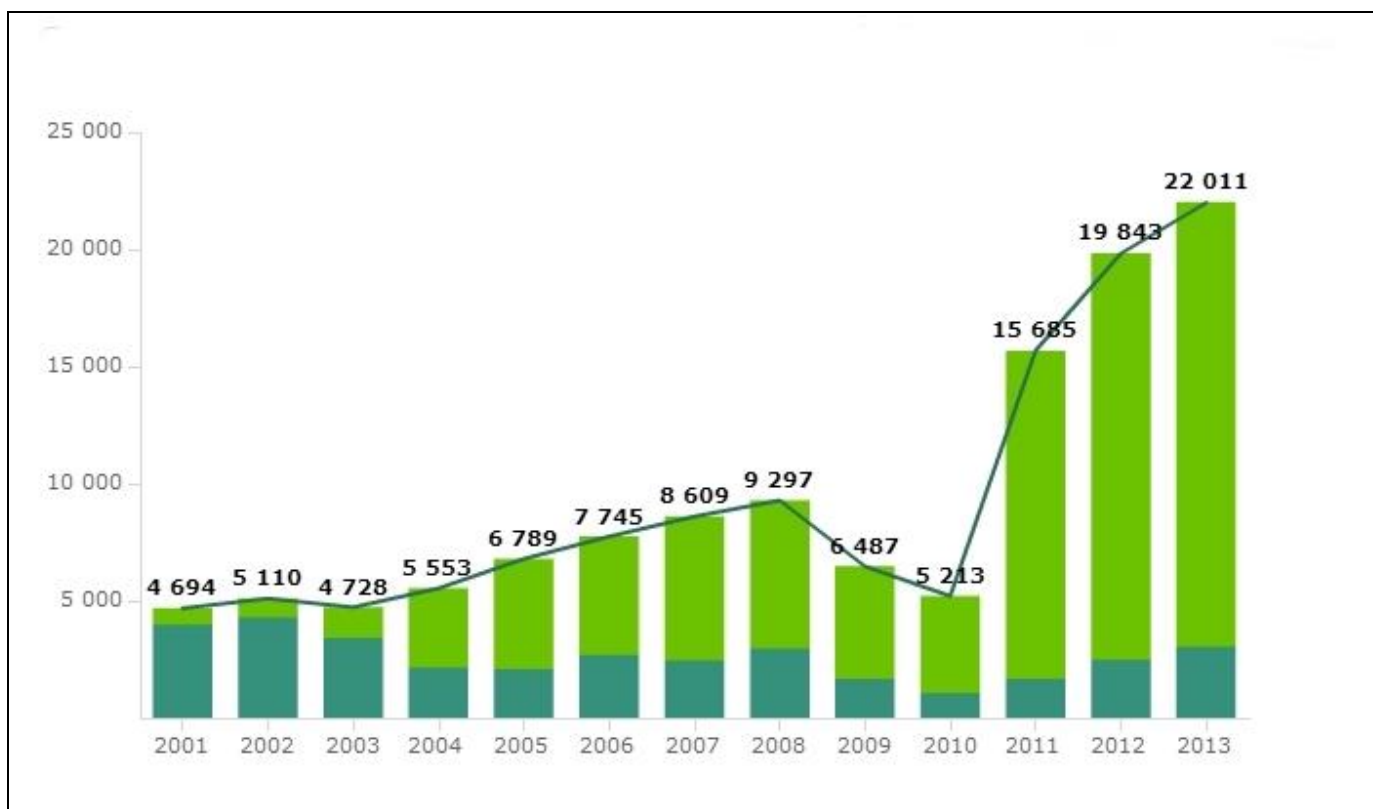
10 pav. Imigracijos mastai į Lietuvą, 2000 – 2014 m., tūkst.

Cit. pagal LR statistikos departamentą [<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp>]

Užsieniečių, kurie atvysta į Lietuvą darbo tikslais, skaičius sparčiai augo ekonominio kilimo metu (2005 - 2008 m.), o krizės metu (2009 - 2010 m.) drastiškai mažėjo. Atsigaunant ekonomikai vėl ima trūkti darbuotojų. Didžiausia problema yra neatitikimas tarp pasiūlos ir paklausos darbo rinkoje. Didžiąją bedarbių dalį sudaro negalintys konkuruoti darbo rinkoje, ilgalaikiai bedarbiai ir jaunimas, neturintis darbdaviams reikiamo profesinio pasirengimo ar darbo įgūdžių. Todėl 2013 m. išduotų leidimų dirbti skaičius didėjo lyginant su dviem paskutiniais metais. Lietuvos darbo birža per 2013 m. išdavė apie 5 tūkst. leidimų dirbti trečiųjų šalių piliečiams. Ypač išaugo tolimųjų reisų vairuotojų poreikis. Trečiųjų šalių piliečiai gali būti įdarbinami tik tuose sektoriuose, kuriuose trūksta darbuotojų iš Lietuvos ir ES. Šiuo metu, Lietuvos darbo biržos duomenimis, Lietuvoje labiausiai trūksta tolimųjų reisų vairuotojų, laivų korpusų surinkėjų, suvirintojų, virėjų.

2014 m. pradžioje Lietuvoje gyveno apie 26 tūkst. užsieniečių. Jie sudaro apie 1,2 proc. visų šalies gyventojų. Tai vienas mažiausių rodiklių Europos Sąjungoje (mažesnis procentas yra tik Bulgarijoje, Lenkijoje, Rumunijoje ir Slovakijoje). Didžioji dalis užsieniečių yra nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Jie yra dar nuo Sovietų Sąjungos laikų Lietuvoje gyvenantys rusai, baltarusiai ir ukrainiečiai. Kita dalis užsieniečių Lietuvoje gyvena šeimos susijungimo, darbo ar mokslo pagrindu.

Nors imigracija paprastai siejama su užsieniečių atvykimu į šalį, Lietuvoje didžiąją dalį imigrantų sudaro iš užsienio grįžtantys Lietuvos piliečiai. 2013 m. jie sudarė net 86 proc. visų atvykstančiųjų. Ženkliai išaugęs grįžtančiųjų skaičius aiškinamas tuo, kad įvedus privalomojo sveikatos draudimo prievolę, daugiau žmonių deklaruoja tiek savo atvykimą, tiek ir išvykimą. Yra ženklų, kad grįžtančiųjų skaičiaus augimą lemia ir po truputį atsigaunanti ekonomika.

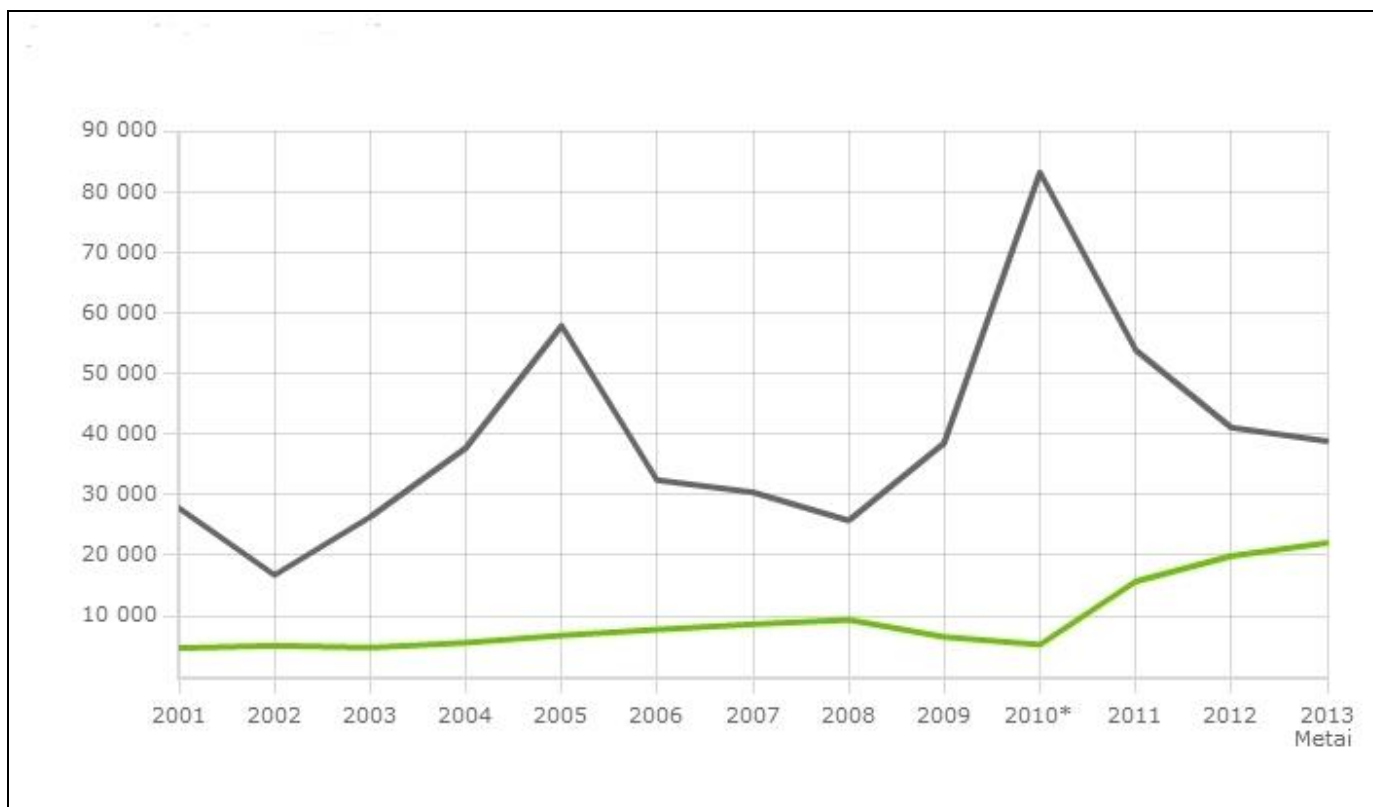
Tamsiai žalia - užsieniečiai, šviesiai žalia - LR piliečiai

11 pav. Grįžę migrantai: Lietuvos Respublikos piliečiai ir imigravę užsieniečiai (metiniai duomenys), 2001 - 2013 m, tūkst.

Cit. pagal Europos migracijos tinklą (EPN) [<http://123.emn.lt/lt/imigracija/kas-imigruoja-i-lietuva>]

Užsieniečių į Lietuvą atvyksta nedaug – vidutiniškai apie 2000-2500 per metus. 2013 m. į Lietuvą atvyko 3 tūkst. užsieniečių – iš jų apie 700 ES piliečių ir apie 2300 ne ES šalių piliečių (11 pav.). 2013 m. imigrantų skaičius didėjo ir dėl išaugusio darbo jėgos poreikio - buvo išduota daugiau leidimų dirbti nei 2012 m. Dauguma ES piliečių į Lietuvą atvyko iš Latvijos ir Lenkijos, o daugiausia trečiųjų šalių piliečių atvyko iš Baltarusijos, Rusijos Federacijos ir Ukrainos.

Tačiau jei 10 pav. rodo, kad imigracijos mastai augo, tai analizuojant 12 pav. matyti, kad imigrantų skaičius nė iš tolo nepadengė emigracijos mastų, lyginant 2000 – 2014 metus, emigracija viršijo imigraciją nuo 1.5 iki 5.5 kartų.

Tamsiai žalia - emigracija, šviesiai žalia - imigracija

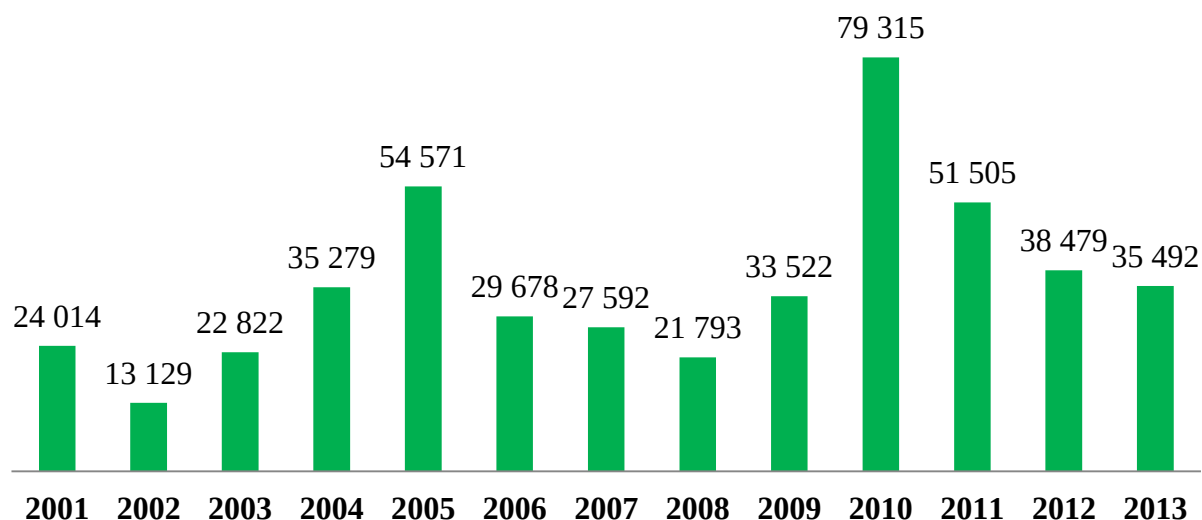
12 pav. Lietuvos imigracijos ir emigracijos palyginimas, 2001 - 2013 m, tūkst.

Cit. pagal Europos migracijos tinklą (EPN) [<http://123.emn.lt/lt/bendros-tendencijos/migracija-10-metu-apzvalga>]

2013 m. emigracijos mastai nežymiai sumažėjo, o imigracija šiek tiek išaugo: 2013 m. išvyko 39 tūkst. asmenų, t.y. 2 tūkst. mažiau nei 2012, o atvyko 22 tūkst. asmenų, t.y. 2 tūkst. daugiau nei 2012. Vis dėlto 2013 m. iš Lietuvos išvyko 1.8 karto daugiau žmonių nei atvyko. Tikėtina, kad atsigaunant ekonomikai didės tiek grįžtančių lietuvių, tiek užsieniečių srautai (12 pav.).

Iš visų emigravusių asmenų daugiau nei pusė informavo atitinkamas instancijas apie savo išvykimą iš šalies. Tą pagrindžia ir 13 pav. Tačiau ne mažas procentas darbingo amžiaus žmonių emigravo nelegaliai.

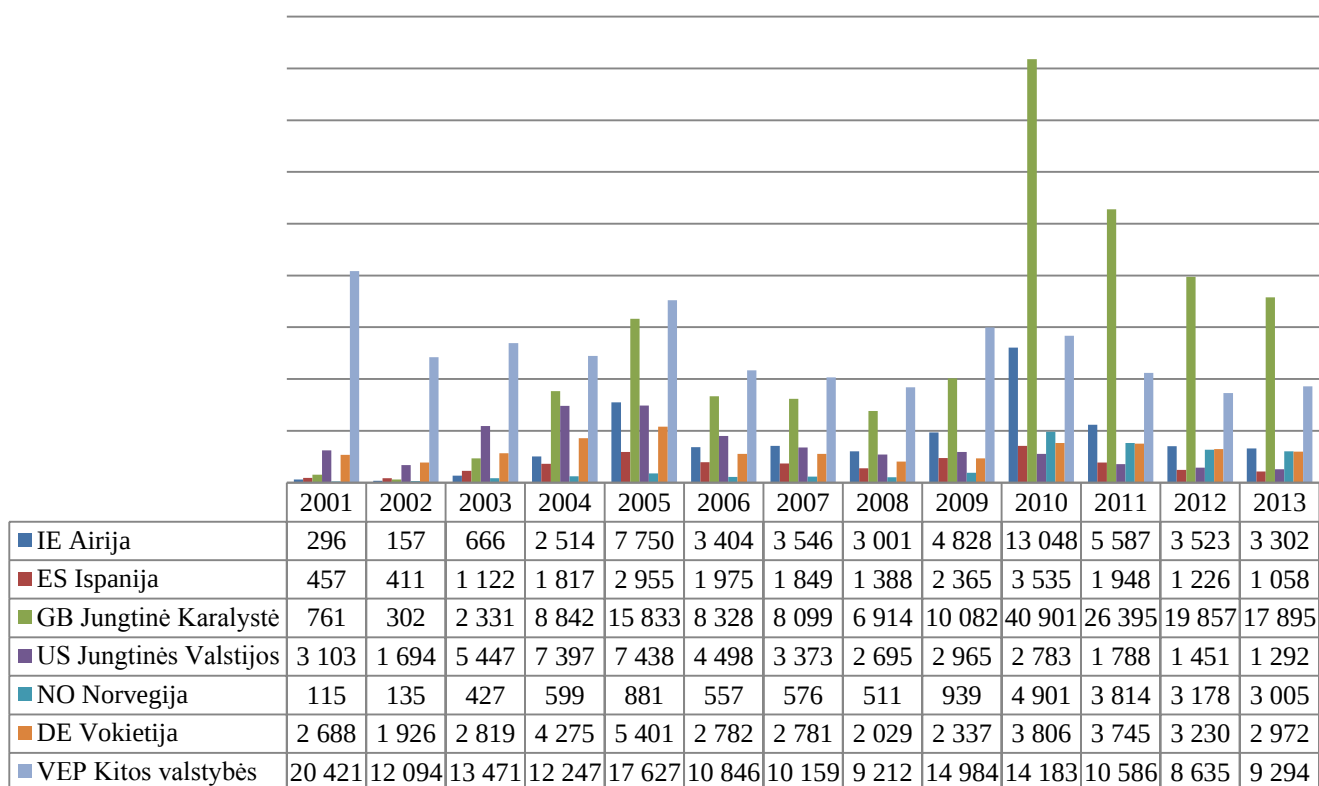
2013 m. savo išvykimą iš Lietuvos deklaravo per 35 tūkst. žmonių. Nors emigracijos mastai statistiškai mažėja (lyginant su ankstesniais metais), tačiau jie vis dar išlieka labai dideli lyginant su 2004 - 2009 m.

13 pav. Deklaruota, legali emigracija iš Lietuvos, 2001–2013 m., tūkst.

Cit. pagal LR statistikos departamentą [http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp]

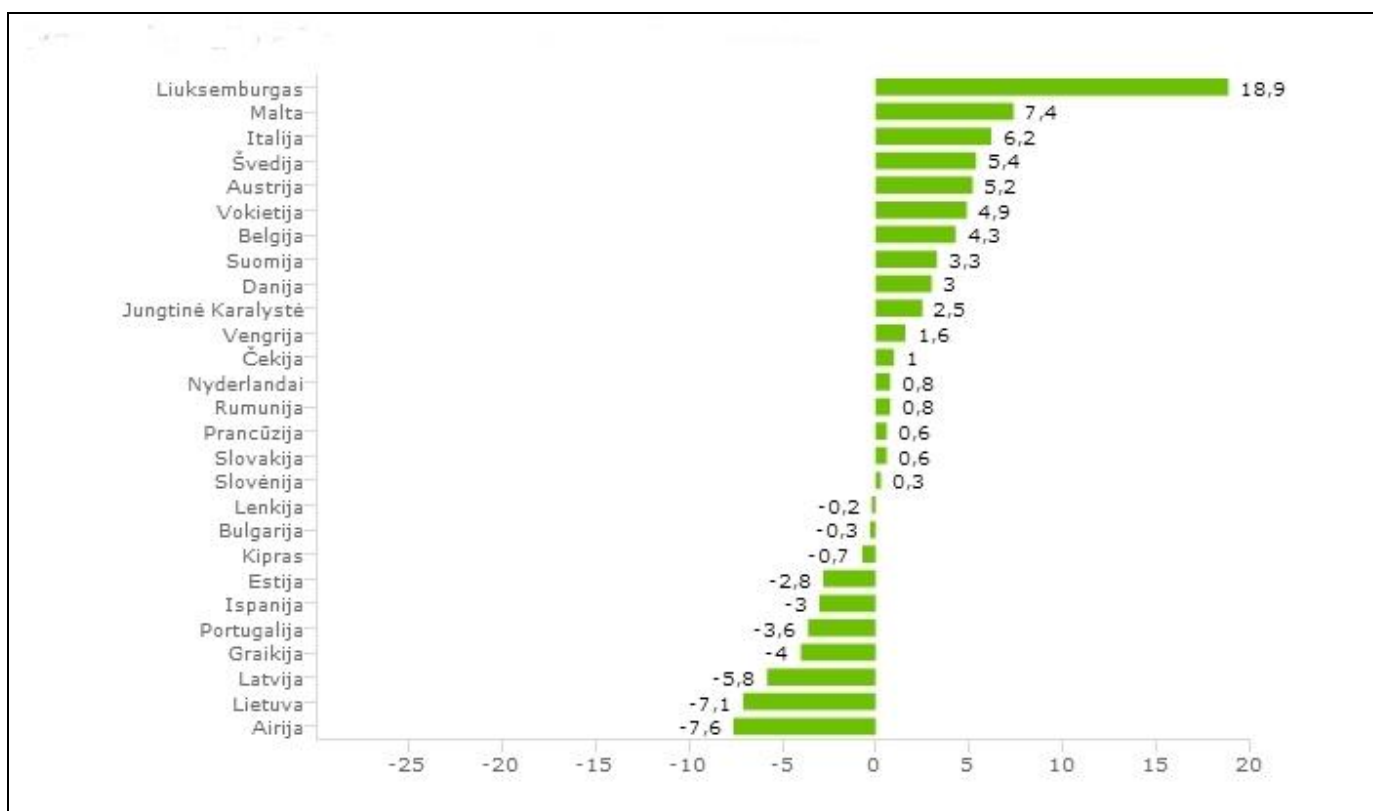
Jei analizuotume emigracijos kryptis, tai iš 14 pav. akivaizdžiai matyti, jog daugiausiai 2010 – 2011 metais darbingi asmenys emigravo į Angliją. Ne mažai emigravusių asmenų, nors ir legaliai emigravo, tačiau savo emigracijos krypties nenurodė.

14 pav. Lietuvos emigrantų migracijos kryptys, 2001 – 2013 m., tūkst.

Cit. pagal LR statistikos departamentą [http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp]

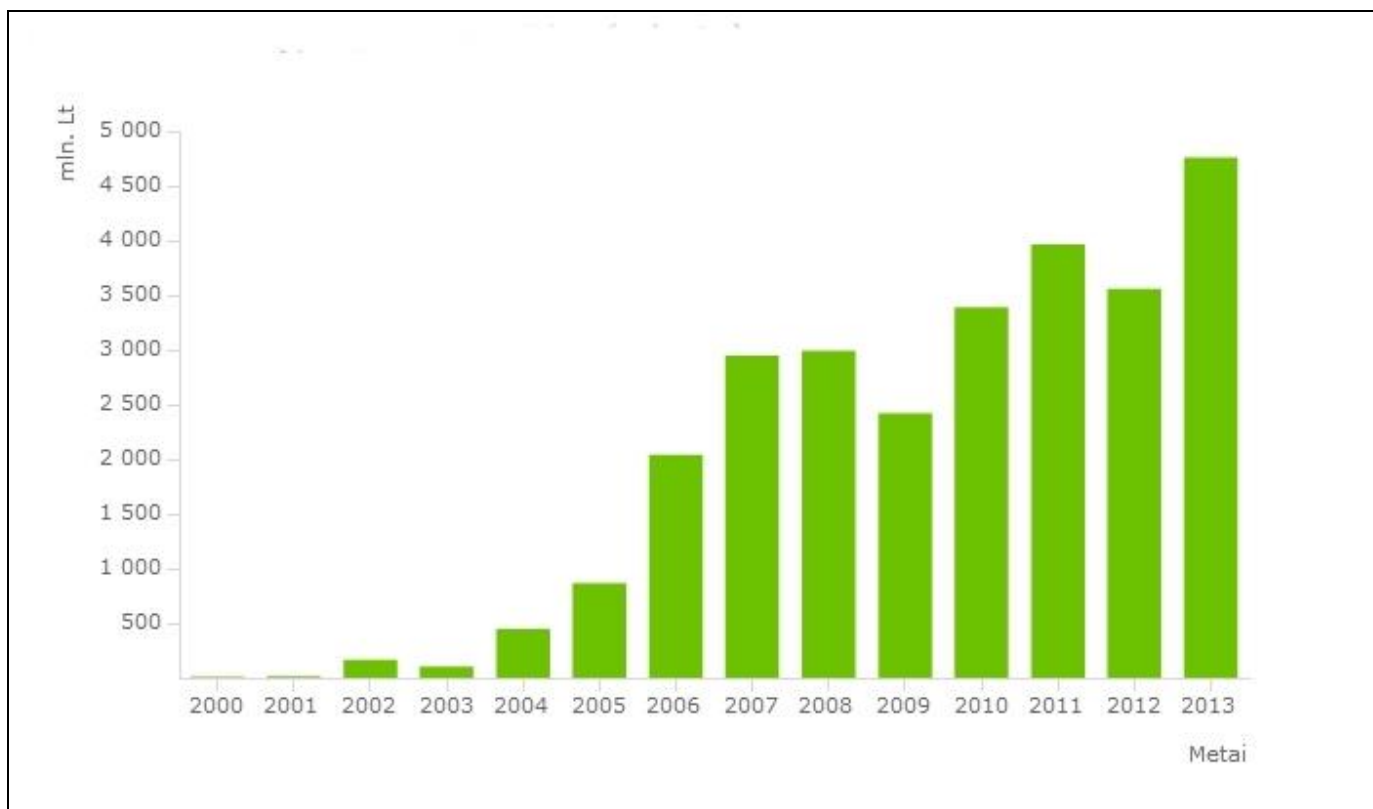
Vienas iš svarbių rodiklių – neto migracija. Neto migracija – tai imigrantų ir emigrantų skaičiaus skirtumas, dažniausiai tūkstančiui gyventojų. 15 pav. pateikiamas Lietuvos neto migracija kitų ES šalių atžvilgiu.

15 pav. ES šalių neto migracija

Cit. pagal Europos migracijos tinklą (EPN) [<http://123.emn.lt/lt/bendros-tendencijos/lietuva-es-saliu-kontekste>]

Šalių, į kurias daugiau žmonių atvyksta nei išvyksta (nes jos patrauklios, vykdo migrantų pritraukimo programas), neto migracija yra teigiama, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės. Tuo tarpu iš kitų šalių išvykstančių žmonių skaičius gerokai pranoksta atvykstančių, pavyzdžiui, Lietuvos ir Airijos, todėl jų neto migracija – neigiama. 2013 m. Lietuvoje neto migracija 1000 gyventojų buvo -7,1 ir tai buvo antras neigiamas rodiklis visoje ES. Didžiausias neigiamas rodiklis buvo Airijoje. Kitas pavyzdys – Lenkija. 2012 m. iš Lenkijos išvyko net 276 tūkst. gyventojų, tačiau į šalį atvyko 218 tūkst. asmenų. Dėl didelio gyventojų skaičiaus neto migracija šalyje yra -0,2.

16 pav. Privačių asmenų piniginės perlaidos į Lietuvą, 2000 - 2013 m., mln. Lt.
Cit. pagal Europos migracijos tinklą (EPN) [<http://123.emn.lt/lt/emigracija/kiem-pinigu-persiuncia-emigrantai>]

2013 m. privačių asmenų piniginės perlaidos į Lietuvą sudarė 4760,49 mln. litų ir prilygo 3,98 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP). Lyginant su 2012 m., privačių asmenų perlaidos išaugo beveik trečdaliu. Nors privačių asmenų atsiųstos piniginės perlaidos paprastai išleidžiamos vartojimui (prekėms įsigyti, būstui išlaikyti), krizės laikotarpiu jos gerokai sušvelnino ekonominio nuosmukio padarinius – kompensavo dėl „apkarpytų“ atlyginimų ar darbo praradimo sumažėjusias Lietuvos gyventojų pajamas. Tačiau ilginiui, jeigu neinvestuojamos į verslo plėtrą ar inovacijas, piniginės perlaidos gali sukelti priklausomybę nuo užsienio šalyse gaunamų pajamų ir paskatinti infliacijos didėjimą. Tačiau reikia paminėti, kad iš pateiktų privačių asmenų perlaidų atskirti tik emigrantų siunčiamus pinigus yra neįmanoma. Čia nurodomas bendras perlaidų dydis.

Analizuojant visus duomenis bendrai ir darant išvadą akivaizdu, kad emigracijos mastai nemažėja. Emigracija tiesiogiai įtakoja gyventojų skaičiaus mažėjimą. Jei valstybės vadovai skubiai nesiims veiksmų, emigracijos srautams stabdyti, tai iš 3 mln. gyventojų, greitu metu beliks mažiau nei 2 mln. Nors ir valstybė stengiasi suteikti palankias darbo jėgos imigracijos sąlygas, iš kitų šalių, tačiau dabartiniai imigracijos mastai nepajėgūs padengti nemažėjančios emigracijos mastų.

2.2. Vyriausybinių sprendimų emigracijos srautų mažinimui

Kaip jau buvo nagrinėta anksčiau, emigracijos mastai nemažėja, vis daugiau žmonių ieško palankesnių gyvenimo sąlygų ir didesnio darbo užmokesčio užsienyje. Valstybinės institucijos kuria ir pritaiko vis naujus projektus emigracijos stabdymui ir geresnių grįžtamosios migracijos sąlygų sudarymui. Tam, kad plačiau išanalizuoti, kokių veiksmų buvo imtasi iki 2014 metų iš valstybės pusės ir ES organizacijų, emigracijos mažinimui, buvo sudaryta 5 lentelė.

6 lentelė. LR ir ES emigracijos stabdymo priemonės, 2000 – 2013 m. laikotarpiu

Metai	Strateginiai dokumentai	Laikotarpis	Projekto esmė/organizacijos veikla
2000 m.	„PHARE“ programa dėl laisvo darbo jėgos judėjimo ir Lietuvos įstatymų harmonizavimo su Europos teise šioje srityje.	2000 m. ir toliau	Vykdoma „PHARE“ programa dėl laisvo darbo jėgos judėjimo ir Lietuvos įstatymų harmonizavimo su Europos teise šioje srityje. Protų ir specialistų nutekėjimo problemos ministerijos atstovai teigia nematantys, tačiau rengiamasi imtis priemonių Vyriausybės programos nuostatos 8.31 įgyvendinimui (dėl ekonominių migrantų grįžimo skatinimo).
2003 m.	Mokslininkų verbavimo elgesio kodeksas	2003 m. ir toliau	Komisijos užsakymu atliktas išsamus mokslinis tyrimas, pavadintas „Mokslininkai Europos tyrimų srityje: viena profesija, daug karjerų“. Tyrimas parodė, kokie faktoriai labiausiai įtakoja tyrimų bei naujovių diegimo sferos karjeros perspektyvas: tai tobulinimosi galimybės, naujų darbuotojų paieškos metodai, įdarbinimo sąlygos, pasiekimų vertinimo mechanizmas bei galimybė kilti karjeros laiptais. Reaguodama į tyrimo rezultatus, Europos Komisija nutarė imtis šių priemonių: priimti „Europos mokslininko chartiją“ – mokslininkų verbavimo elgesio kodeksą, turintį palengvinti žmogiškųjų resursų bei karjerų valdymą mokslo srityje.

2003 m.	Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa	2004 – 2006 m.	Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa. Programoje pažymima, kad dėl emigracijos sparčiai mažėjant gyventojų skaičiui bei senėjant visuomenei didėja socialinės paramos ir sveikatos priežiūros poreikis, kuris reikalauja vis didesnių išlaidų iš valstybės biudžeto. Taip pat atkreipiamas dėmesys, kad išvykstant vis daugiau kvalifikuotų specialistų darbo rinkoje jaučiamas kvalifikuotos darbo jėgos stygius. Šios strategijos įgyvendinimo programoje pabrėžiama, kad ekonominiams migrantams suteikiamos sąlygos grįžti dirbti į tėvynę nėra patrauklios.
2004 m.	Užsienio lietuvių bendruomenių rėmimo programa	2004 – 2006 m.	„Užsienio lietuvių bendruomenių rėmimo programa 2004–2006 m.“ buvo Vyriausybės patvirtinta 2004 m. birželio 8 d., yra sukūrus kompleksinę darbo su išeivija, taip pat ir su naujosiomis lietuvių bendruomenėmis programą. Šis departamentas taip pat formaliai yra atsakingas už NVO tipo lietuvių bendruomenių kūrimą ir jų veiklos palaikymą.
2005 m.	Nacionalinėje demografinės politikos strategija	2005 – 2007 m.	Ekonominės migracijos reguliavimo strategija, Nacionalinė demografinės (gyventojų) politikos strategija bei jos įgyvendinimo 2005 – 2007 m. priemonių planas. Nacionalinėje demografinės (gyventojų) politikos strategijoje išskiriamos dvi žmonių grupės, kurių emigracija daro itin neigiamą įtaką: jauni asmenys, kurių išvykimas lemia tautos struktūros pokyčius, ir kvalifikuoti asmenys, dėl kurių išvykimo mažėja šalies ekonominis potencialas.
2006 m.	Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikėje strategijoje	2006 - 2015 m.	Ilgalaikėje strategijoje pažymima, kad darbo jėgos emigracija, ypač aukštos kvalifikacijos specialistų, gali tapti ekonomikos augimo stabdžiu. Prognozuojama, kad ateityje „Protų nutekėjimas“ silpnins šalies intelektinį potencialą, sukels depopuliaciją, didins kvalifikuotos darbo jėgos stygiaus ir nekvalifikuotos darbo jėgos pertekliaus problemas šalyje.

2006 m.	Lietuvos ilgalaikės raidos strategija	2006 – 2015 m.	Lietuvos ilgalaikio strateginio planavimo dokumentai (Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. ilgalaikė strategija, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija). Strategijoje pažymima darbo jėgos, o ypač aukštos kvalifikacijos specialistų, emigracijos teikiama žala šalies socialiniam vystymuisi. Strategijoje išskiriamos dvi su migracija susijusios problemos: nelegali migracija ir ekonominė migracija. Pabrėžiama, kad ekonominė migracija lemia nepakankamą darbo lankstumą, mobilumą, trukdo inovacijoms ir modernių technologijų plėtrai, kadangi dažnai emigruoja kvalifikuoti darbuotojai ir palieka tuščias darbo vietas Lietuvoje.
2006 m.	Lietuvos ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija	2007 – 2013 m.	Bendrasis programavimo dokumentas, Lietuvos 2007 – 2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategija, Žmogiškųjų išteklių veiksmų programa 2007- 2013 m. Bendrajame programavimo dokumente pažymima, kad emigracija neigiamai veikia demografinę situaciją Lietuvoje. Tėvynėje vis didesnę dalį gyventojų sudaro nedarbingi ir senyvo amžiaus žmonės, nes vis didėja emigruojančių darbingo amžiaus žmonių skaičius. Taip pat pažymima, kad emigracija mažina mokslinį potencialą, nes perspektyvūs, kvalifikuoti darbuotojai dažniau pasirenka geresnes karjeros galimybes ir didesnius darbo užmokesčius užsienyje.
2006 m.	Lietuvos Respublikos konsulinės plėtros metų programa	2006 – 2008 m.	Lietuvos Respublikos konsulinės plėtros 2006 – 2008 metų programa, Užsienio lietuvių organizacijų veiklą skatinančių pagrindinių priemonių sąrašas, Užsienio lietuvių organizacijų būklės stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašas).
2006 m.	ES lėšų skirstymo parama	2007 – 2013 m.	Dokumentuose numatyta skirti lėšų migracijos prevencijai bei grįžtamosios migracijos proceso skatinimui.

2007 m.	Lietuvos užsienio reikalų ministerija	2008 – 2020 m.	Valstybės santykių su užsienio lietuviais 2008-2020 m. strategija.
2007 m.	Žmogiškųjų išteklių veiksmų programa	2008 – 2010 m.	Strategijoje konstatuojama, kad gerėjant ekonominei situacijai Lietuvoje emigracija sulėtės ir didės grįžtančių gyventi į tėvynę gyventojų skaičius. Taip pat akcentuojama, kad norinčius į tėvynę grįžti emigrantus nuo to dažnai sulaiko informacijos apie galimybes ir pokyčius Lietuvos ekonomikoje stygius.
2007 m.	Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategija	2008 – 2010 m.	Strategijoje atkreipiamas dėmesys į emigracijos pasekmes demografiniai situacijai, darbo rinkai ir šeimoms. Numatant ES paramos panaudojimą taip pat skiriama dėmesio emigracijos valdymui, iškeliami tokie patys uždaviniai kaip ir jau minėtuose teisiniuose dokumentuose.
2008 m.	Ekonominės migracijos reguliavimo strategija	2008 – 2009 m.	Strategijoje pateikti esminiai valstybės tikslai ir priemonės, skirtos migracijos procesui valdyti. Visų pirma užsibrėžta parengti ilgalaikes ekonominės migracijos reguliavimo priemonės. Vienas iš šio tikslo įgyvendinimui iškeltų uždavinių – parengti ekonominės migracijos procesų ir užsienio lietuvių būklės stebėsenos, analizės ir prognozavimo metodiką.
2009 m.	Ekonominės migracijos strategija	2009 ir toliau	Lietuvoje priimta naujoji ekonominės migracijos reguliavimo strategija atitinka ES teisės aktuose keliamus svarbiausius reikalavimus ekonominei migracijai reguliuoti ir laisvam darbuotojų mobilumui užtikrinti. Savaime aišku, kad šis nacionalinei teisei reikšmingas teisinis aktas reglamentuoja ekonominę migraciją ES vidaus rinkoje, o migracija iš trečiųjų šalių – labiau bendros ES politikos objektas.

2007 – 2008 m, 2009 – 2012 m.	Ekonominės migracijos reguliavimo strategiją (EMRS) ir priemonių planą jai įgyvendinti	2007 – 2008 m, 2009 – 2012 m.	Ekonominės migracijos reguliavimo strategija (EMRS) ir priemonių planas jai įgyvendinti buvo parengtas siekiant palengvinti valstybės valdymo institucijų bei organizacijų veiklos koordinavimą. Strategija ir priemonių planas 2007–2008 metams buvo parengti ir Vyriausybės patvirtinti, o 2009–2012 metams patvirtinti nebuvo. Strategija buvo pakankamai greitai parengta. Vienu iš svarbiausių veiksmų, nulėmusių skubų strategijos parengimą, laiko darbo jėgos stygių. Darbo jėgos stygiaus klausimas atspindi ir EMRS strateginio tikslo formuluotėje: „Siekti, kad spartaus ekonominio augimo sąlygomis Lietuvoje nepritrūktų darbo jėgos bei būtų išvengta kitų neigiamų šio proceso padarinių“. (LR Vyriausybė)
2009 – 2013 m.	„Globalios Lietuvos“ programa bei naujos strategijos idėja	2009 – 2013 m.	Vyriausybės siekiai migracijos politikos srityje pagal parengtą programą: • Kryptingas ir aktyvus dalyvavimas formuojant Europos Sąjungos imigracijos ir prieglobsčio politiką. • Aiškiau reglamentuota užsieniečių atvykimo įsidarbinimo tikslais tvarka. • Siekis išsaugoti nacionalinę kompetenciją reguliuojant ekonominę imigraciją ir prieglobsčio suteikimą. • Bendra valstybės migracijos procesų reguliavimo politika. • Supaprastintos sąlygos užsienio šalių aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimos nariams atvykti į Lietuvą. • Nelegalios migracijos prevencijos ir kontrolės stiprinimas.
2010 m.	„Globalios Lietuvos“ strategija	2011 – 2019 m.	Globalizacijos procesai ir toliau tęsis bei gilės, drauge vis aktualesnė darysis laisvo idėjų, asmenų, prekių ir kapitalo judėjimo būtinybė, vis mažiau bus įmanoma ir produktyvi izoliacionistinė politika. Kaip valstybinės politikos išeities nuostatą būtina priimti Lietuvos atvirumą pasauliui, jos įsijungimą į globalią erdvę ir priklausymą transnacionalinėms struktūroms, tokioms kaip Europos Sąjunga, NATO, JTO ir kitos.

2012 m.	Kompleksinė emigravusios darbo jėgos susigrąžinimo programa	2012 – 2016 m.	Kompleksinė emigravusios darbo jėgos susigrąžinimo programa, aprėpianti skubų naujų darbo vietų steigimą, socialinių stimulų sugrįžti į Lietuvą paketo parengimas, geresnių sąlygų sugrįžtančiųjų socialiniams poreikiams tenkinti sukūrimas. Vyriausybės programoje pastebimas didesnis dėmesys migracijos procesų valdymo srityje, vėl keičiama valstybės vykdomos politikos kryptis. Esmine emigracijos sustabdymo sąlyga laikomas esamų darbo vietų išsaugojimas ir naujų darbo vietų kūrimas.
---------	---	----------------	--

Sudaryta darbo autorės remiantis įvairiais valstybinių projektų duomenimis

Nagrinėjant valstybės strategijas ir jų įgyvendinimo laikotarpį pastebėta, kad nemaža dalis kurtų projektų taip ir nebuvo įgyvendinti. Viena iš įvardytų priežasčių, dėl kurių kurti projektai nebuvo taikomi praktikoje – pasaulinė krizė ir su ja susijęs ES paramos mažėjimas, kuris tiesiogiai įtakojo emigracijos mažinimo projektų įgyvendinimo galimybes.

Jei nagrinėtume įgyvendintus projektus, matyti, kad bene kasmet, 2000 – 2013 m. laikotarpiu, išleidžiama po naują projektą ar strategiją. Tačiau pagal analizuotus LR statistikos departamento duomenis matyti, kad emigracija nemažėja, todėl galima daryti išvadą kad visų šių dokumentų pritaikymas ir organizacijų veikla nuo kurios tiesiogiai priklausė projektų įgyvendinimas nebuvo tokia efektyvi, kokios buvo tikėtasi.

2.3. Grįžtamosios migracijos tendencijos

Analizuojant 2000 – 2013 m. visus išleistus projektus ir įstatymus matyti, kad daugelis jų taip ir nebuvo įgyvendinti. Priežastis kaip ir aiški – finansinių lėšų trūkumas. Lietuvos valstybei lėtai atsigaunant po krizės ir augant ekonomikai, tikėtina, kad bus rasta finansinių lėšų ir visi sukurti projektai bus įgyvendinti. 6 lentelėje pateikti kai kurie projektai, kurie buvo siūlyti 2012 – 2014 metais, tačiau patvirtinti ir galiojantys tik nuo 2014 pabaigos – 2015 pradžios metų.

7 lentelė. LR ir ES emigracijos stabdymo priemonės, 2014 – 2030 m. laikotarpiu

Metai	Strateginiai dokumentai	Laikotarpis	Projekto esmė/organizacijos veikla
2012 m.	Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“	2015 – 2030 m.	Strategija grindžiama remiantis darnaus vystymosi principais bei Lietuvos valstybės ir visuomenės vystymosi materialiaisiais ir nematerialiaisiais ištekliais. Viena iš pagrindinių strategijos tikslų - skatinti pasaulio kompanijų, mokslo ir tyrimų paslaugų centrų kūrimąsi Lietuvoje. Tai garantuotų gerai apmokamas darbo vietas ir stabdytų protų nutekėjimą bei emigraciją, bet ir atliktų labai svarbų kaitos katalizatorių vaidmenį, atneštų į Lietuvą pasaulio tendencijas, modernias technologijas ir kels naujus iššūkius vykdomai viešajai švietimo ir inovacijų politikai, verslo sąlygoms.
2013 - 2014 m.	Valstybės švietimo 2013 – 2014 m. strategijos patvirtinimas	2014 - 2022	Nedarbas ir emigracija meta iššūkį švietimui operatyviau reaguoti į pokyčius darbo rinkoje, padėti žmonėms greičiau susiorientuoti, atpažinti savo privalumus ir jais pasinaudoti ieškant darbo, gebėti savarankiškai valdyti karjerą, rinktis perspektyvesnes karjeros kryptis, savarankiškai kurti verslą ir savo darbo vietą. Švietimas turi atverti ir siūlyti įvairias mokymosi galimybes, padedančias žmogui tobulinti gebėjimus remiantis kvalifikacijomis ir visapusišku savęs tobulinimu, įgyjant pasitikėjimo savo jėgomis, atsakomybės už save, bendruomenę, valstybę ir aplinką. Be šių pastangų, tikėtina, kad žmonės nepasitikės švietimu, nusivils savimi, valstybe, silpnės asmenų ryšys su ja, o tai destruktiviai veiks asmens savimonę ir tapatybę, skatins emigruoti. Valstybė privalo suteikti žmogui kitą galimybę savoje šalyje, padėti rasti naują vietą sociume ir išmokti naujų vaidmenų, įgyti naujų kompetencijų.

2014 m.	LR seimo statuto papildymas 80(2) straipsniu	2014 ir toliau	Lietuvos Respublikos Seimo Statuto papildymo įstatymo projektą inicijavo valdžios susirūpinimas emigracijos iš Lietuvos srautų didėjimas. Tolimesnėje perspektyvoje lietuvių tautai tai gali turėti pražūtingų pasekmių, kad migracija tampa epochinio masto socialinė problema, o emigracija kelia ekonominius, politinius ir kultūrinius iššūkius nacijai ir tarptautinei bendruomenei, todėl migracijos klausimams spręsti būtina skirti ypatingą dėmesį.
2014 m.	Užimtumo didinimo 2014 – 2020 m. programa	2014 – 2020 m.	Nedidelį laisvų darbo išteklių integraciją į darbo rinką lemia ir išaugusi emigracija. Galimybės įsidarbinti geromis sąlygomis ir uždirbti gyventi oriai pakankamą darbo užmokestį turėtų prisidėti prie migracijos prevencijos. Taip pat būtina skatinti aktyvią Lietuvos grįžtamosios migracijos politiką, sietiną su palankių sąlygų grįžtantiems emigrantams sudarymu, pagalbos jiems integruojantis į darbo rinką teikimu. Programa turi kelias pakopas: 1. Užtikrinti greitą ir tvarų jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką. Sprendžiant šį uždavinį, numatoma teikti pagalbą jaunuoliams iki 25 metų. 2. Skatinti vyresnio amžiaus darbuotojus ilgiau likti darbo rinkoje. 3. Sudaryti galimybes bedarbiams, ypač ilgalaikiams ir žemos kvalifikacijos, grįžti į darbo rinką. 4. Didinti neįgaliųjų dalyvavimą darbo rinkoje. 5. Sudaryti galimybes grįžtantiems emigrantams integruotis į darbo rinką.

2014 m.	2014 – 2020 m. Nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tarpinstitucinis veiklos planas.	2014 – 2020 m.	Iškelta problema, kad emigraciją skatina dideli socialiniai ir ekonominiai skirtumai tarp regionų ir regionuose. Todėl plane numatyta mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir regionuose, skatinti visos valstybės teritorijos tolygią ir tvarią plėtrą ir įgyvendinti 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programą.
2014 m.	Europos sąjungos migracijos politikos gairės	2014 – 2020 m.	Vienas iš svarbiausių migracijos gairių tikslų – nustatyti svarbiausius migracijos politikos tikslus ir principus, apibrėžti pagrindines migracijos politikos kryptis, kurios padėtų užtikrinti valstybės poreikius atitinkantį migracijos srautų valdymą, ypač sprendžiant ilgalaikių struktūrinių ir kvalifikacinių darbo rinkos poreikių užtikrinimo problemas ir prisidedant prie socialinės ir ekonominės valstybės plėtros skatinimo.
2014 m.	Europos sąjungos prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas (PMIF)	2014 – 2020 m.	PMIF tikslas – prisidėti prie Europos Sąjungos veiksmingo migracijos srautų valdymo, kuris yra laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės dalis, laikantis bendros prieglobsčio, papildomos apsaugos, laikinos apsaugos politikos ir bendros migracijos politikos.

Sudaryta darbo autorės remiantis įvairiais valstybinių projektų duomenimis

Eurostat prognozuoja, kad 2050 m. Lietuvoje negyvens nė 1.9 mln. gyventojų, tačiau Swedbank analitikai 2014 m. pabaigoje pateikė metinę ataskaitą, kurioje teigia, jog migracija mažėja, o imigracija didėja ir 90 proc. visų imigrantų sudaro lietuviai grįžtantys iš užsienio šalių. Siekiant emigracijos mastus dar labiau sumažinti valstybės politika linksta į studentus, ilgalaikius bedarbius, žmones su negalia ir priešpensinio amžiaus darbingus asmenis. Visus emigracijos klausimus ir iškilusias emigracijos problemas turėtų spręsti nuolatinė emigracijos komisija. Tokios komisijos sudarymo klausimas buvo iškeltas 2014 metų viduryje, tačiau kol kas valdžioje bendro susitarimo dėl tokios komisijos kūrimo neprieita.

Iki 2015 m. Lietuvos migracijos politiką formavo ir įgyvendino aštuonios Lietuvos institucijos:

1. **Vidaus reikalų ministerija (VRM)** – pagrindinė įstaiga, kuri formuoja valstybės politiką migracijos (išskyrus ekonominę migraciją) srityje.
2. **Migracijos departamentas** – pagrindinė centrinė įstaiga, kuri įgyvendina valstybės politiką migracijos (išskyrus ekonominę migraciją) srityje.
3. **Migracijos tarnybos** – pagrindinės teritorinės įstaigos, kurios išduoda užsieniečiams leidimus gyventi ir atlieka jų teisėto buvimo kontrolę Lietuvoje. Migracijos tarnybų veiklą kontroliuoja ir koordinuoja **Policijos departamentas**.
4. **Valstybės sienos apsaugos tarnyba (VSAT)** – saugo valstybės sieną ir užsiima neteisėtos migracijos kontrole.
5. **Užsieniečių registracijos centras (URC)** – įstaiga, kurioje laikomi sulaikyti užsieniečiai ir apgyvendinami prieglobsčio prašytojai.
6. **Pabėgėlių priėmimo centras (PPC)** – įstaiga, kurioje apgyvendinami prieglobstį Lietuvoje gavę užsieniečiai ir nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai.
7. **Užsienio reikalų ministerija (URM)** dalyvauja formuojant vizų politiką. **Lietuvos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos** išduoda vizas, priima dokumentus dėl leidimų gyventi išdavimo, pilietybės, legalizuoja dokumentus.
8. **Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)** formuoja, o **Lietuvos darbo birža (LDB)** įgyvendina valstybės politiką ekonominės migracijos srityse ir išduoda leidimus dirbti.

Kol projektų įgyvendinimas dar neįpusėjo ir kol nematyti realių rezultatų sunku daryti išvadas dėl naujai patvirtintų projektų rezultatyvumo. Tačiau jei tinkami įgyvendinamų projektų ir darniai dirbančių institucijų dėka emigracijos mastai sumažės bent 20 proc., o grįžtamoji migracija tokiu pačiu procentu padidės, galima bus drąsiai teigti, kad projektai veiksmingi ir Eurostat prognozės neišsipildys.

3. EMIGRACIJOS IŠ LIETUVOS PRIEŽASČIŲ IR PASEKMIŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ: LIETUVA – OLANDIJA IR LENKIJA – OLANDIJA

3.1. Tyrimo metodika

Tyrimo teorinis modelis. Analizuojant mokslinius straipsnius akivaizdu, kad emigracija daro daugiau žalos, pačiai šaliai ir joje likusiems gyventi piliečiams, nei atneša naudos. Jei ir toliau emigracijos mastai nemažės, LR kaip valstybė egzistuos be piliečių, o tai tiesioginis kelias į šalies ekonominę duobę.

Tikslas. Gauti informacijos apie emigrantus, pasirenkant vieną šalį – Olandiją ir ištirti, kokia dalis emigravo legaliai, kokiomis priežastis esant jie pasirinko emigraciją ir kokioms sąlygoms esant grįžtų į tėvynę.

Tyrimo objektas. Darbingo amžiaus emigrantai, emigravę iš Lietuvos ir iš Lenkijos į Olandiją, 2000 – 2014 metų laikotarpiu.

Tyrimo uždaviniai:

1. ištirti emigracijos priežastis,
2. išanalizuoti emigracijos pasekmes,
3. ištirti grįžtamosios migracijos galimybes,
4. išanalizuoti kiek nauji valstybės projektai įtakoja grįžtamąją emigraciją,
5. pateikti pasiūlymus emigracijos stabdymui ir grįžtamosios migracijos skatinimui.

Tyrimo metodai:

- kiekybinis tyrimo metodas, anketinė apklausa,
- sisteminė analizė,
- aprašomoji statistika,
- procentinių dažnių skaičiavimas,
- lyginamoji analizė.

Hipotezės:

1. Iš Lietuvos emigravo daugiau darbingo amžiaus asmenų, nei yra pateikta statistiniuose LR duomenyse.
2. Nedarbo lygis, jo trukmė, darbo užmokestis, pajamų nelygybė, skurdo rizika, tai darnus vystymosi sritys, kurios labiausiai įtakoja emigracijos procesą.

Duomenų rinkimas. Rašant magistrinį darbą susidurta su problema - neįmanoma gautus duomenis palyginti su statistikos departamento duomenimis, kadangi kaip jau minėta anksčiau, statistikos departamento pateikti duomenys neatitinka realios situacijos Lietuvoje.

Duomenų rinkimas buvo suskirstytas į dvi dalis: vieni duomenys gauti analizuojant LR ir ES emigracijos stabdymo ir grįžtamosios migracijos skatinimo strategijas, kiti – remiantis kiekybinės apklausos anketa. Kiekybinės apklausos anketos pagrindu stengtasi paneigti arba pagrįsti darbe išsikeltas hipotezes.

Anketos sudarymas. Anketa sudaryta remiantis teorinėje dalyje nagrinėtų mokslinių darbų ir anksčiau atliktų tyrimų pateikta informacija. Ją sudaro 20 klausimų, iš jų 4 klausimai atviro tipo, 4 klausimai pusiau uždaro tipo su galimybe pasirinkus atsakymą „kita“ įrašyti savo nuomonę. Šiais 8 klausimais buvo siekiama gauti daugiau informacijos, kurios uždaro klausimo tipu gauti būtų sunku. Likę 12 anketos klausimų – uždarojo tipo, su išvardintais atsakymo variantais (8 lentelė).

8 lentelė. Anketos sudarymas

Klausimų grupė	Teorinis pagrindimas	Informacijos nauda
1 ir 6 klausimai	Emigravimo legalumas (Žr. 34 psl., 2.1 sk.)	Siekiama išsiaiškinti ar buvo emigruota legaliai ir pagrįsti arba paneigti vieną iš išsikeltų hipotezių.
2, 3 ir 4 klausimai	Emigracijos laikotarpis ir mastas (Žr. 34 psl., 2.1. sk.)	Siekiama gauti informacijos apie emigravimo trukmę, emigrantų kiekį (emigravo vienas, su šeima ir t.t.) bei kiek laiko ketina būti emigrantu.
5, 7 ir 8 klausimai	Darbo sferos informacija prieš emigraciją ir dabar (Žr. 19 psl., 1.3. sk.)	Siekiama išsiaiškinti, kokioje sferoje ir kokias pareigas užima dabar, dirbdami Olandijoje ir kokias užėmė Lietuvoje, bei tai ar pokyčiai darbo rinkoje juos tenkina (vertinant pagal gaunamą atlyginimą už darbą).
9 klausimas		
9.1.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 14 psl., 1.2. sk.)	Siekta išsiaiškinti ar darbo susiradimas ir karjeros galimybės turėjo įtakos emigracijos procesui. Klausimai sudaryti remiantis K. Gliosaitės (2004) ir J. Karalevičienės bei K. Matuzevičienės (2009, p. 143) nuomonėmis.
9.2.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 14 psl., 1.2. sk.)	
9.3.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 14 psl., 1.2. sk.)	
9.4.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 14 psl., 1.2. sk.)	

9.5.	Darnaus vystymosi teiginiai (Žr. 19 psl., 1.5. sk.)	Siekta išsiaiškinti kiek darnaus šalies vystymosi veiksniai turi įtakos migracijos procesui ir tuo pačiu pagrįsti arba paneigti vieną iš išsikeltų hipotezių. Klausimai sudaryti remiantis R. Čiegio, J. Ramanauskienės, V. Kozlovskij (2011, p. 90), T. Razausko (2009, p. 23), V. Kumpikaitės, I. Žičkutės (2012, p. 744) nuomonėmis.
9.6.	Darnaus vystymosi teiginiai (Žr. 28 psl., 1.5. sk.)	
9.7.	Darnaus vystymosi teiginiai (Žr. 28 psl., 1.5. sk.)	
9.8.	Darnaus vystymosi teiginiai (Žr. 28 psl., 1.5. sk.)	
9.9.	Darnaus vystymosi teiginiai (Žr. 28 psl., 1.5. sk.)	
9.10.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 15 psl., 1.2. sk.)	Siekta išsiaiškinti ar darbo susiradimas ir karjeros galimybės turėjo įtakos emigracijos procesui. Klausimai sudaryti remiantis K. Gliosaitės (2004) ir J. Karalevičienės bei K. Matuzevičienės (2009, p. 143) nuomonėmis.
9.11.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 15 psl., 1.2. sk.)	
9.12.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 15 psl., 1.2. sk.)	
9.13.	Migracijos tinklo teorija (Žr. 16 psl., 1.2. sk.)	Siekta išsiaiškinti ar emigravo pas kitus šeimos narius, gimines, draugus ar išvažiavo vienas. Klausimai sudaryti remiantis J. Karalevičienės, K. Matuzevičienės (2009, p. 149) ir G. Kasnauskienės (2008, p. 97)
9.14.	Darnaus vystymosi teiginiai (Žr. 28 psl., 1.5. sk.)	Siekta išsiaiškinti kiek darnaus šalies vystymosi veiksniai turi įtakos migracijos procesui ir tuo pačiu pagrįsti arba paneigti vieną iš išsikeltų hipotezių. Klausimai sudaryti remiantis R. Čiegio, J. Ramanauskienės, V. Kozlovskij (2011, p. 90), T. Razausko (2009, p. 23), V. Kumpikaitės, I. Žičkutės (2012, p. 744) nuomonėmis.
9.15.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 15 psl., 1.2. sk.)	Siekta išsiaiškinti kiek politinė ir ekonominė situacija šalyje turi įtakos emigranto apsisprendimui palikti šalį. Klausimai sudaryti remiantis K. Gliosaitės (2004) ir J. Karalevičienės bei K. Matuzevičienės (2009, p. 144) nuomonėmis.
9.16.	Neoklasikinė migracijos teorija (Žr. 15 psl., 1.2. sk.)	

10 klausimas	Emigracijos pasekmių įvardijimas (Žr. 26 psl., 1.4. sk.)	Siekta išsiaiškinti kokia emigrantų nuomonė apie emigracijos pasekmės jiems ir pačiai šaliai iš kurios jie emigravo. Šie teiginiai sudaryti remiantis autorių R. Rudžinskienės ir L. Paulauskaitės (2013, p. 254) nuomonėmis.
11 klausimas	Grižtamosios migracijos sąlygos (Žr. 32 psl., 1.6. sk.)	Siekama išsiaiškinti kokioms sąlygoms esant emigrantas grįžtų į tėvynę. Šie teiginiai sudaryti remiantis autorių D. Žvalionytės ir M. Jastramskio (2012, p. 111) nuomonėmis.
12 klausimas	Pakartotinė emigracija (Žr. 30 psl, 1.6 sk.)	Siekta išsiaiškinti ar dėl kažkokių priežasčių emigrantas paskatintas grįžti į Lietuvą vėl iš jos emigruoja ar ne. Klausimas sudarytas remiantis E. Barcevičiaus nuomone (2012, p. 51).
13 klausimas	Emigracijos mažinimo priemonės (Žr. 32 psl., 1.6. sk.)	Šiuo klausimu siekiama išsiaiškinti apie papildomas sąlygas, kurios nebuvo įtrauktos į 11 anketos klausimą. Klausimas sudarytas remiantis autorių D. Žvalionytės ir M. Jastramskio (2012, p. 111) nuomonėmis.
14 klausimas	Pakartotinė emigracija (Žr. 30 psl, 1.6 sk.)	Siekama išsiaiškinti, ar respondentas gailisi, kad emigravo ir jei būtų galimybė grąžinti laiką atgal ar taip pat būtų pasirinkta emigracija. Klausimas sudarytas remiantis E. Barcevičiaus nuomone (2012, p. 51).
15 – 20 klausimai	Demografiniai klausimai	Siekta išsiaiškinti emigranto lytį, amžių, išsilavinimą, šeimyninę padėtį ir ar turi vaikų. Be to į demografinius klausimus buvo įtrauktas klausimas apie tai, kas rūpinasi emigranto vaikais, kol jis yra išvykęs ar dirba.

Šaltinis: sudaryta darbo autorės.

Tyrimo eiga. Pradinėje tyrimo stadijoje buvo nustatytas imties dydis, remiantis imties dydžio nustatymo formule (17 pav.). Skaičiuojant imties dydį susidurta su problema - nustatant visumos proporcijos dydį, statistinės duomenų bazės, LR statistikos departamentas ir Eurostatas nepateikia statistinių duomenų, kiek iš visų emigravusių asmenų emigravo į Olandiją. Dėl šios priežasties imties

dydžio apskaičiavimui naudota imties nustatymo formulė (K. Kardelis, 2002, p. 115) ir pasirinktas visų emigravusiųjų, per 2000 - 2014 metus, skaičius. Šių skaičių sudarė 550492 asmenys. Tikintis 95 proc. tyrimo tikslumo buvo gauta tyrimo imtis - 119 asmenų.

$$N = \frac{z^2 p (1 - p)}{e^2}$$

n - imties dydis

z - nuokrypis, kuris nustatomas priklausomai nuo pasikliaujamumo intervalo

p - imties variacija (visumos proporcija)

e - tyrimo tikslumas

Siekiant gautus duomenis palyginti ir atskleisti tikrąją situaciją, nuspręsta apklausti tokį patį skaičių Lenkijos valstybės emigrantų, kurie emigravo į Olandiją, 2000 – 2014 metais ir gautus atsakymus palyginti su iš Lietuvos į Olandiją emigravusių piliečių anketiniais atsakymais.

Anketinės apklausos organizavimas

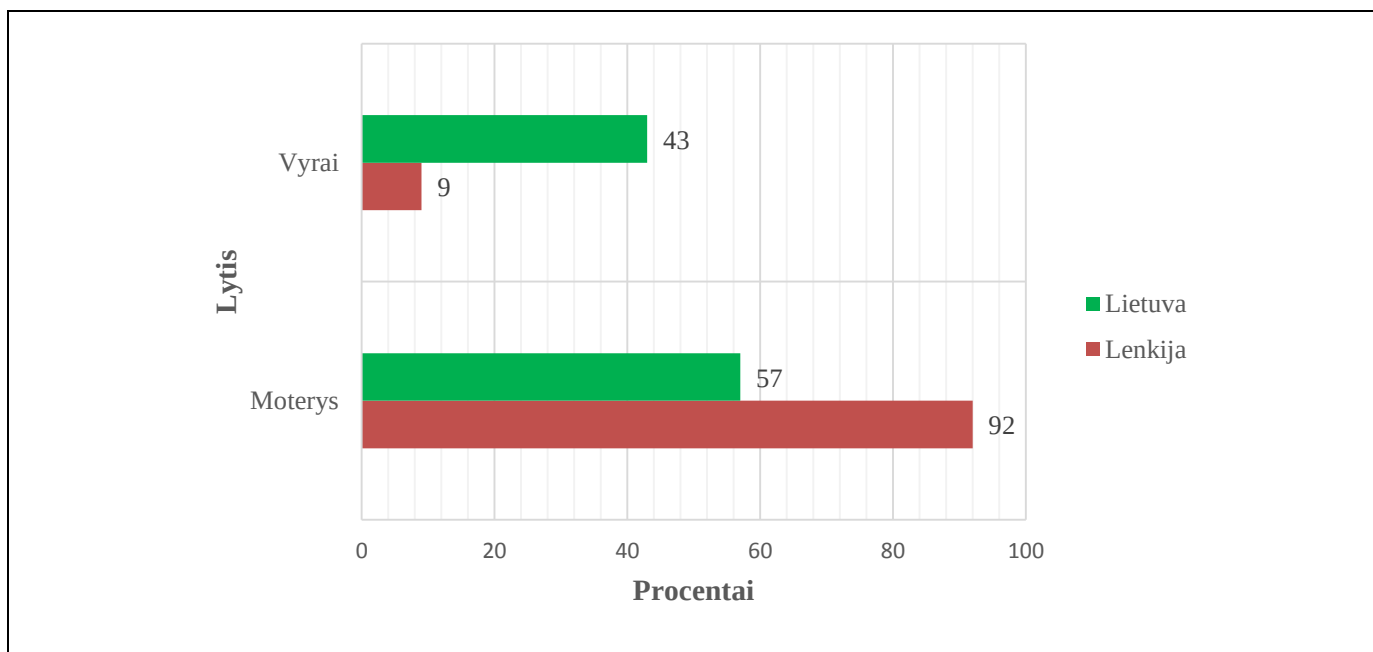
Apklausos metodai. Siekiant apklausti, tyrimo imties formule apskaičiuotų, respondentų skaičių buvo pasirinktas netikimybinis, sniego gniūžtės apklausos metodas. Šis apklausos metodas garantavo, kad į anketos klausimus atsakys būtent tie respondentai, kurie tinkami tikslių duomenų gavimui ir apklausos rezultatų apibendrinimui. Dėl tyrimo apimties, gautų tyrimo rezultatų negalima perteikti visai visumai.

Apklausos laikotarpis. Tyrimas buvo vykdomas nuo 2015 m. vasario 10 dienos iki 2015 metų kovo 10 dienos, apklausa buvo vykdoma 29 dienas.

Apklausos vykdymo problemos. Sugadintų ar neatsakytų anketos klausimų nebuvo, dėl to tyrimui buvo panaudotos visos apklausoje dalyvavusios anketos - lietuvių ir lenkų kalbomis.

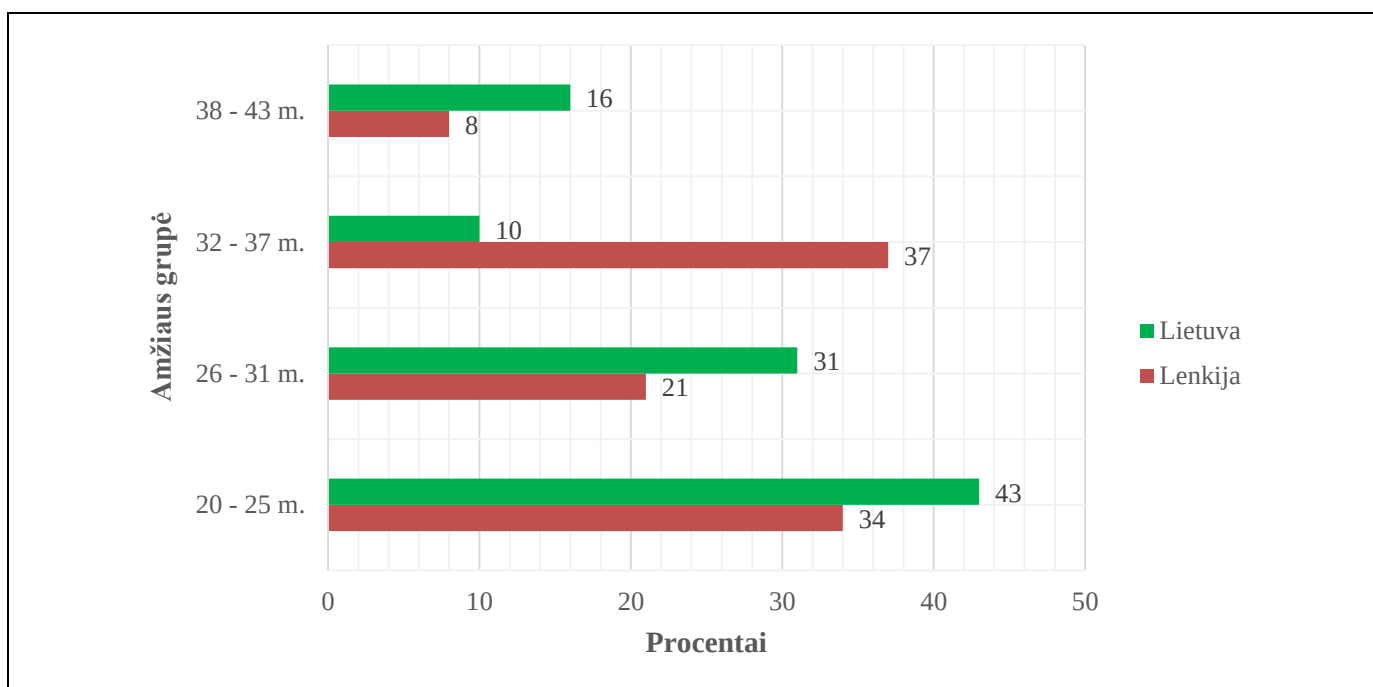
Apklausos duomenų pateikimas. Gauti anketinės apklausos duomenys buvo susisteminti ir perkelti į Microsoft Excel duomenų apdorojimo programą. Magistriniame darbe pateikta tik apibendrintos apklausos duomenys, kurie perteikti skalių, diagramų pavidalu ir bendra lyginamąja analize.

Respondentų charakteristika. Apklausoje dalyvavo ir buvo apklausta 100 Lietuvos piliečių ir 100 Lenkijos piliečių. Toliau pateikiama respondentų apibendrinti demografiniai duomenys.

18 pav. Respondentų lytis, procentinis pasiskirstymas

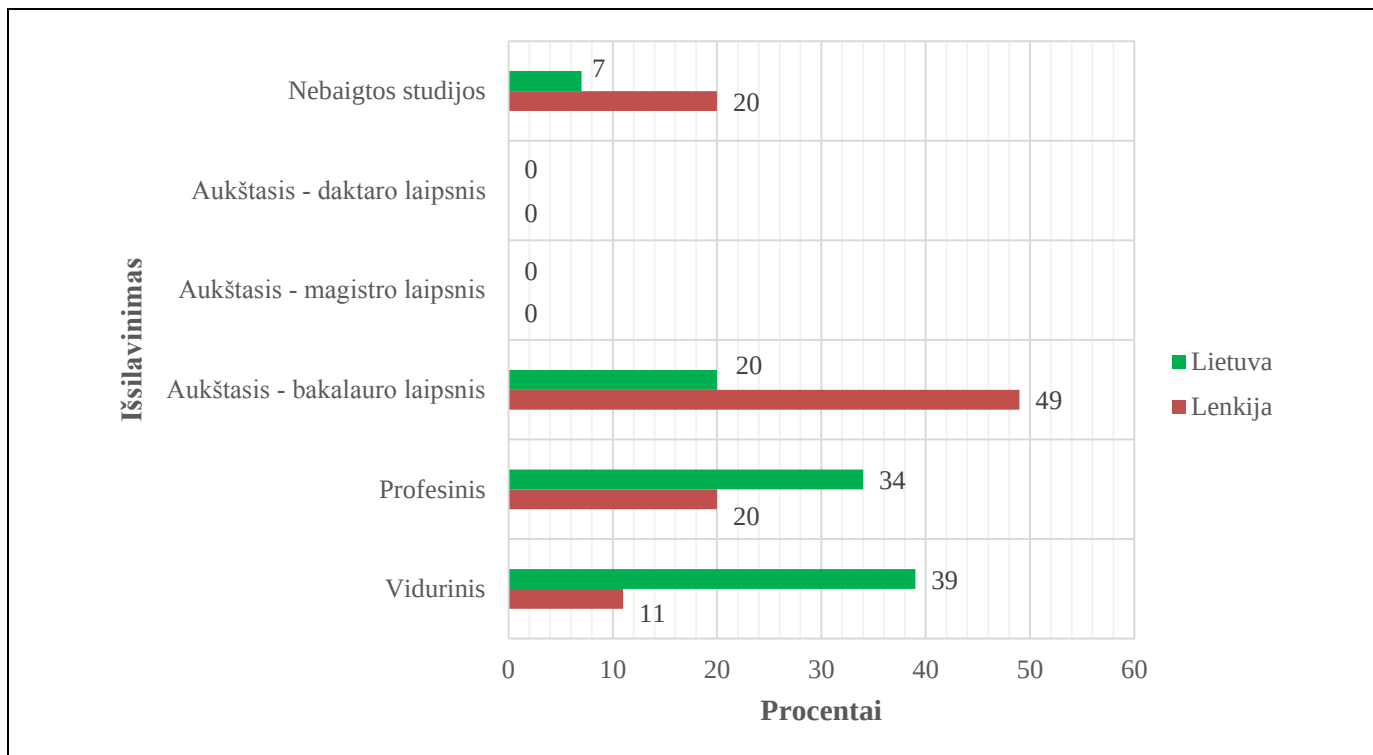
Apklausoje dalyvavo 57 proc. iš Lietuvos emigravusių moterų ir 92 proc. moterų emigravusių iš Lenkijos, atitinkamai 43 proc. vyrų iš Lietuvos ir 9 proc. vyrų emigravusių iš Lenkijos. Vyrų emigravę iš Lenkijos buvo mažiau aktyvūs, be to tyrimo metu pastebėta, kad emigravusių moterų iš Lenkijos procentas žymiai didesnis nei vyrų, Lietuvos emigrantų skaičius apylygis, skirtumas tik 14 proc.

19 pav. Respondentų amžius, procentinis pasiskirstymas

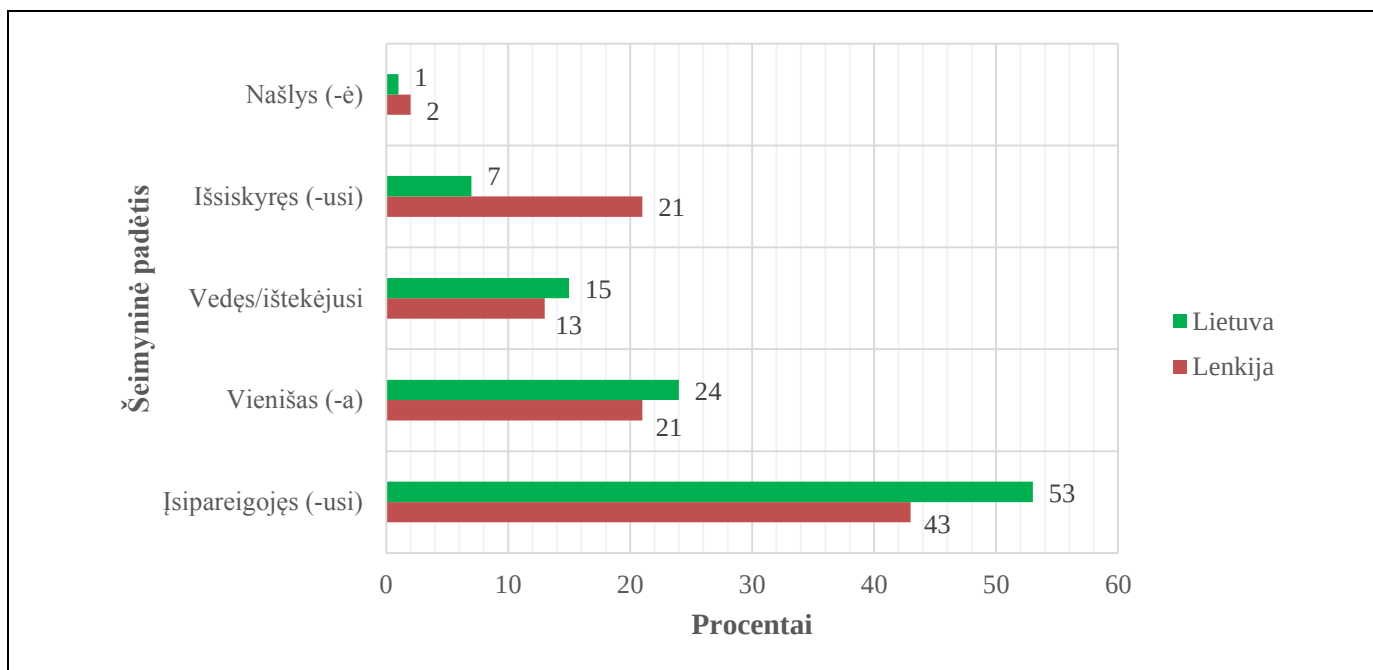
Vertinant respondentus pagal sudarytas amžiaus grupes matyti, kad apklausoje daugiausiai dalyvavo 20 – 25 m. emigrantai iš Lietuvos, ir 32 – 37 m. emigrantai iš Lenkijos. Mažiausias procentas,

pagal amžiaus grupę tarp Lietuvos emigrantų, buvo 32 – 37 metų respondentai, ir 38 – 43 m. Lenkijos emigrantų.

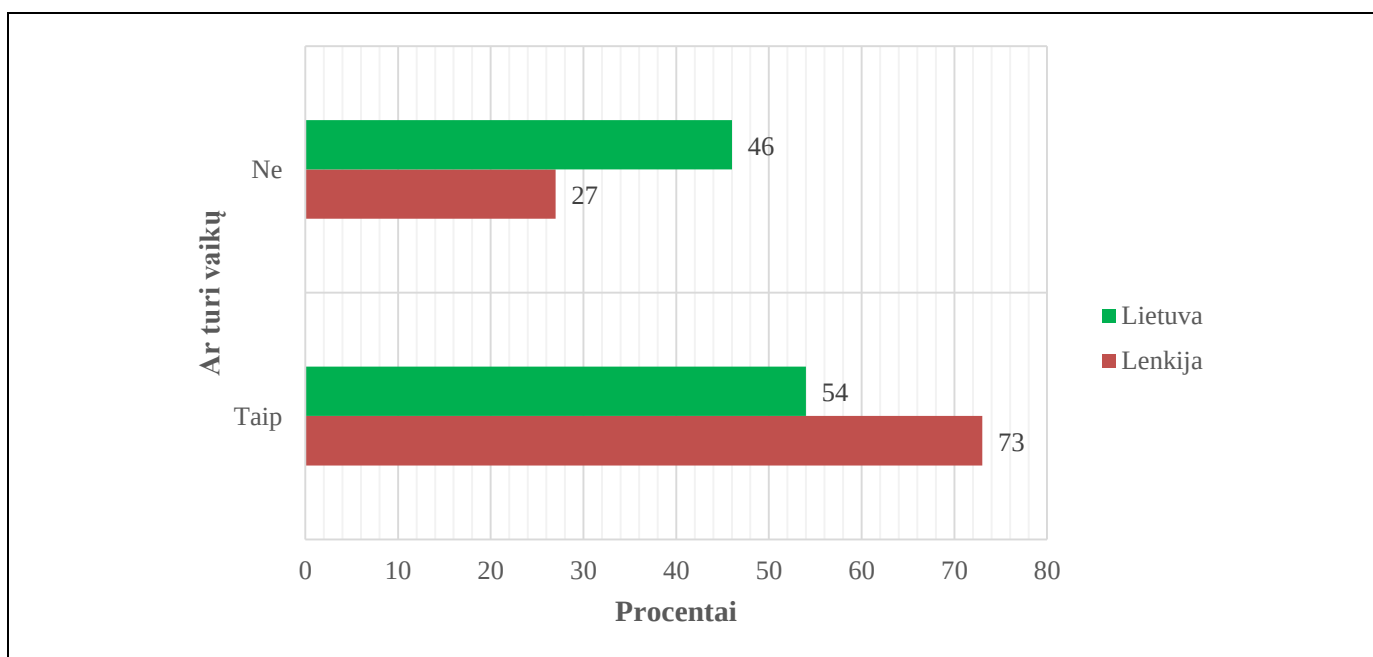
20 pav. Respondentų išsilavinimas, procentinis pasiskirstymas

Jei analizuotume respondentus pagal įgytą išsilavinimą, galime pastebėti, kad nei Lietuvos, nei Lenkijos emigrantai nebuvo iki šio laiko įgyję aukštojo magistro ar daktaro laipsnio. Daugiausiai apklausoje dalyvavo, net 49 proc. Lenkijos piliečių, įgijusių bakalauro laipsnį, o tai 29 proc. daugiau nei Lietuvos piliečių, įgijusių tokio pačio lygio išsilavinimą. Apklausoje daugiausiai dalyvavo Lietuvos emigrantai, kurie yra įgiję profesinį arba vidurinį išsilavinimą. Iš paveikslo matyti, kad tiek tarp Lietuvos, tiek tarp Lenkijos apklausoje dalyvavusių piliečių nemažas procentas respondentų, kurie yra pradėję, tačiau nebaigę studijų, atitinkamai 20 proc. Lenkijos piliečiai ir 7 proc. – Lietuvos piliečiai.

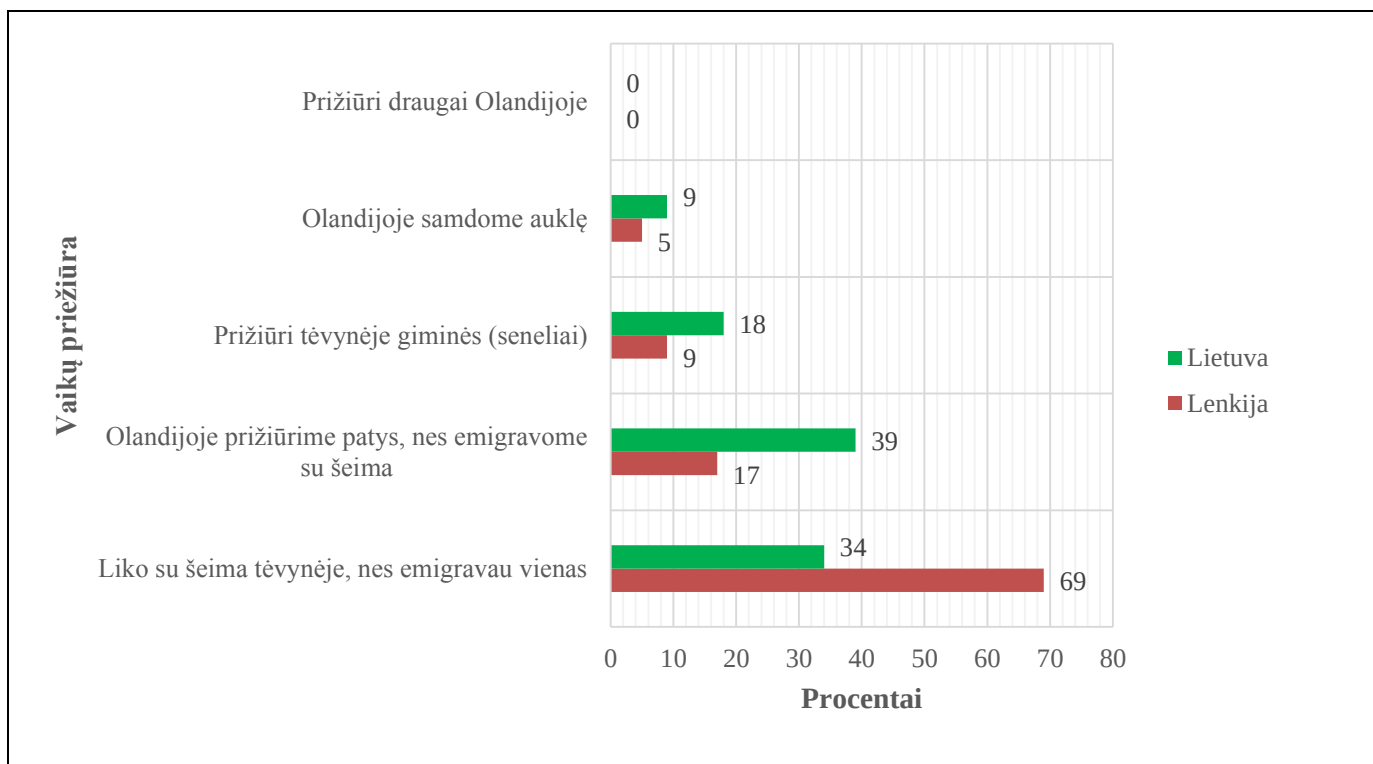
21 pav. Respondentų šeimyninės padėties, procentinis pasiskirstymas

Vertindami ir lygindami apklausoje dalyvavusius abiejų šalių emigrantus, pagal jų šeimyninę padėtį, galime teigti, kad daugiausiai apklausoje dalyvavo įsipareigoję asmenys, kurie turi gyvenimo draugą ar draugę, tačiau nėra susituokę. Antrojoje vietoje, pagal procentinę dalį, užima vieniši asmenys, atitinkamai 21 proc. Lenkijos piliečių ir 24 proc. - Lietuvos. Procentinis skirtumas tarp vienišų respondentų nežymus. Nemaža dalis respondentų iš Lenkijos nurodė, kad yra išsiskyrę, tokių respondentų procentas siekia net 21 proc. ir tai 14 proc. daugiau nei Lietuvos. Nežymus procentinis pasiskirstymas pastebimas ir tarp respondentų, kurie nurodė, kad yra našlys/našlė.

22 pav. Klausimo: „Ar turite vaikų?“, respondentų atsakymų procentinis pasiskirstymas

Vienas iš ne mažiau aktualių klausimų, kuris buvo pateiktas anketoje - ar respondentai turi vaikų. Net 73 proc. Lenkijos piliečių atsakė į šį klausimą teigiamai, 27 proc. neigiamai. Atitinkamai procentinis pasiskirstymas tarp Lietuvos piliečių 54 proc. turi vaikų ir 46 proc. jų kol kas neturi.

23 pav. Klausimo: „Kas prižiūri jūsų vaikus?“, respondentų atsakymų procentinis pasiskirstymas

Jei respondentai turi vaikų, tai natūraliai kyla klausimas, kad gi juos prižiūri, kol vienas iš šeimos narių ar keli šeimos nariai yra emigravę. Lenkijos emigrantų teigimu, net 69 proc. emigravo vieni, o vaikus prižiūri likusi tėvynėje šeima, tokį patį atsakymo variantą pasirinko daugiau nei per pus mažiau Lietuvių emigrantų. Didžiausias procentas tarp lietuvių – Olandijoje prižiūrime patys, nes emigravome su visa šeima (39 proc.). Tiek Lietuvos, tiek ir Lenkijos emigrantai Olandijoje neprašo draugų pagalbos prižiūrinti vaikus, jie sando auklę ar veda vaikus į darželius.

Respondentų charakteristikos trumpos išvados:

1. Lietuvos piliečiai. Apklausoje daugiausiai dalyvavo moterys (57 proc.), kurių amžius patenka į 20 – 25 m. amžiaus grupę (43 proc.), iki šio laiko įgijusios vidurinį arba profesinį išsilavinimą (39 proc. ir 34 proc.), pagal šeimos padėtį – įsipareigojusios (53 proc.) ir turinčios vaikų (54 proc.).
2. Lenkijos piliečiai. Apklausoje daugiausiai dalyvavo moterys (91 proc.), kurių amžius patenka į 32 - 37 m. amžiaus grupę (37 proc.), iki šio laiko įgijusios aukštąjį – bakalauro laipsnį (49 proc.), pagal šeimos padėtį – įsipareigojusios (43 proc.) ir turinčios vaikų (73 proc.).

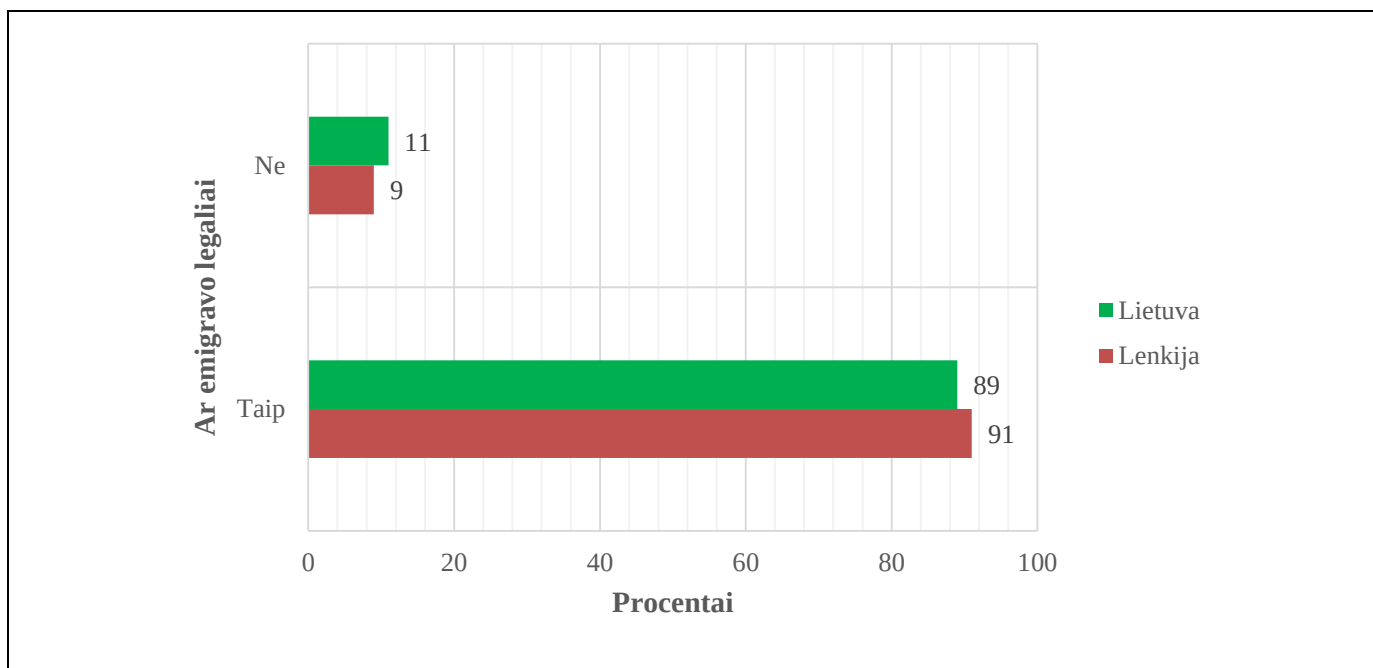
3. Tie respondentai, kurie turi vaikų - vaikus prižiūri patys. Lenkijos piliečiai daugiausiai emigravo vieni, todėl tėvynėje vaikus prižiūri ten likusi šeima (69 proc.), o Lietuvos emigrantai daugiausiai pažymėjo, kad vaikus prižiūri patys Olandijoje, nes emigravo su visa šeima (39 proc.).

3.2. Emigracijos priežastys

Emigracija, kaip judėjimas prasideda tada, kai atsiranda vienos ar kelių priežasčių junginys, kuris paskatina šalies pilietį, legaliai ar nelegaliai, palikti savo šalį ir ieškoti kitos vietos gyvenimui ir darbui. Emigrantui, migracijos metu, svarbu rasti šalį, kurioje nebūtų tų pačių neigiamų aplinkybių, kurių paskatintas jis paliko savo šalį.

Emigracijos legalumas

Tyrimo pradžioje siekta išsiaiškinti, ar valstybinės tarnybos informuotos apie išvykstančius asmenis ir kiek tikslūs statistinėse duomenų bazėse (statistikos departamento, Eurostat) pateikti duomenys apie emigracijos mastus. Pagal Lietuvos emigrantų pateiktus atsakymus matyti, kad tik 46 proc. atsakiusiųjų informavo bent vieną valstybinę įstaigą (savivaldybę, sodrą, mokesčių inspekciją, darbo biržą ar kt.) apie gyvenamosios vietos keitimą, likę 54 proc. emigravo ir apie jų nebūvimą šalyje valstybės institucijos nieko nežino. Lyginant lietuvių atsakymus su Lenkijos piliečių atsakymais, matome, kad 94 proc. Lenkijos piliečių apie savo išvykimą iš šalies informavo bent vieną valstybinę instituciją ir tik 6 proc. to nepadarė. Vadinas, galime teigti, kad Lenkijos statistikos duomenų bazė yra tikslesnė nei LR statistikos departamento. Šio atsakymo procentinio pasiskirstymo reikšmė pagrindžia pirmąją iškeltą hipotezę, kad iš Lietuvos emigravo daugiau darbingo amžiaus asmenų, nei yra pateikta statistiniuose LR duomenyse.

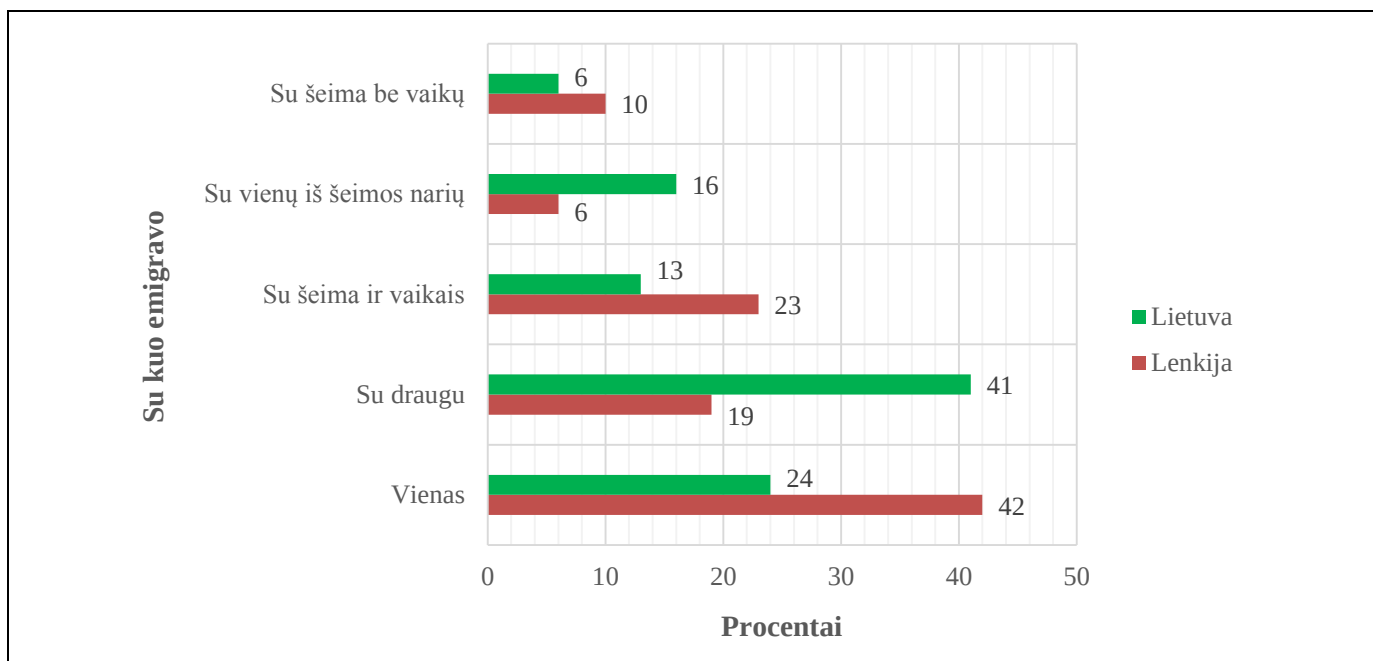

24 pav. Emigracijos legalumo procentinis pasiskirstymas

Emigracijos laikotarpis ir mastai

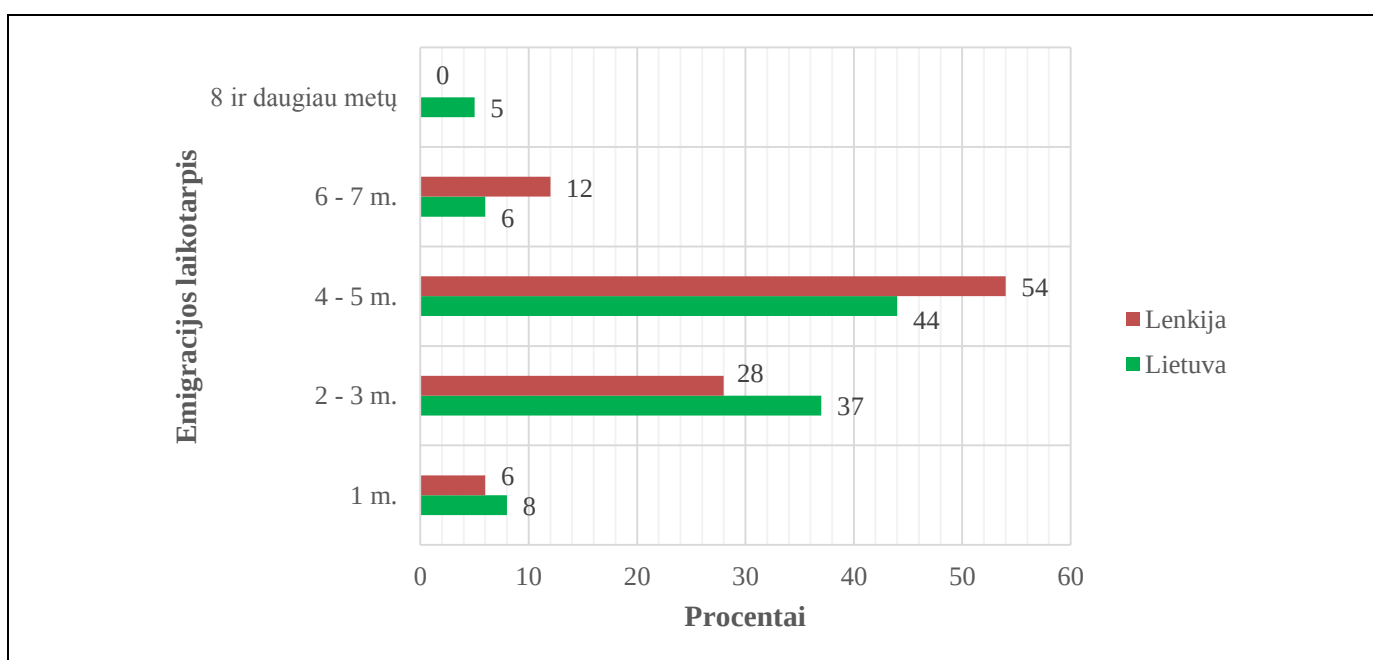
Kuomet priklausome Euro zonai, ir kiekvienas Euro zonos pilietis gali po ją laisvai judėti, tol Lietuvos statistikos departamento duomenų bazėje pateikti duomenys nebus tikslūs, nei dėl emigravusių, nei dėl iš emigracijos grįžusių asmenų. Statistiniai duomenys būtų tikslūs tik tuomet, jei išvykstantys piliečiai, laisva valia ir suprasdami savo pareigą, praneštų apie išvykimą iš šalies, darbo ir gyvenimo tikslais.

Kuomet emigrantas išvyksta vienas, tikėtina, kad jis paliko šeimą ir tokio emigranto grįžimo tikimybė didėja. Pagal apklausos atsakymų procentinius pasiskirstymus matyti, kad 24 proc. lietuvių ir 42 proc. Lenkijos piliečių išvyko vieni. Tikėtina, kad nemažas procentas, iš abiejų šalių emigravusių piliečių grįš. Tačiau, vertinant situaciją, kuomet išvykstama su visa šeima ar vienu šeimos nariu, kelti grįžimo tikimybės procentą sunku. Šį procentą ženkliai mažina šeimos narių būvimas šalia, emigracijos periodu, o jei šalyje į kurią imigruojama, gyvenimo ir darbo sąlygos yra aukščiau, už iš pradžių išsikeltus lūkesčius, tai grįžimo tikimybė sumažėja beveik iki nulio procentų. Vadinas, vertinant išvykusiųjų su šeima ar bent vienu iš šeimos narių, procentinius atsakymų pasiskirstymus, galima teigti, kad iš 35 proc. emigravusių Lietuvos ir 39 proc. Lenkijos piliečių grįžimo atgal į tėvynę tikimybė maža.

25 pav. Klausimo: „Ar emigravote vienas, ar su šeima?“ atsakymų procentinis pasiskirstymas

Grįžimo į tėvynę tikimybę sumažina ir emigracijos laikotarpis (žiūrėkite 26 pav.). Vertinant, emigrantų emigracijos laikotarpį matyti, kad daugiausiai Lenkijos ir Lietuvos piliečių užsienyje gyvena 4 – 5 ir 2 – 3 metus. Šis laikotarpis, atsižvelgiant į teorinėje dalyje nagrinėtų autorių nuomones, priskiriamas ilgalaikiai migracijai. Kuo emigrantas ilgiau praleidžia laiko svečioje šalyje, tuo jam sunkiau grįžti atgal į tėvynę. Kaip matyti iš 26 pav. trumpalaikė migracija, kuomet emigrantai emigravo pastaraisiais metais, itin maža, atitinkamai 6 proc. Lenkijos piliečių ir 8 proc. Lietuvos piliečių. Jei lygintume šiuos du skaičius, tai išvykusiųjų Lietuvos piliečių skaičius nuo Lenkijos piliečių - skiriasi tik 2 proc. ir šis skirtumas laikomas nežymiu.

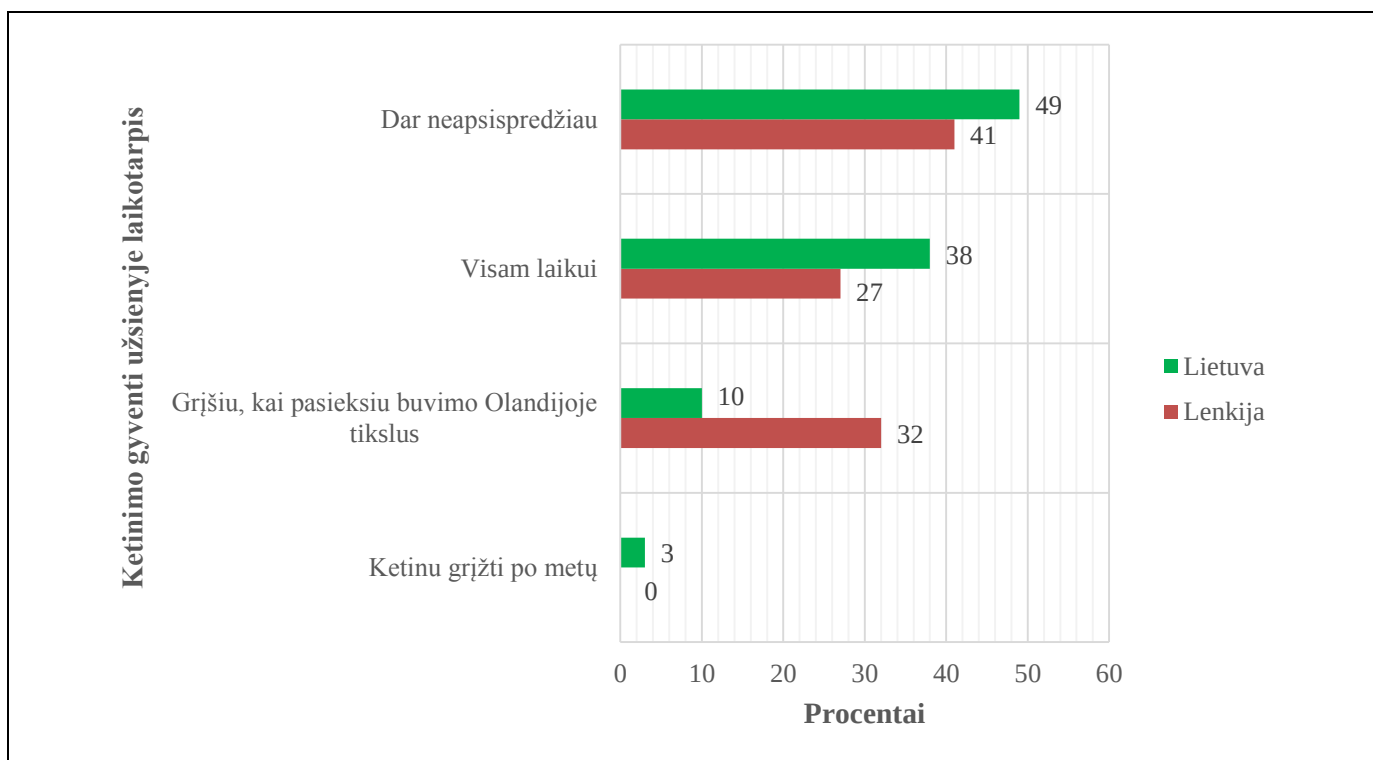

26 pav. Emigracijos laikotarpio, atsakymų procentinis pasiskirstymas

Jei ieškotume pritraukimo galimybių išvykusius emigrantus sugrąžinti į tėvynę, tai 27 pav. procentiniai duomenys rodo, kad 3 proc. Lietuvos piliečių apsisprendę grįžti po metų, tuo tarpu Lenkijos piliečiai tokio greito grįžimo neišreiškė. Valstybės institucijos į šių piliečių skatinimą didelių pastangų neturėtų kreipti, atvirkščiai nei tiems piliečiams, kurių procentas tarp Lenkijos ir Lietuvos respondentų buvo didžiausias - 49 proc. Lietuvos ir 41 proc. Lenkijos piliečių, kurie teigė, kad nėra apsisprendę ir nutarę grįžimo į tėvynę laikotarpio. Tikimybė, kad tinkamai nukreiptos valstybės institucijų pastangos sugrąžinti neapsisprendusius piliečius itin didelė.

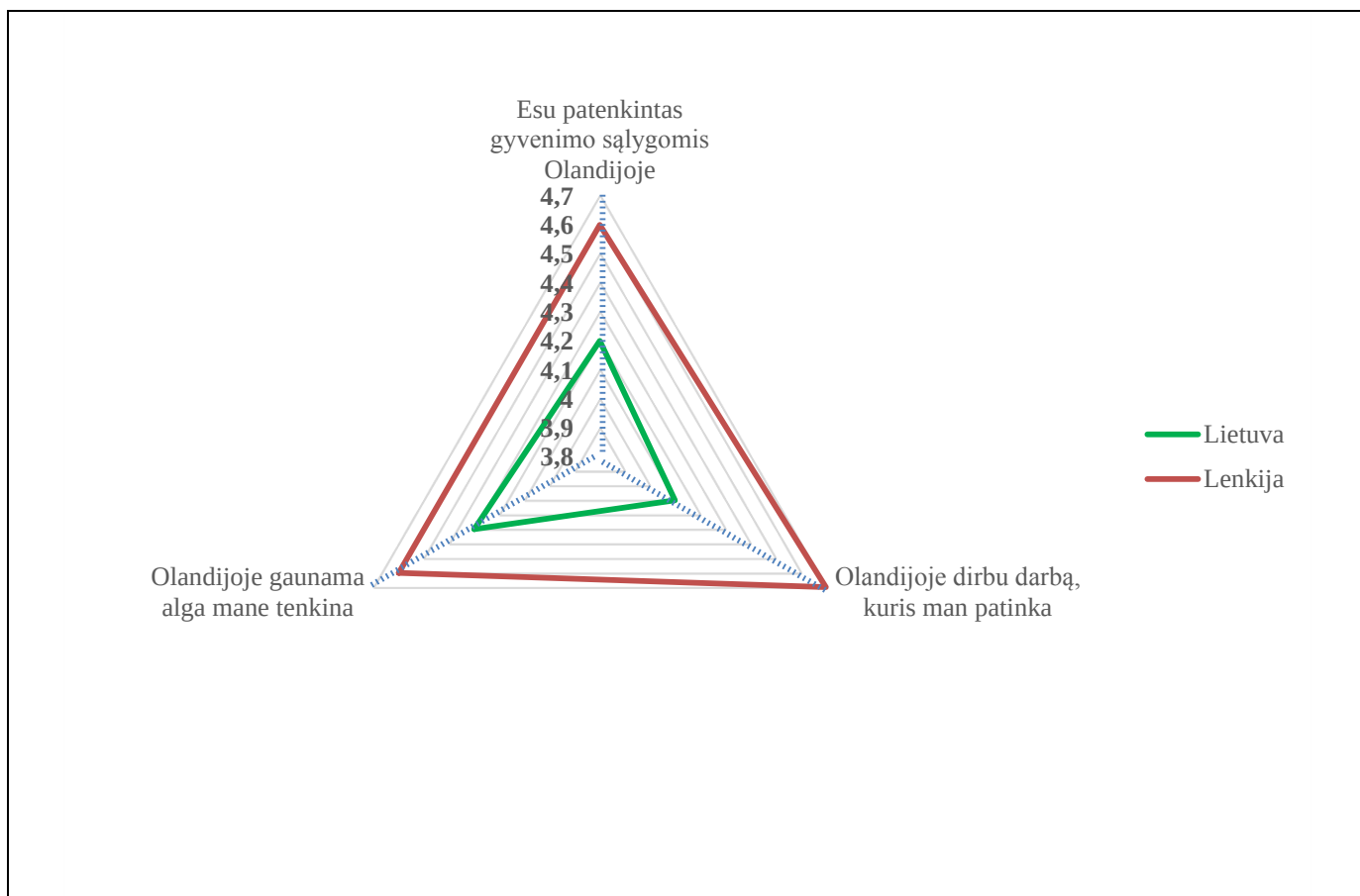
Nemažas procentas tarp Lenkijos (27 proc.) ir Lietuvos (38 proc.) piliečių galutinai apsisprendę savo ateities nebesieti su tėvyne. Vadinasi, šią dalį piliečių, kiekviena iš analizuojamų valstybių, prarado ir sugrąžinti tokius piliečius yra itin sunku arba neretais atvejais tiesiog neįmanoma.

Kiekvienas emigrantas, neretai išvykstantis iš savo šalies, išsikelia atitinkamus tikslus, kuriuos pasiekęs jis ketina grįžti į tėvynę ir tolimesnės ateities su užsienio šalimi nebesieja. Tarp apklaustųjų, didelis procentas Lenkijos piliečių (32 proc.), kurie teigė, kad grįš į tėvynę, kuomet pasieks Olandijoje išsikeltus būvimo tikslus, tuo tarpu tik 10 proc. Lietuvos emigrantų iškėlė tokią grįžimo į tėvynę tikimybę.

27 pav. Klausimo „Kiek laiko Jūs ketinate gyventi užsienyje“, atsakymų procentinis pasiskirstymas

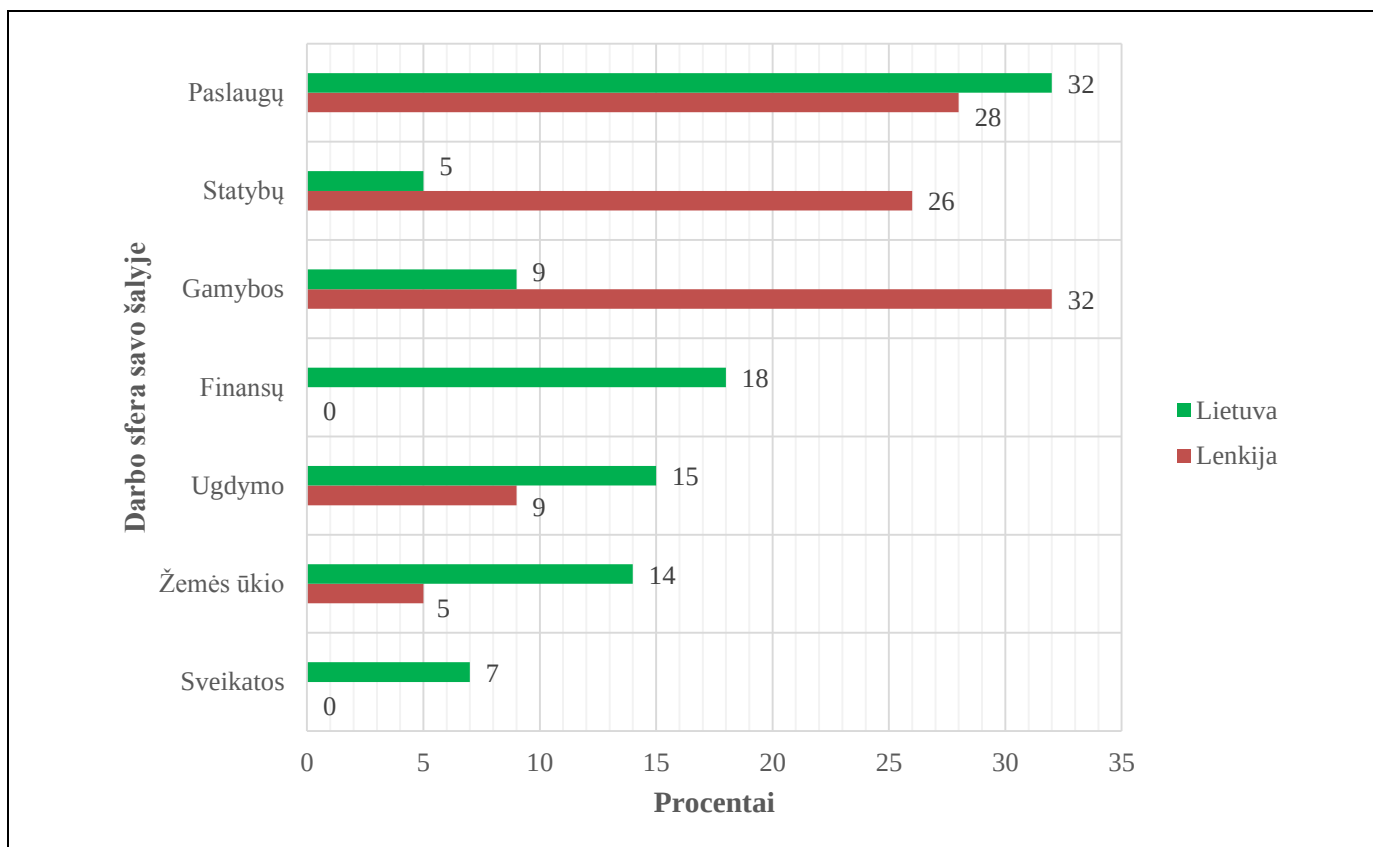
Atsižvelgiant į tris svarbiausius kriterijus: darbo, gyvenimo sąlygų ir darbo užmokestį, matome, kad Lenkijos piliečius, labiau nei Lietuvos piliečius, tenkina visi šie kriterijai, t.y. jie labiau patenkinti esamomis gyvenimo sąlygomis, užimamomis pareigomis ir gaunamu darbo užmokesčiu.

28 pav. Klausimo „Ar Jus tenkina dabartinės gyvenimo ir darbo sąlygos bei gaunama alga Olandijoje“, Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų lyginamoji analizė

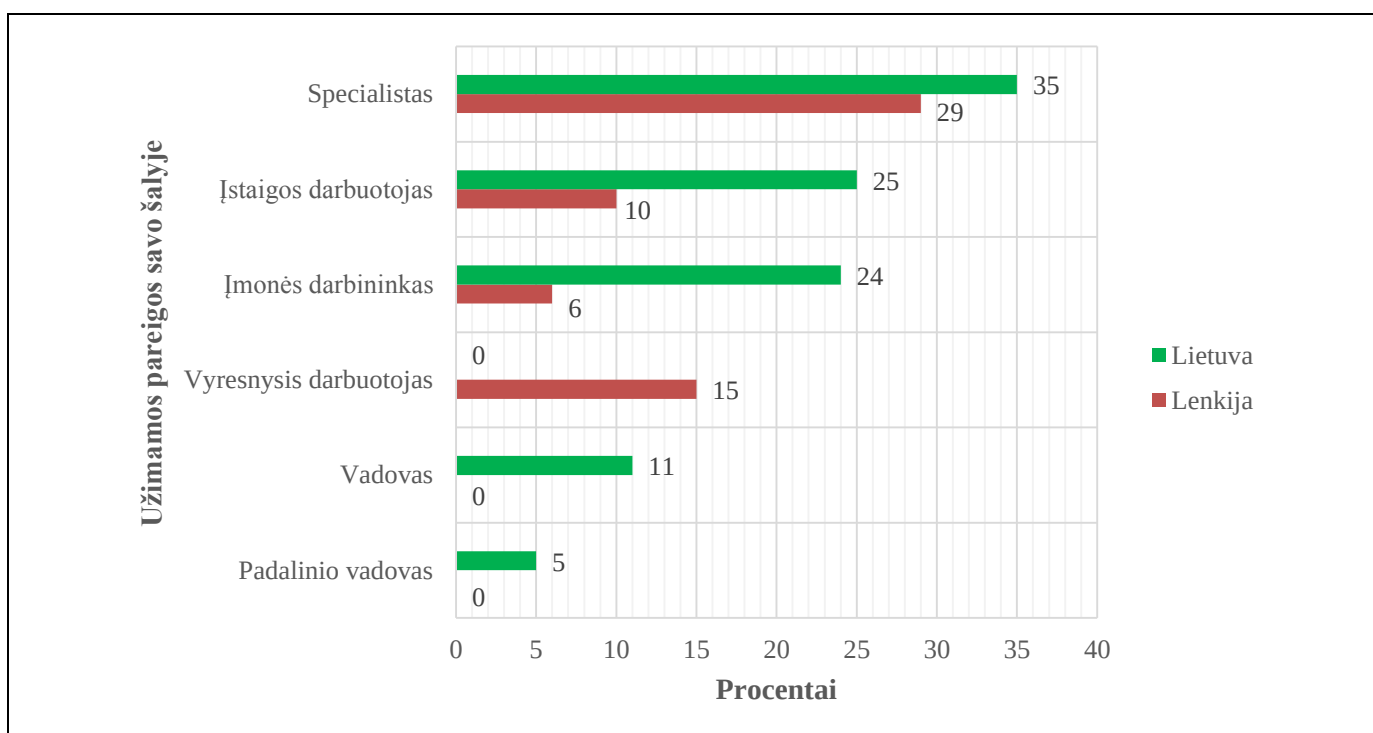
Nemažą dalį Lietuvos piliečių netenkina jų užimamos pareigos ar pati darbo specifika, tačiau tenkina gyvenimo sąlygos ir gaunamas darbo užmokestis.

Lietuvos piliečiai, prieš emigraciją, Lietuvoje užėmė vidutines, aukštas arba labai aukštas pareigas. Bendras procentas sudaro 51, iš jų: 35 proc. dirbo specialistais pagal išsilavinimą, 5 proc. padalinio vadovais ir net 11 proc. vadovais, atsakingais už kelis padalinius ir jų darbuotojus. Šias pareigas jie užėmė pagrįdė finansų (18 proc.), paslaugų (32 proc.) ir žemės ūkio (14 proc.) sferose.

29 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo sferą, savo šalyje

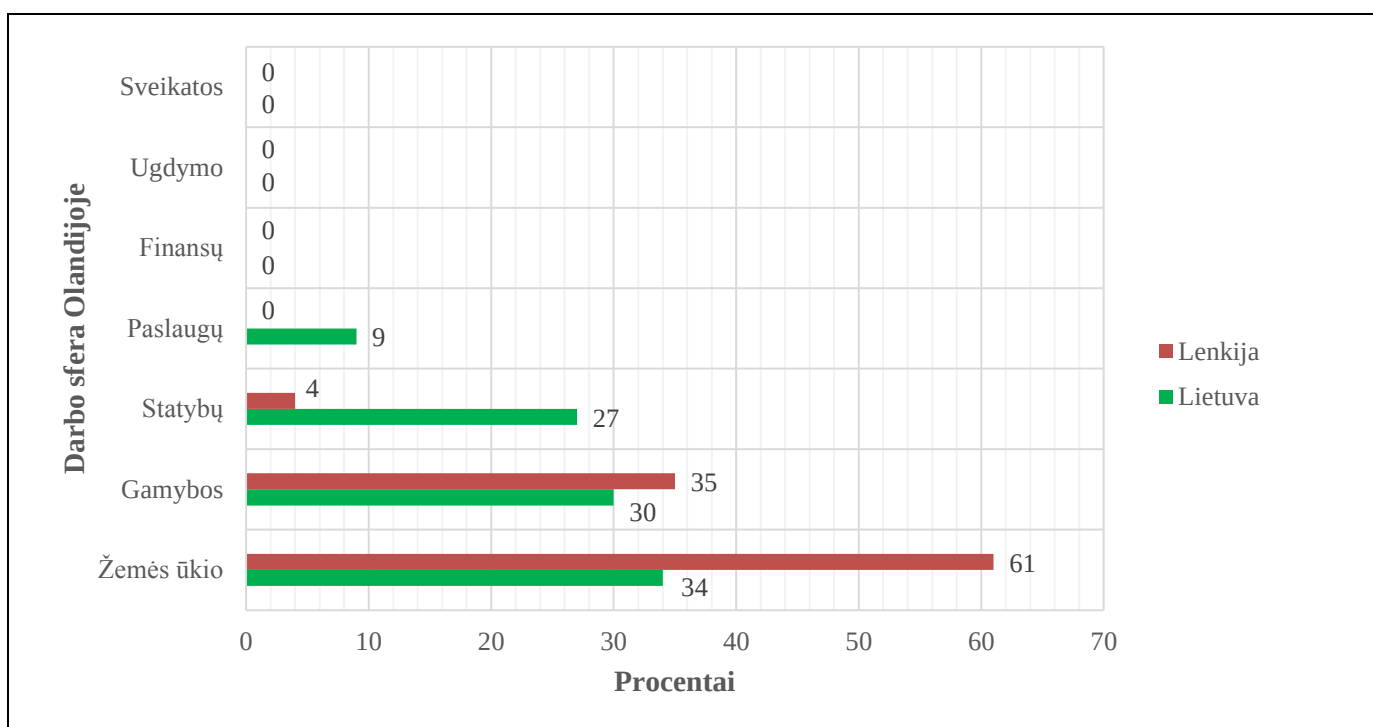
Atvirkščiai nei Lietuvos piliečiai, Lenkijos piliečiai pagrindė dirbo paslaugų (28 proc.), gamybos (32 proc.) ir statybų (26 proc.) sferose. Jų užimamos pareigos buvo vidurinės – specialisto (29 proc.) arba šiek tiek aukštesnės nei vidurinės – vyresniojo darbuotojo (15 proc.).

30 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal užimamas pareigas, savo šalyje

Lietuvos piliečių nepasitenkinimas darbu tampa suprantamas analizuojant 31 pav. ir 32 pav. Vertinant šiuos duomenis aiškiai matyti, kad išvykus iš šalies ir susiradus darbą Olandijoje jie užima gerokai žemesnes pareigas, nei užėmė Lietuvoje ir dirba visai kitose sferose nei buvo įpratę. Šiuo atveju dauguma Lietuvių emigrantų dirba žemės ūkio (34 proc.), gamybos (30 proc.) ir statybų (27 proc.) srityje, bei užima paprastų įmonės darbininkų pareigas, šis procentas siekia net 57 proc. Tačiau akivaizdu tai, kad jų nepasitenkinimą darbu, kompensuoja geros gyvenimo sąlygos ir/arba aukšta alga.

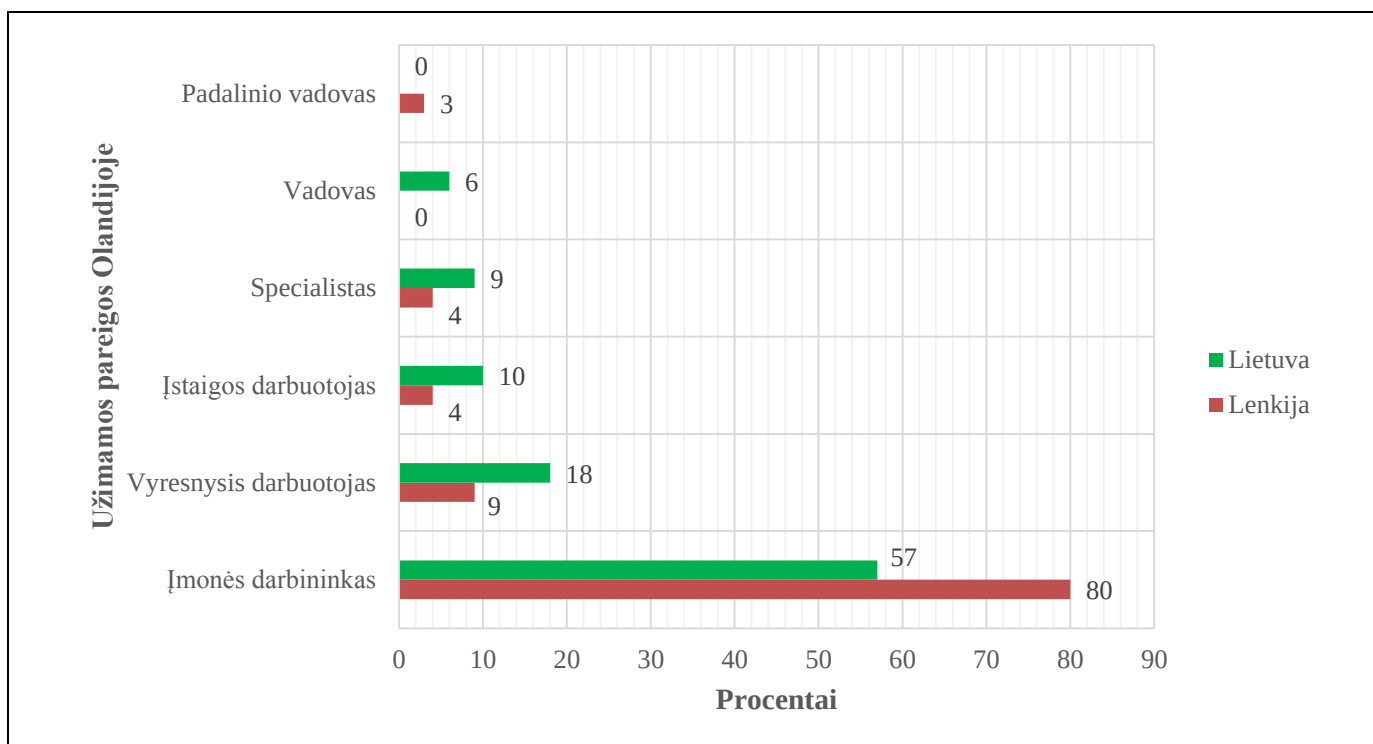
Vertinant Lenkijos piliečius pagal jų darbo sritį Olandijoje (30 pav. ir 31 pav.) matome, kad Lenkijos piliečiai įsidarbino žemės ūkio (61 proc.) bei gamybos įmonėse (35 proc.), ir tik 4 proc. dirba statybų sferoje. Paslaugų, finansų, sveikatos ir ugdymo sferose, panašiai kaip ir Lietuvos piliečiai, nei vienas iš apklaustųjų nedirba, išskyrus paslaugų sferą, kurioje dirba 9 proc. Lietuvos emigrantų.

31 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo sferą, Olandijoje

Vertinant atsakymų duomenis, pagal dabartines Lenkijos piliečių užimamas pareigas matyti, kad 80 proc. Lenkijos piliečių, daugiau nei Lietuvos piliečių (57 proc.), dirba paprastais įmonės darbininkais. Akivaizdu, kad ir šios valstybės piliečiai Olandijoje užima ženkliai žemesnes pareigas, nei savo tėvynėje ir dirba pagrinde, kaip ir Lietuvos piliečiai, fizinį darbą. Tačiau lyginant užimamas Lietuvos piliečių pareigas, skirtingai nei Lenkijos piliečiai, lietuviai visgi įsidarbino aukštesnėse, nei lenkai, pareigose, nepaisant to, kad pagal demografinius duomenis, Lenkijos piliečių, emigracijos metu išsilavinimo laipsnio procentas buvo gerokai aukštesnis. Nors procentai maži, visgi lietuviai Olandijoje užima vidutines – specialisto (9 proc.), aukštesnes nei vidurines – vyresniojo darbuotojo (18 proc.) ir labai aukštas – vadovo (6 proc.) pareigas, atvirkščiai nei lenkai (vidutinės – įstaigos darbuotojas (4

proc.) ir specialisto (4 proc.), aukštesnės nei vidutinės – vyresniojo darbuotojo (9 proc.) ir aukštas – padalinio vadovo (3 proc.) pareigas.

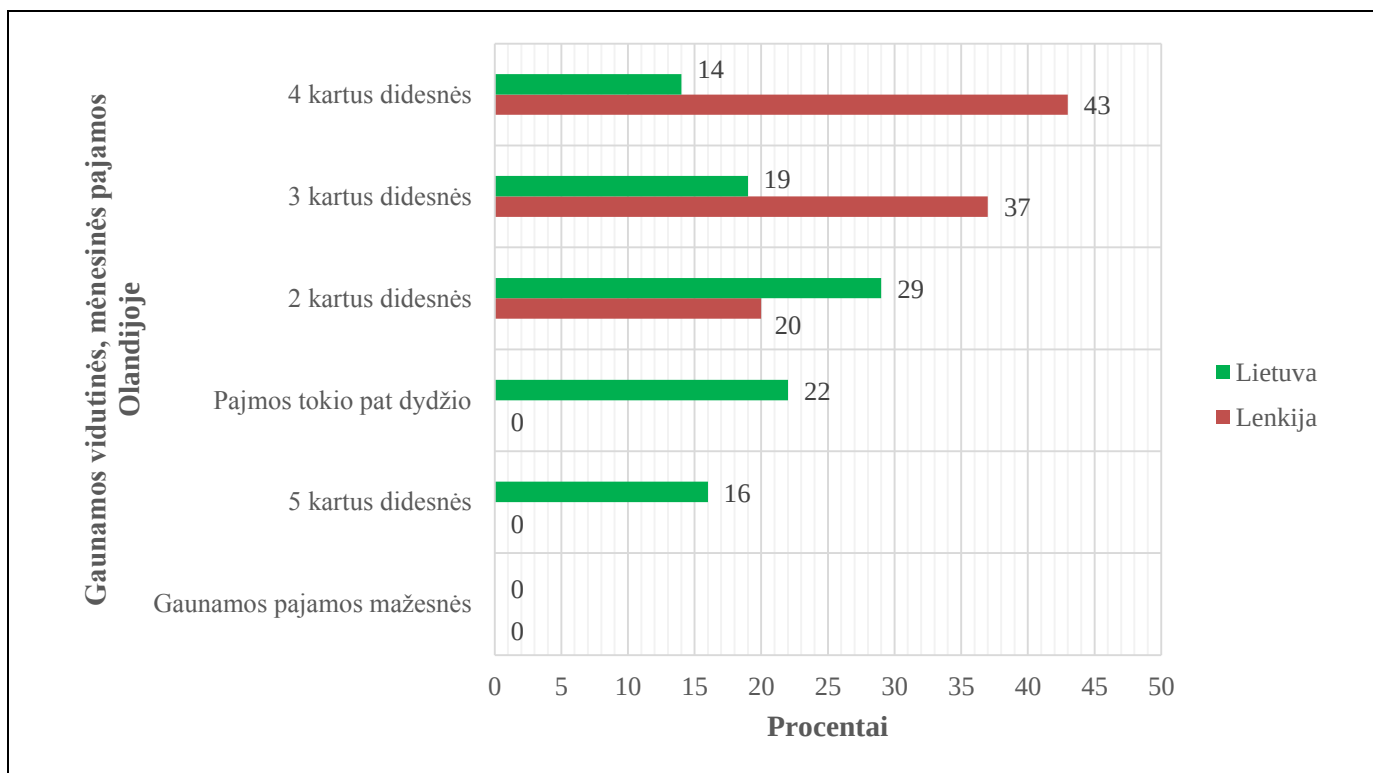

32 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal užimamas pareigas, Olandijoje

Jei anksčiau kelta prielaida, kad Lietuvių nepasitenkinimą darbu kompensuoja gaunamas aukštas darbo užmokestis, tai tokios prielaidos nepagrindžia 33 pav. procentiniai pasiskirstymai. Pagal apklausos rezultatus matyti, kad dauguma Lietuvių gauna tokias pat pajamas arba 2 kartus didesnes nei gaudavo Lietuvoje. Ir tik nedidelis procentas gauna 3 kartus (19 proc.), 4 kartus (14 proc.), 5 ir daugiau kartų (16 proc.) didesnę darbo užmokestį nei savo šalyje. Vadinasi Lietuvos piliečius nuo sugrįžimo namo sulaiko kitos aplinkybės, nei darbas ir gaunamas darbo užmokestis.

Lenkijos piliečiai - skirtingai nei Lietuvos piliečiai - patenkinti savo darbu, nes jų gaunamos mėnesinės pajamos gerokai viršija Lietuvių gaunamas pajamas. Pagal duomenų procentinį pasiskirstymą matyti, kad tokių pačių ar du kartus didesnių pajamų, nei uždirbdavo Lenkijoje, Olandijoje jie neuždirba. Jų uždirbamos pajamos yra mažiausiai 3 kartus (37 proc.), 4 kartus (43 proc.) ar 5 kartus (20 proc.) didesnės.

Jei lygintume abiejų šalių piliečių galimybes dėl sugrįžimo, galima būtų kelti prielaidą, kad Lenkijos piliečiai, vertinant visas sąlygas, su kuriomis susiduria gyvendami ir dirbdami Olandijoje yra žymiai mažiau suinteresuoti grįžti nei Lietuvos piliečiai.

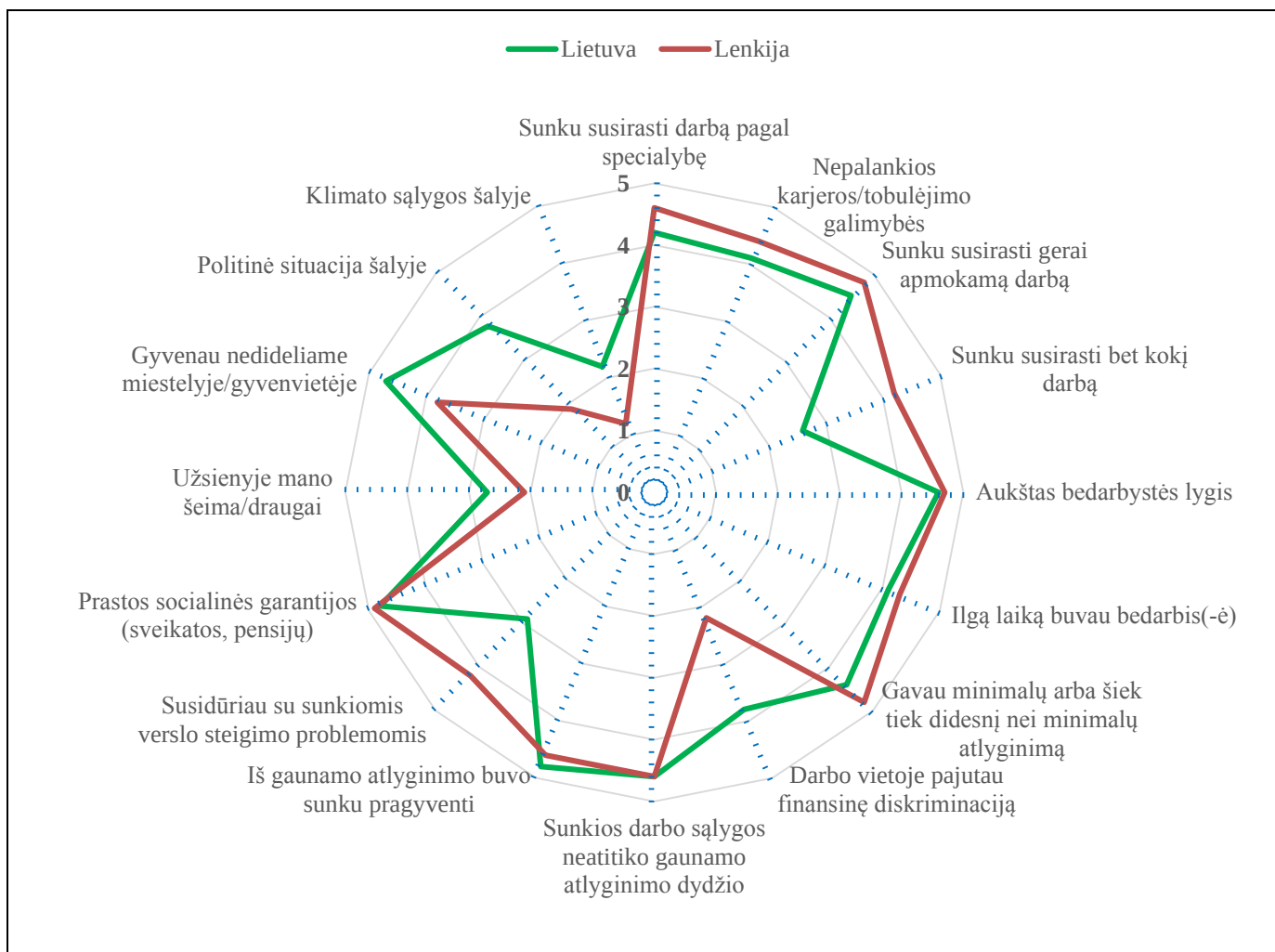

33 pav. Respondentų gaunamų pajamų Olandijoje procentinis pasiskirstymas

Iš aukščiau nagrinėtų atsakymų procentinių pasiskirstymų matyti, kad ne visos sąlygos, Olandijoje gyvenantiems lietuvių emigrantams priimtinos ir juos tenkina, tačiau jie neskuba grįžti į tėvynę, vadinasi jų gyvenimo sąlygos ir kiti faktoriai juos tenkina šiek tiek labiau, nei gyvenimo sąlygos Lietuvoje prieš emigraciją.

Atsakymų vidurkių pasiskirstymas iš dalies pagrindžia antrąją darbe išsikeltą hipotezę (žr. 34 pav.), kurioje teigiama, kad emigracijos procesui didžiausią įtaką daro šalies darnaus vystymosi problemos. Lietuvių respondentai sutiko, jog jų pasirinkimą emigruoti įtakojo aukštas bedarbystės lygis, ilgalaikė respondento bedarbystė, už atliekamą darbą gaunamas minimalus arba šiek tiek didesnis už minimalų, darbo užmokestis, kuris neatitiko sunkių darbo sąlygų. Tačiau papildomai emigracijos procesą paskatino ir kiti veiksniai, tokie kaip gyvenimas nedideliame miestelyje ar gyvenvietėje, prastos socialinės garantijos, sunkumai susirandant darbą pagal įgytą specialybę, nepalankios karjeros ir tobulėjimo galimybės bei sunkumai, ieškant gerai apmokamo darbo.

Respondentų išvykimą visiškai neįtakojo, sunkumai ieškant bet kokio darbo, klimato sąlygos šalyje ir tai, kad užsienyje yra jų šeima ar giminės.

34 pav. Klausimo: „Kas paskatino jus emigruoti iš Lietuvos“, Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų lyginamoji analizė

Vertinant Lietuvos ir Lenkijos piliečių atsakymų vidurkių pasiskirstymus, matyti, kad Lenkijos piliečius emigruoti paskatino tik 2 šalies darnaus vystymosi problemos, kurios buvo iškeltos antra hipoteze: aukštas bedarbystės lygis ir sunkios darbo sąlygos, kurios neatitiko gaunamo atlyginimo už darbą. Tačiau didžiausią įtaką emigracijos pasirinkimui turėjo sunkumai ieškant gerai apmokamo darbo, gaunamas atlyginimas iš kurio buvo sunku pragyventi ir prastos socialinės garantijos.

Lenkijos emigracijos procesui įtakos neturėjo politinė situacija šalyje, darbo vietoje jie nepajuto jokios finansinės diskriminacijos bei tai, kad užsienyje gyvena jų šeima ar giminės.

Jei Lietuvos piliečius emigruoti paskatino 10 veiksnių, tai Lenkijos piliečių netenkino 8. Visi veiksniai įtakoti vieno žmogaus apsisprendimo emigruoti negali, vadinasi yra vienas veiksnys arba kelių junginys, kuris paskatino galutinai apsispręsti ir pasirinkti emigraciją. Jei bendrai analizuotume Lenkijos ir Lietuvos piliečių atsakymus matytume, kad jei kiekvienas pilietis savo šalyje galėtų susirasti gerai apmokamą darbą ir gautų atlyginimą, kuris jam leistų lengvai pragyventi, emigraciją pasirinktų tik itin mažas procentas ir visų emigravusiųjų.

3.3. Emigracijos pasekmės

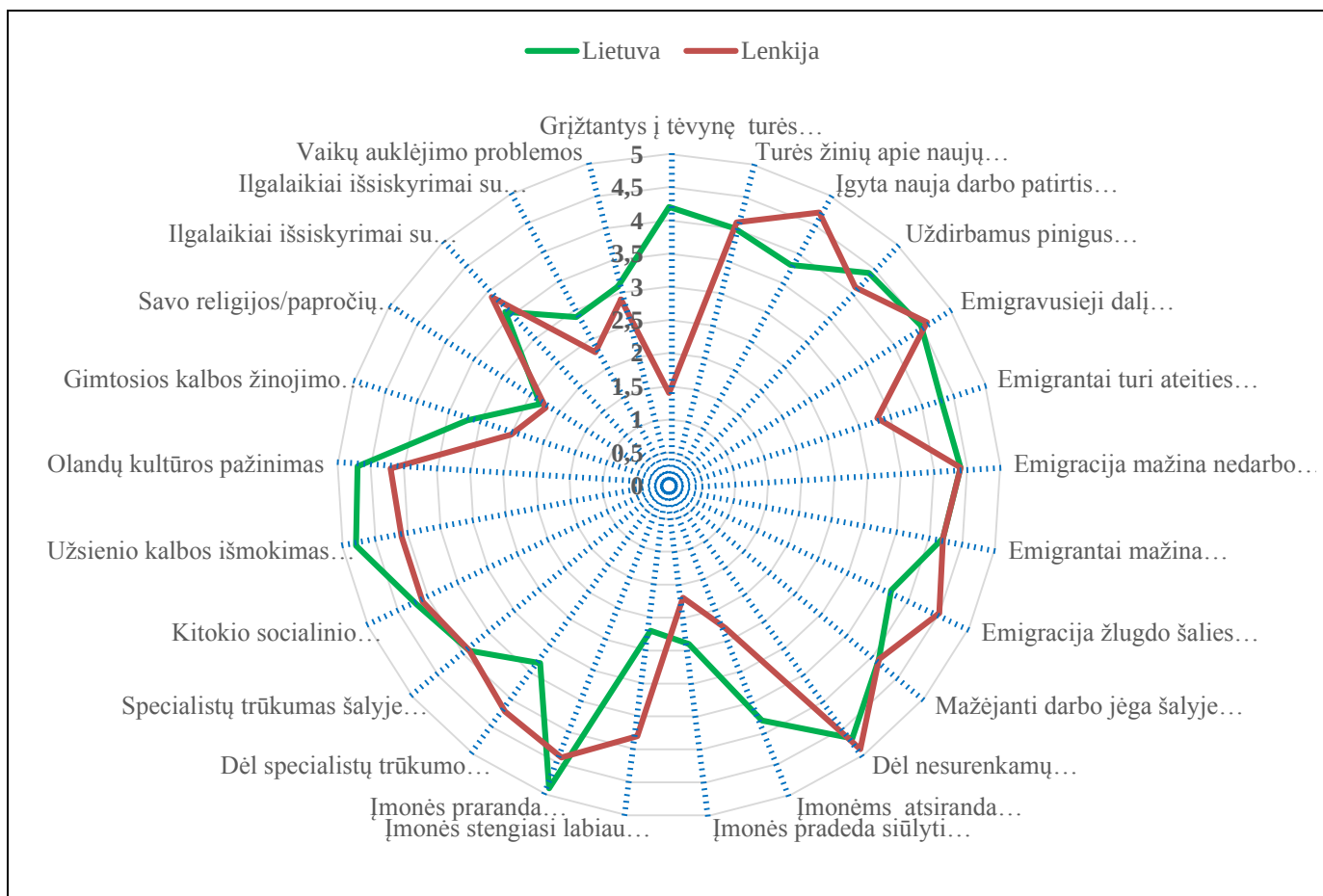
Teorinėje darbo dalyje buvo plačiai analizuojama, kokias bendrai pasekmes tiek teigiamas, tiek neigiamas, sukelia emigracijos procesas. Tačiau apie tai buvo kalbama tik bendrine prasme, todėl tolimesnėje darbo eigoje svarbu išanalizuoti, kaip pats emigrantas suvokia, kokią žalą ar naudą jis neša pačiai valstybei, sau ir savo šeimai pasirinkdamas išvykimą iš šalies.

Vertinant apklausos būdu gautus rezultatus matyti, kad viena iš pagrindinių pasekmių, tai – reikiamų lėšų nesurinkimas į valstybės biudžetą. Ši pasekmė, anot respondentų, didelę žalą daro ne pačiai valstybei, o joje likusiems gyventi žmonėms, nes lėšų nesurinkimas į biudžetą tiesiogiai įtakoja socialinių išmokų mažėjimą toms socialinėms grupėms, kurioms ji ypatingai reikalinga (pensininkai, bedarbiai, žmonės su negalia, mamos auginančios mažus vaikus ir t.t.). Dar viena problema, kuri respondentų nuomone neša neigiamas pasekmes tai, kad įmonės praranda kvalifikuotus specialistus, dėl to komplikuojasi įmonių veikla, o tai skatina įmonių išlaidų augimą. Komplikauta įmonių veikla, bei žymiai mažesnis valstybės biudžetas, anot respondentų, tiesiogiai įtakoja šalies ekonomiką.

Visais kitais atvejais, emigrantai mano, kad išvykimas iš šalies valstybei duoda daugiau teigiamos naudos, nei daro žalos. Pirmiausia emigracija mažina nedarbo lygį šalyje bei socialinių išmokų poreikį. Jų nuomone, emigrantai visuomet turim planų, kurios sieja su savo tėvyne. Pati emigracija leis kiekvienam emigrantui įgauti naujos darbo patirties, sukaupti žinių apie naujas technologijas ir jų pritaikymą bei grįžus į tėvynę sukauptas žinias bei sutaupytus pinigus panaudoti savo verslo kūrimui ar įsidarbinus tapti geresniais specialistais.

Kiekvienas emigravęs asmuo supranta, kad tėvynėje likusi šeima jo ilgisi ir ilgalaikiai išsiskyrimai komplikuoja šeimyninius santykius bei sukelia vaikų auklėjimo problemas, tačiau jų nuomone tik emigravęs iš Lietuvos jis gali padėti savo šeimai pagerinti jos gyvenimo sąlygas.

Lietuvių emigrantų nuomone, savo šalies palikimas duoda naudos ir jam pačiam. Gyvenimas ir darbas kitoje šalyje suteikia naujų kalbos žinių, kitokio socialinio gyvenimo patirtį, bei naujos kultūros pažinimą. Emigrantai nemano, kad emigracijos procesas silpnina lietuvių kalbos žinias ar skatina savo papročių ar religijos nesilaikymą.

35 pav. Emigracijos pasekmės, Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų lyginamoji analizė

Lyginant Lenkijos emigrantų atsakymus su Lietuvos emigrantų atsakymais matyti, kad Lenkijos emigrantai mano, kad emigracija sukelia tris didžiasias pasekmes: surenkamų socialinių išmokų mažėjimą, šalies ekonomikos žlugdymą, bei mažėjančias socialinės išmokas, kurios mažina šalies biudžetą.

Lenkijos piliečiai, atvirkščiai nei lietuviai, nemano, jog Olandijoje jie įgys naujos darbo patirties, tačiau tiki, kad sukaups naujų žinių apie naujas technologijas ir jų pritaikymą, o tai padės grįžus į tėvynę jų verslo kūrimui.

Lietuvių ir lenkų nuomonės sutampa, kad emigracija suteikia jiems naujų kalbos žinių, kitokio socialinio gyvenimo patirtį, bei naujos kultūros pažinimą. Lenkijos emigrantai nemano, kad emigracijos procesas skatina savo papročių ar religijos nesilaikymą, tačiau dėl savo gimtosios kalbos suprastėjimo jų nuomonės stipriai išsiskyrė, praktiškai pusė apklaustųjų mano kad emigracija kalbos žinioms įtakos neturi, kita pusė kad įtaka juntama stipri. Skirtumas tarp šių dviejų nuomonių pusių skiriasi itin mažas.

Jei nagrinėtume, emigranto išvykimo žalą keliamą jo šeimai, tai Lenkijos respondentų nuomone, vienintelė žala tai, kad blogėja šeimyniniai santykiai, tačiau jų išvykimas iš šalies jo sveikatai ar vaikų auklėjimui jokių problemų nesukelia.

Bendrinant abiejų šalių respondentų nuomones galime teigti, kad emigrantai mano, jog pasirinkdami emigraciją jie priėmė teisingą sprendimą, nes šis sprendimas didelės žalos šaliai nepadarė.

Be to, išvykimas ir didesnis uždarbis, leidžia šalyje likusioms šeimoms gyventi geresnėse sąlygose, o tuo pačiu skatina pačio emigranto tobulėjimą per naujų kalbos, patirties ir technologinių žinių įgijimą, kurios bus naudingos jam ateityje siejant savo planus su tėvyne.

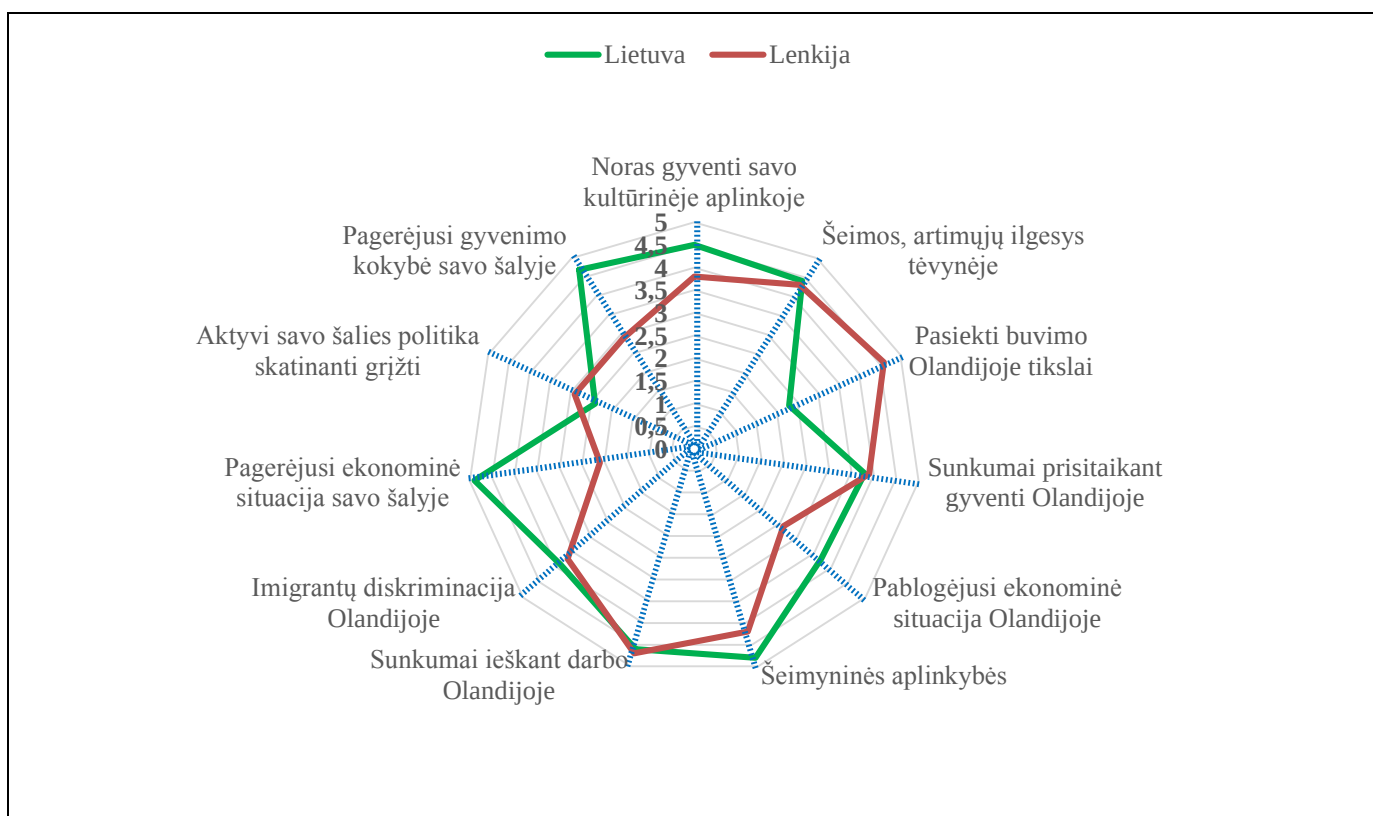
3.4. Grįžtamosios migracijos galimybės

Analizuoti autorių darbai atskleidė, kad grįžtamosios migracijos skatinimo procesas - ilga ir ne visada rezultatus teikianti veikla. Tam, kad grįžtamoji migracija netaptų pakartotine emigracija, valstybėje turi vykti akivaizdūs pokyčiai, kurie tenkintų emigrantus.

Analizuoti apklausos duomenys atskleidė, kad valstybės vykdomi pokyčiai grįžti atgal į tėvynę tiesiogiai neįtakotų jų apsisprendimo grįžti, nebent akivaizdžiai pagerėtų gyvenimo kokybė ir ekonominė situacija Lietuvoje. Pagrindinės priežastys, įtakosiančios Lietuvių emigrantus sieti tolimesnę savo ateitį su tėvyne, buvo suskirstytos į tris pagrindines priežasčių grupes:

- šeimyninės: šeimos ir artimųjų ilgesys bei kitos šeimyninės aplinkybės;
- noras gyventi savo kultūrinėje aplinkoje;
- sunkumai ieškant darbo Olandijoje, pablogėjusi ekonominė situacija Olandijoje ir sunkumai prisitaikant svečioje šalyje.

Emigrantų nuomone, jokia aktyvi vyriausybinių institucijų politika jų nepaskatintų grįžti.

36 pav. Grįžtamosios migracijos sąlygos, Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų lyginamoji analizė

Lenkijos emigrantai, kaip ir Lietuvos emigrantai, grįžimo į savo tėvynę galimybes suskirstė į tris pagrindines grupes:

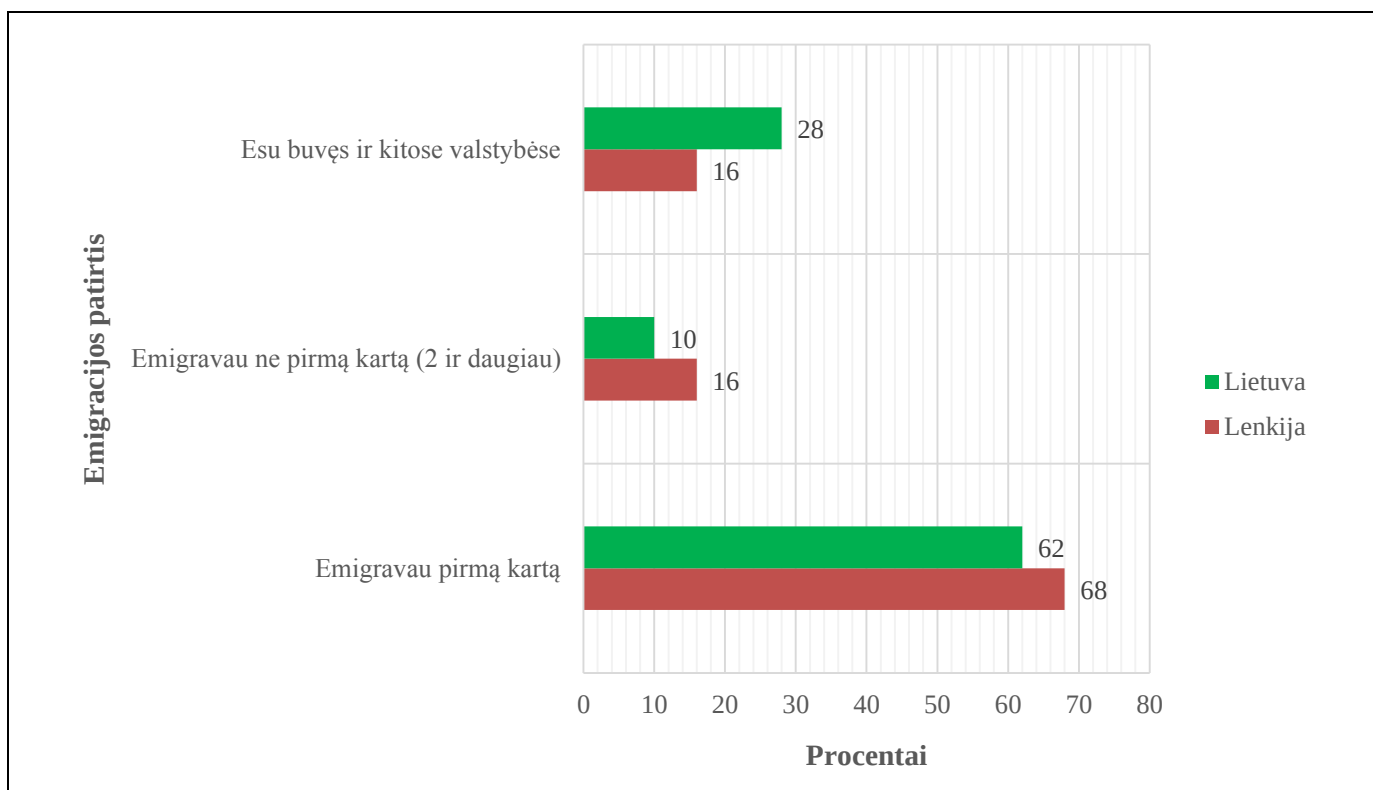
- šeimyninės: šeimos ir artimųjų ilgesys bei kitos šeimyninės aplinkybės;
- noras gyventi savo kultūrinėje aplinkoje;
- sunkumai ieškant darbo Olandijoje, ir sunkumai prisitaikant svečioje šalyje.

Vertinant duomenis matyti, kad grįžimo į tėvynę paskatinimas abiejų šalių labai panašus, tik Lenkijos piliečiams, atvirkščiai nei lietuviams, pablogėjusi ekonominė Olandijos situacija didelės įtakos išvykimui neturėtų.

Jei Lietuvos piliečiams svarbu ekonominiai ir gyvenimo kokybės pokyčiai Lietuvoje, tai Lenkijos piliečiams tokių sąlygų gerėjimas neturi jokios reikšmės.

Tačiau, pasiteiravus respondentų apie jų emigracijos patirtį pastebėta, kad 16 proc. Lenkijos piliečių ir 10 proc. Lietuvos piliečių emigravo ne pirmą kartą. Vadinasi jie buvo grįžę į savo tėvynę, bandė iš naujo kurti ateities planus joje, tačiau tos pačios neišnykusios šalies problemos paskatino juos ir vėl emigruoti. Abiejų šalių respondentų teigimu jie esą pabuvojo ne vien tik Olandijoje, tačiau po atitinkamo laikotarpio vėl sugrįžo atgal į ją tolimesniam darbų tęsimui ir gyvenimui.

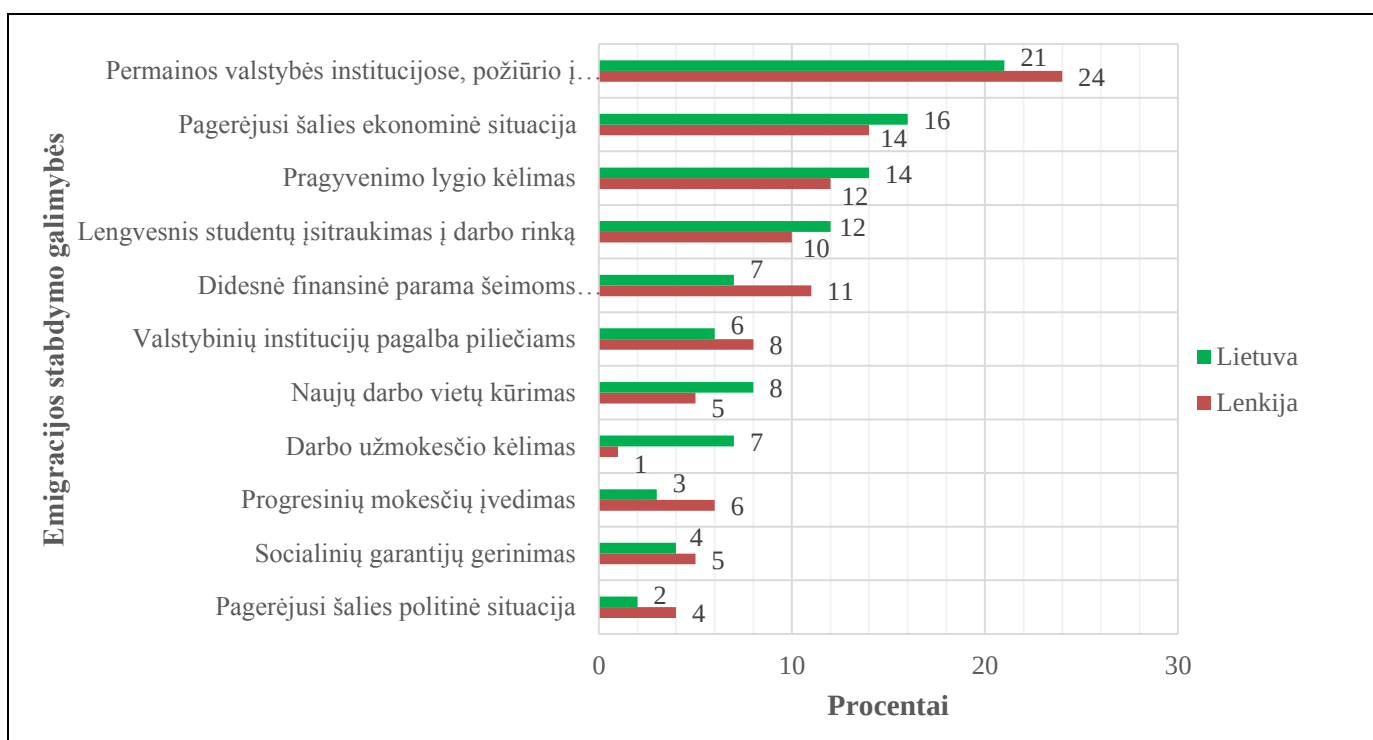
Kaip matyti iš 40 pav., tik 4 proc. skiriasi Lenkijos ir Lietuvos emigracijos patirtis. Dauguma iš visų emigravusiųjų, 2000 – 2014 m. laikotarpiu, išvyko iš savo gimtosios šalies pirmą kartą ir imigravę į Olandiją liko joje iki šiol.

37 pav. Emigrantų emigracijos patirtis, atsakymų procentinis pasiskirstymas

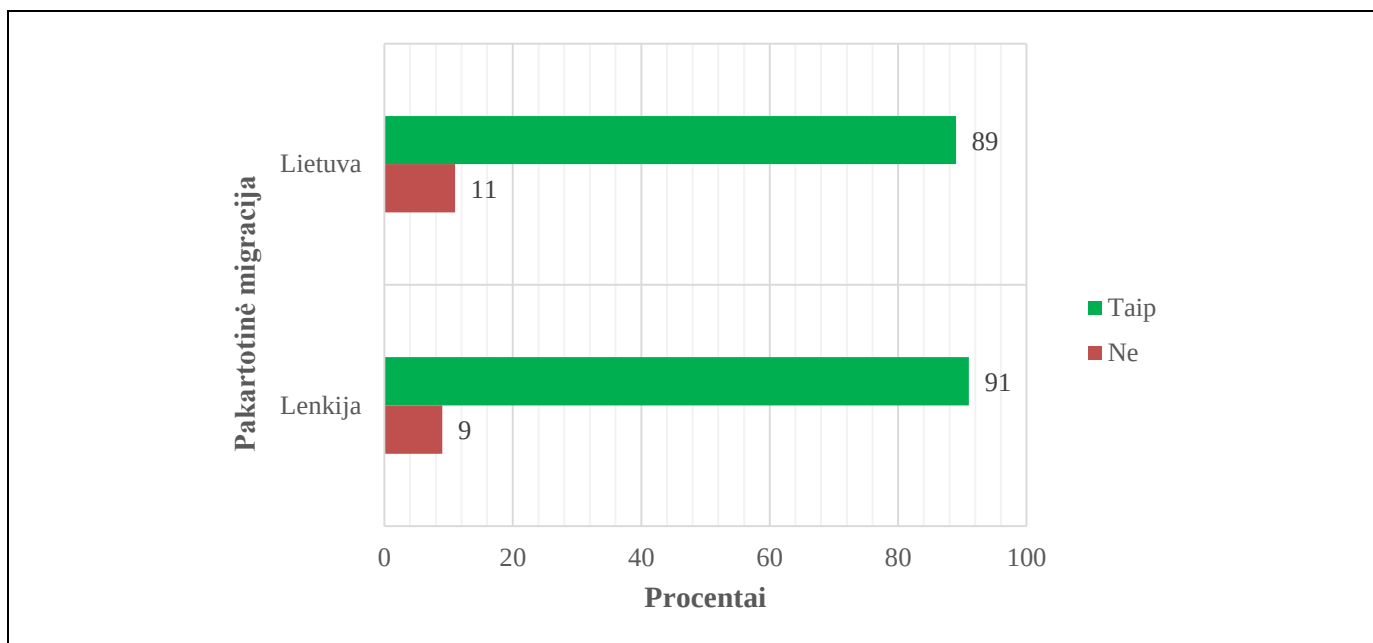
Iš anksčiau nagrinėtų procentinių pasiskirstymų buvo matyti, kad tiek Lietuvos, tiek ir Lenkijos piliečiams aktualu, kad jų šalyje kiltų pragyvenimo kokybė ir augtų šalies ekonomika. Tačiau Lietuvos

piliečiams šie pokyčiai jų šalyje aktualesni, nei Lenkijos piliečiams. Respondentų pasiteiravus, kokių permainų jie nori sulaukti savo valstybėje, kad emigracijos mastai ženkliai sumažėtų, o emigravusieji norėtų grįžti į savo tėvynę, tai abiejų šalių emigrantai teigė, jog pirmiausia reikia efektyvių permainų valstybės institucijose, kuriose turi pasikeisti požiūris į kiekvieną tos šalies pilietį. Vieną iš išsiskynusių problemų, respondentai pažymėjo, jog reikia suteikti lengvesnes įsidarbinimo sąlygas studentams po studijų baigimo, kadangi praktikos stoka arba jos neturėjimas verčia jauną žmogų dirbti ne pagal įgytą specialybę, o ten, kur jį priima, vadinasi neilgai trukus toks asmuo palieka šalį, nes užsienyje už bet kokią darbą jis gauna žymiai didesnę darbo užmokesį nei tėvynėje. Jei studentams būtų suteikta galimybė iš karto po studijų gauti darbą pagal specialybę - emigracija atitinkamu procentu sumažėtų.

38 pav. Emigracijos stabdymo galimybės, atsakymų procentinis pasiskirstymas

Iš respondentų gavus visus atsakymus jų buvo pasiteirauta, jei būtų galimybė laiką pasukti atgal, ar vis tiek pasirinktumėte emigraciją? Pagal 39 pav. atsakymų procentinius atsakymus matyti, kad 91 proc. Lenkijos ir 89 proc. Lietuvos emigrantų, būtų pasirinkę emigraciją, nes susiklosčiusios sunkios gyvenimo sąlygos skatino ieškoti palankesnių gyvenimo ir galimo uždarbio galimybių. Tokias galimybes jie rado Olandijoje. Itin mažas procentas respondentų, tarp lietuvių (11 proc.) ir lenkų (9 proc.), kurie būtų pasilikę savo šalyje ir tėvynėje ieškotų kaip pakelti savo ir savo šeimos pragyvenimo lygį.

39 pav. Klausimo „jei būtų galimybė laiką grąžinti atgal, ar vis tiek pasirinktumėte emigraciją“, atsakymų procentiniai pasiskirstymai

Apibendrinant visą skyrių, galima teigti, kad Lietuvos valstybinių institucijų ir statistinių įstaigų informacija netiksli ir ji neatskleidžia tikrųjų emigracijos iš Lietuvos mastų. Remiantis atliktu tyrimu galima teigti, kad per 2000 – 2014 m. laikotarpį emigravo 2 kartus daugiau žmonių nei pateikia LR statistikos departamentas ir Eurostat. Gauti duomenys patvirtina pirmąją darbe iškeltą hipotezę.

Antroji darbe iškelta hipotezė pagrįsta iš dalies, nes vertinant Lietuvos emigrantų atsakymus dėl emigracijos priežasčių, jų atsakymų vidurkių duomenys pagrindė 3 darnaus vystymosi sritis iš iškeltų 4, kurios įtakojo emigracijos pasirinkimą. Lenkijos emigrantų atsakymų vidurkių pasiskirstymas nurodė, 2 iš 4 darnaus vystymosi sričių, kurios įtakojo jų emigracijos procesą. Bendrai vertinant Lietuvos ir Lenkijos emigrantų atsakymus akivaizdu, kad emigruoti iš savo šalies juos paskatino sunkumai ieškant gerai apmokamo darbo, savo šalyje gaunamas atlyginimas iš kurio buvo sunku pragyventi ir prastos socialinės garantijos.

Lenkijos ir Lietuvos emigrantai nurodė, kad tam kad grįžti į savo tėvynę ir kurti ateities planus joje, pirmiausia svarbu, kad valstybinėse institucijose būtų vykdomos efektyvios permainos, keičiamas požiūris į kiekvieną pilietį.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI

Išvados

1. Migracija, tai - individų ar grupių persikėlimas iš vienos gyvenamosios vietos į kitą, kertant administracines ribas, su tikslu pasilikti pasirinktoje vietoje atitinkamai ilgam laikui.
2. Migruoti ar ne, lemia skirtingi veiksniai. Dažniausiai emigruoja jauni žmonės, kurie nebijo rizikuoti, arba vis dar darbingi asmenys, kurie neturi arba nemato jokių galimybių įsitvirtinti gimtojoje šalyje. Tačiau esmė migracijos lieka ta pati, o nagrinėtos teorijos ją tik pagrindžia, kad migruojama su tikslu esamą situaciją pakeisti geresne.
3. Migracijos procesui turi įtakos daugelis veiksnių, kurie neretai yra itin glaudžiai susiję. Pagrindiniai ir didžiausią įtaką darantys veiksniai: ekonominiai, politiniai ir socialiniai. Svarbu nepamiršti, kad jų svarba, kiekvienam migruojančiam asmeniui yra skirtingai bei kintanti laike.
4. Migracija duoda daugiau žalos, nei naudos valstybei. Tačiau, jei valstybė sugebėtų, kuriamas programas tinkamai pritaikyti praktikoje, susijusias su emigrantų grąžinimu į šalį, šalis gautų dvigubai naudos, nes grįžtantieji migrantai atsivežtų su savimi ne tik uždirbtus pinigus, kuriuos galėtų panaudoti naujo verslo kūrimui, kas skatintų ekonominę šalies plėtrą, bet ir įgautas teorines ir praktines žinias, kad galimai skatintų pažangių technologijų kūrimą ir jų pritaikymą versle. Bet koku atveju, migrantų grįžimas būtų naudingas ne tik šaliai, bet ir šeimoms į kurias jie grįžtų.
5. Išskirti Lietuvos socialiniam vystymuisi ir emigracijai įtaką darantys veiksniai: nedarbo lygis bei jo trukmė, darbo užmokestis, pajamų nelygybė bei skurdo rizika.
6. Grįžtamajai migracijai skatinti būdų yra daug, tačiau norit keisti situaciją Lietuvoje - reikalingas kryptingas darbas.
7. Vertinant analizuotų autorių nuomones ir jų atliktų tyrimų analizes galima teigti, kad grįžtamosios migracijos nuostatos atspindi tik polinkį grįžti, tačiau tie ketinimai dažnai tik sąlyginiai. Labiausiai pasireiškia geresnių darbo ir profesinės realizacijos sąlygų Lietuvoje lūkesčiai.
8. Lietuvos valstybinių institucijų ir statistinių įstaigų (statistikos departamento, Eurostat) turima informacija apie emigracijos mastus netiksli, nes daugiau nei pusė Lietuvos piliečių emigravo neinformavę nei vienos institucijos, atvirkščiai nei Lenkijos piliečiai, kurių apklausa parodė, kad net 94 proc. prieš išvykdami informavo bent vieną įstaigą. Šiuo anketos klausimu patvirtinama pirmoji darbe iškelta hipotezė.
9. Atsižvelgiant į tris svarbiausius kriterijus (darbo specifikos, gyvenimo sąlygų ir darbo užmokestį) pagal apklausos rezultatus matyti, kad Lenkijos piliečius, labiau nei Lietuvos piliečius, tenkina visi šie kriterijai, t.y. jie labiau patenkinti esamomis gyvenimo sąlygomis,

užimamomis pareigomis ir gaunamu darbo užmokesčiu. Lietuvos piliečius netenkina darbo Olandijoje specifika.

10. Lietuvių emigrantų atsakymų vidurkių pasiskirstymai iš dalies pagrindžia antrąją darbe išsikelto hipotezę, kurioje teigiama, kad emigracijos procesui didžiausią įtaką daro šalies darnaus vystymosi problemos. Lietuvių respondentai sutiko, jog jų pasirinkimą emigruoti įtakojo aukštas bedarbystės lygis, ilgalaikė respondento bedarbystė, už atliekamą darbą gaunamas minimalus arba šiek tiek didesnis už minimalų, darbo užmokestis, kuris neatitiko sunkių darbo sąlygų.
11. Vertinant Lietuvos ir Lenkijos piliečių atsakymų vidurkių pasiskirstymus, matyti, kad Lenkijos piliečius emigruoti paskatino tik dvi šalies darnaus vystymosi problemos, kurios buvo iškeltos antra hipoteze: aukštas bedarbystės lygis ir sunkios darbo sąlygos, kurios neatitiko gaunamo atlyginimo už darbą. Tačiau didžiausią įtaką emigracijos pasirinkimui turėjo sunkumai ieškant gerai apmokamo darbo, gaunamas atlyginimas iš kurio buvo sunku pragyventi ir prastos socialinės garantijos.
12. Bendrinant abiejų šalių respondentų nuomones galime teigti, kad emigrantai mano, jog pasirinkdami emigraciją jie priėmė teisingą sprendimą, nes šis sprendimas didelės žalos šaliai nepadarė. Be to, išvykimas ir didesnis uždarbis, leidžia šalyje likusioms šeimoms gyventi geresnėse sąlygose, o tuo pačiu skatina pačio emigranto tobulėjimą per naujų kalbos, patirties ir technologinių žinių įgijimą, kurios bus naudingos jam ateityje siejant savo planus su tėvyne.
13. Lenkijos emigrantai, kaip ir Lietuvos emigrantai, pažymėjo tris pagrindines, grįžimo į savo tėvynę, galimybių grupes: šeimynines, norą gyventi savo kultūrinėje aplinkoje ir susidūrimai su sunkumais Olandijoje.
14. Analizuojant respondentų migracijos patirtį pastebėta, kad 16 proc. Lenkijos piliečių ir 10 proc. Lietuvos piliečių emigravo ne pirmą kartą. Dauguma iš visų emigravusiųjų, 2000 – 2014 m. laikotarpiu, išvyko iš savo gimtosios šalies pirmą kartą ir imigravę į Olandiją liko joje iki šiol.
15. Tiek Lietuvos, tiek ir Lenkijos piliečiams aktualu, kad jų šalyje kiltų pragyvenimo kokybė ir augtų šalies ekonomika. Tačiau Lietuvos piliečiams šie pokyčiai jų šalyje aktualesni, nei Lenkijos piliečiams.
16. Respondentų nuomone migracijos mastai ženkliai sumažėtų, o emigravusieji norėtų grįžti į savo tėvynę, jeigu pirmiausia būtų vykdomos efektyvios permainos valstybinėse institucijose, ir būtų keičiamas požiūris į kiekvieną tos šalies pilietį.
17. Lietuvos ir Lenkijos emigrantų nuomone, jų sprendimas emigruoti buvo teisingas.

Siūlymai

Šalies ekonominė situacija tiesiogiai įtakoja emigracijos mastus. Tol kol egzistuoja dideli pragyvenimo lygio skirtumai, tol emigracija bus kiekvienos silpniau išsivysčiusios šalies problema. Kiekviena valstybė nori sugebėti reguliuoti emigracijos ir skatinti grįžtamąją emigracijos procesus. Siekiant šių dviejų tikslų privalu sudaryti patrauklų ekonominį šalies klimatą bei kurti gerai apmokamas darbo vietas.

1. Patobulinti valstybės tarnautojų paslaugų suteikimo sistemą, kad visi besikreipiantys į valstybines institucijas gautų jiems reikiamą informaciją ir pagalbą.
2. Tobulinti emigracijos srautų sistemą, kuri leistų kaupti tikslus statistinius duomenis apie išvykimą iš Lietuvos, ir stabdytų neoficialią migraciją.
3. Kurti ir vykdyti išsamius, kompleksinius emigracijos mastų, krypčių ir priežasčių tyrimus, formuosiančius nuoseklią ir ilgalaikę valstybinę migracijos politiką.
4. Reikalinga tikslinga studijų reforma, kuri stabdytų „protų nutekėjimą“, bei užtikrintų sistemos atvirumą ir sąžiningą kūrybinę konkurenciją.
5. Privalu skatinti naujų gerai apmokamų vietų kūrimą.
6. Skiriant didesnę dėmesį darbdaviams ir jų suinteresuotumui didinti esamiems jų darbuotojams darbo užmokestį bei gerinti socialines garantijas.
7. Turi būti sukurta efektyvi sistema, kuri padėtų studijas užbaigusiams studentams lengviau įsidarbinti pagal įgytą specialybę.
8. Sudaryti sąlygas piliečiams įgyti ar kelti darbo rinkai reikiamą kvalifikaciją, didinti piliečių mobilumą darbo rinkoje. Šių dviejų veiksmų junginys ir tinkamas įgyvendinimas padės stabdyti kvalifikuotų ir nekvalifikuotų darbuotojų emigraciją iš Lietuvos.
9. Darbo rinkoje teikti pirmenybę jaunam ir kvalifikuotam personalui.
10. Įvesti progresinius mokesčius, arba kitu būdu keisti mokestinę sistemą, kad bent dalinai būtų išspręsti emigrantų pajamų klausimai.
11. Įvairiais būdais skatinti jaunimo verslumą, teikiant visą reikiamą ir nemokamą informaciją verslo kūrimo klausimais, bei mokestinėmis lengvatomis.
12. Skatinti smulkių ir vidutinių įmonių kūrimąsi bei vystymąsi, nes tik stabiliai veikiančios įmonės sugebės kurti naujas ir gerai apmokamas darbo vietas.
13. Užtikrinti užsienyje studijavusių Lietuvos piliečių lygiateises galimybes, kaip ir studijas užbaigusią LR piliečių, įsidarbinimą valstybės tarnybose/institucijose.
14. Per geresnių socialinių garantijų (sveikatos draudimas, draudimas nuo nelaimingų atsitikimų, kaupiamasis pensijų draudimas) teikimą skatinti kvalifikuotą personalą pasilikti savo šalyje.

15. Sukurti jungtinę studijų programą, kuri galėtų visoms valstybės institucijoms, kuri skatintų ir užtikrintų kryptingą visų institucijų veiklą.
16. Skatinti ir nenutraukti bendravimo su išvykusiais piliečiais plečiant ir stiprinant Valstybės ir Lietuvos išeivijos ryšius, bei skatinti galimybę emigrantams dalyvauti Lietuvos gyvenime.
17. Svarbios ir reikalingos pilietinio ugdymo iniciatyvos, skatinančios tautinę savigarbą ir savo šalies vertinimą.

Jančiauskaitė, N. Gyventojų emigracijos priežastys ir pasekmės: Lietuvos – Olandijos ir Lenkijos – Olandijos atvejų analizė. Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo specializacija. Vadovas – prof. A. Baležentis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, politikos ir vadybos fakultetas, vadybos institutas, 2015. – 110 p.

SANTRAUKA

Emigracija visų laikų žmonių judėjimas, kuris buvo grindžiamas socialinėmis, ekonominėmis, politinėmis ir kultūrinėmis priežastimis. Migracija, kaip reiškinys - nėra naujas, tačiau ji spartėja ir jos mastai didėja. Atrodo, kad XXI a. pradžioje šis skaičius tikrai ims didėti, todėl kai kuriems mokslininkams kilo mintis pavadinti jį „migracijos šimtmečiu“.

Iš Lietuvos emigruoja daugiausia jaunesnio amžiaus žmonės, darbo jėga, tai amžiaus struktūros deformacijos yra labai aiškios, ir vėliau jos turės pasekmių ir demografiniam procesui, ir darbo jėgai. Jau kurį laiką ir Lietuvoje aktuali tapo migracijos tema. Tačiau ne visi veiksniai susiję su emigracijos procesu sulaukia adekvataus politikų ir mokslininkų dėmesio.

Pagrindinė tyrimo problema, darbingo amžiaus žmonių mažėjimas, kuris tiesiogiai įtakoja įmokų į socialinius fondus mažėjimą, dirbtinį visuomenės senėjimo procesą, BVP mažėjimą, ko pasekoje lėtėja ekonominis šalies augimas.

Tačiau emigracijos procesas turi ir teigiamų pasekmių tokių kaip nedarbo lygio mažėjimas šalyje ar darbo užmokesčio, kvalifikuotiems darbuotojams, augimas.

Skirtingos valstybės institucijos kuria įvairias programas, kurios turėtų padėti sugrąžinti emigrantus į tėvynę. Jei šios programos būtų tinkamai pritaikytos praktikoje, šalis iš emigrantų grįžimo gautų dvigubai naudos. Kadangi grįžtantieji emigrantai atsivežtų su savimi ne tik uždirbtus pinigus, kuriuos galėtų panaudoti naujo verslo kūrimui, kas skatintų ekonominę šalies plėtrą, bet ir įgautas teorines ir praktines žinias, kas galimai skatintų pažangių technologijų kūrimą ir jų pritaikymą versle.

Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad pagrindinės priežastys, kurios paskatino, Lietuvos ir Lenkijos piliečius emigruoti, tai sunkumai ieškant gerai apmokamo darbo, gaunamas atlyginimas iš kurio buvo sunku pragyventi ir prastos socialinės garantijos. Nei vienas tyrime dalyvavęs respondentas neatmeta grįžimo į tėvynę galimybes, tačiau juos paskatinti grįžti gali šeimyninės aplinkybės, noras gyventi savo kultūrinėje aplinkoje ir susidūrimai su sunkumais Olandijoje. Emigrantai pažymėjo, kad net kryptinga, valstybinių institucijų emigrantų grąžinimo politika, įtakos jų sugrįžimui neturėtų.

Tyrimo metu buvo atskleista, kad tik itin mažas respondentų procentas mano, kad pasirinkdami emigraciją jie suklydo, didžioji dalis tyrime dalyvavusių respondentų mano kad emigracijos pasirinkimas buvo tinkamas sprendimas susiklosčiusioje situacijoje.

Respondentų nuomone migracijos mastai ženkliai sumažėtų, o emigravusieji norėtų grįžti į savo tėvynę, jeigu pirmiausia būtų vykdomos efektyvios permainos valstybinėse institucijose, ir būtų keičiamas požiūris į kiekvieną tos šalies pilietį.

Raktiniai žodžiai: emigracija, emigracijos priežastys, emigracijos pasekmės, grįžtamoji migracija, darnus vystymasis, valstybinės institucijos, valstybinių institucijų veikla, grįžtamosios migracijos skatinimo politika.

Jančauskaitė, N. Population emigration causes and consequences: Lithuania - Dutch and Polish - Dutch case studies. Sustainable Development Management and Administration specialization. Head - Professor. A. Baležentis. - Vilnius: University, Faculty of Policy and Management, Institute of Management, 2015. - 110 p.

SUMMARY

Emigration movement of people of all ages, which was based on the social, economic, political and cultural reasons. Migration as a phenomenon - is not new, but it is accelerating, and they are rising. It appears that the XXI century. at the beginning of this number really starts to increase, leading some scientists had the idea to name it „a century of migration“.

Emigrating from Lithuania mostly younger people, labor, the age structure of this strain is very clear, and later they will have consequences and the process of demographic and labor force. For some time now, and Lithuania became a topical theme of migration. However, not all the factors related to the emigration process receives adequate political and scientific attention.

The main research problem, the working age population decline, which directly influences the contributions to social funds decrease, artificial aging society, the GDP decrease, resulting in slowing economic growth in the country.

However, the emigration process has positive effects such as the decline in the unemployment rate in the country or pay for skilled workers growth.

Different state institutions to create a variety of programs, which should help bring back emigrants to their homeland. If these programs are properly applied in practice, a country of emigrants return to get the benefits. As returnees brought by emigrants with you not only earn money, which could be used in new business development, who promote the economic development of the country, but would gain theoretical and practical knowledge of what is possible to encourage the development of innovative technologies and their application in business.

The investigation has found that the main reasons that led, Lithuanian and Polish citizens to emigrate, the difficulties in finding well-paid jobs, and receive a fee from which it was difficult to make a living and poor social guarantees. None of the respondents in the study do not rule out the possibility of returning to their homeland, but to encourage them to return to family circumstances, the desire to live in their own cultural environment and encounters difficulties in the Netherlands. Emigrants noted that even purposeful, public emigrants return policy should not affect their return.

The study revealed that only a very small percentage of respondents believe that they erred in choosing to emigrate, the vast majority of the respondents consider that emigration choice was the right solution under given circumstances.

According to the respondents to significantly reduce the scale of migration and emigrants would like to return to their homeland, especially if the changes are carried out in an effective state institutions, and to change of approach to every citizen of the country.

Keywords: immigration, emigration causes of emigration, return migration, sustainable development, public authorities, public institutions, the promotion of return migration policy.

LITERATŪRA

1. Adomėnas, M. Lietuvių emigracija: priežastys, tendencijos, pasekmės“ pristatymo medžiaga, 2008.
2. Adomėnas, M., Augustinaitis, A., Janeliūnas, T., Kuolys, D., Motieka, E. Lietuvos tauta: būklė ir raidos perspektyvos, p. 35 - 39, 2007 Vilnius: Strateginių studijų centras ir Pilietinės visuomenės institutas.
3. Aleksejūnė V. et.al., Europos Sąjungos finansuojamo projekto leidinys: Įvairovei atvira mokykla: kodėl ir kaip siekti kultūrų dialogo? // Lygių galimybių plėtros centras, 2010, p. 122, ISBN978-609-437-067-0
4. Barcevičius, E. Kas paskatintų sugrįžti naujuosius emigrantus iš Lietuvos? Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2006.
5. Barcevičius, E. Emigracija ir grįžtamoji migracija Vidurio ir Rytų Europoje: sėkmės istorija ar žlugusi svajonė? Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2012.
7. Barščiūtė, A., Laiconaitė, A. Ekonominės krizės padariniai Lietuvoje. 2010.
8. Beržinskienė, D., Kairienė, S., Virbickaitė, R. Analysis of migration as the element of demographic changes in the Europe an union context. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 2 (15): p. 13–20, 2009.
9. Brazauskienė, B., Kazlauskienė, A. Darbo jėgos problemos globalizacijos sąlygomis // *Ekonomika ir vadyba* - 2002. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 27 - 32, 2002.
10. Butkus, M., Matuzevičiūtė, K. Emigracijos ir reemigracijos situacija Lietuvoje, *Vadyba* , 14(1). P. 27 - 33, 2009.
11. Čiarnienė, R., Kumpikaitė, V., Taraškevičius, A. Makroekonominių veiksnių poveikis žmonių migracijos procesams: teoriniai ir praktiniai aspektai, p. 553 - 559, 2009.
12. Čiegis, R. Darnaus vystymosi vertinimas // *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*. T. 3 (1), p. 26 - 28, 2009.
13. Čiegis, R., Kozlovskij, V. (2011). Darnaus ekonominio vystymosi vertinimo sistemų įvertinimas // *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Nr. 5 (29), p. 90, 2011.
14. Čiegis, R., Ramanauskienė, J. (2011). Integruotas darnaus vystymosi vertinimas: Lietuvos atvejis // *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. Nr. 2 (26), p. 89 - 97, 2011.
15. Damulienė, A. Migracijos problema Lietuvoje ir jos įtaka šalies ekonomikai. MRU, ekonomikos ir finansų valdymo skyrius, vol. 3(1), p. 106 - 112, 2013.

16. Europos migracijos tinklas, Tarptautinė migracijos organizacija, Lietuvos socialinių tyrimų centras. Darbo jėgos migracija: poreikis ir politika Lietuvoje. Vilnius, 2008. Prieiga internetu: <http://www.emn.lt/> [Žiūrėta 2014 - 11 - 27].
17. Europos migracijos tinklas. Migracija: 10 metų apžvalga. Prieiga per internetą: <http://123.emn.lt/lt/bendros-tendencijos/migracija-10-metu-apzvalga> (žiūrėta 2015.01.24).
18. Europos migracijos tinklas. Lietuva ES šalių kontekste. Prieiga per internetą: <http://123.emn.lt/lt/bendros-tendencijos/lietuva-es-saliu-kontekste> (žiūrėta 2015.01.24).
19. Europos migracijos tinklas. Piniginės emigrantų perlaidos. Prieiga per internetą: <http://123.emn.lt/lt/emigracija/kiem-pinigu-persiuncia-emigrantai> (žiūrėta 2015.01.24).
20. Europos migracijos tinklas. Kas imigruoja į Lietuvą? Prieiga per internetą: <http://123.emn.lt/lt/imigracija/kas-imigruoja-i-lietuva> (žiūrėta 2015.01.24).
21. Europos migracijos tinklas. Migracijos institucijos. Prieiga per internetą: <http://123.emn.lt/lt/migracijos-institucijos> (žiūrėta 2015.01.24).
22. Europos sąjungos prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas (PMIF). Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/lt/es-parama/prieglobscio-migracijos-fondas.html>. (žiūrėta 2015.02.15).
23. Eurostat ataskaita, 2050 m. prognozė. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/eurostat/news/news-releases?p_auth=3HmXQMQU&p_p_id=estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_text=International+migration+statistics+in+the+Mediterranean+countries+summary+report+of+missions+to+the+12+project+countries+-+%283%2F1999%2FE%2FNo.+18%29+%28PDF%29&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_sort=_score&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_action=search&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_pageNumber=3 (žiūrėta 2015.02.15).
24. Glinskienė, R., Petuškienė, E. Pasaulinės ekonominės krizės poveikis Lietuvių reemigracijos ir proto nutekėjimo procesams // Ekonomika ir vadyba, Nr. 14., 2009.
25. Gliosaitė K. Ekonominių emigracijos motyvų ir pasekmių vertinimas – Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai // Vytauto Didžiojo universitetas, Pilietinės Visuomenės institutas, Lietuvių išeivijos institutas, 2004-12-02 seminaro medžiaga.
26. „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 metų programa. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 389 // Valstybės žinios, 2011, Nr.: 42 - 1969.
27. Gruževskis, B. Lietuvos darbo migracijos iššūkiai. Emigracija iš Lietuvos: padėtis, problemos, galimi sprendimo būdai: konferencijos medžiaga: p. 49–52, 2006

28. Guščinskienė J. Sociologijos įvadas: struktūrinės loginės schemos ir komentarai : mokomoji knyga. Kaunas : Technologija, 2001. p. 89 - ISBN 9986-13-888-4.
29. Hughes, T. Scale, Diversity, and Determinants of Labour Migration in Europe. IZA and University of Bologna. IZA DP No. 3595, p. 182–191, 2008.
30. Jančaitytė, R.; Valavičienė, N.; Augutienė, R.; Prakapas, R. Tarpkultūrinės kompetencijos didinimas bei įvairovės valdymo gebėjimų stiprinimas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 13, 2009.
31. Janušauskas, A., Nedzinskas, E., Uleckas, A., Vepšta, P. Šiuolaikiniai migracijos procesai ir jų įtaka, p. 19 - 25, 2009.
32. Karalevičienė, J., Matuzevičiūtė, K. Tarptautinės emigracijos priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Vol. 1 (14), p. 143 - 151, 2009.
33. Karpavičius, S. Emigracijos poveikis Lietuvos ekonomikai, p. 21 - 41, 2006.
34. Kasnauskienė, G. Demografijos pagrindai. Vilnius, VU leidykla, p. 12 - 19, 2006.
35. Kasnauskienė, G. Gyventojų migracijos teorijos. Lietuvos statistikos darbai: ketvirtinis statistikos žurnalas 2: 4–13, 2005.
36. Kasnauskienė G., Kryževičiūtė J. Protų nutekėjimo kryptys ir priežastys // Lietuvos ekonomikos apžvalga, 2008, Nr. 1. p. 95-101 - ISSN 1392-351X
37. Katilienė, K. Lietuviškos emigracijos problemos ir perspektyvos. Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008.
38. Kazlauskienė, A. Protų nutekėjimas iš Lietuvos: priežastys, procesai ir reemigracinės nuostatos. Kauno technologijos universitetas, p.54, 2006.
39. Kripaitis, R., Romikaitytė, B. Tarptautinė darbo jėgos migracija: jos esmė, formos ir ją sąlygojantys veiksniai // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyva*. Nr. 5. 2005.
40. Krumplytė J., Palumickaitė J., Obrikytė Ž. Darbo jėgos migracijos įtaka moderniai organizacijai žinių visuomenėje. // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*: Vytauto Didžiojo universitetas, 2005, Nr. 35. p. 81-95. - ISSN 1392-1142
41. Kuliešis, G., Pareigienė, L. Lietuvos regionų depolupiacijos prielaidų tyrimas. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2011. Nr. 5 (29). Research papers. ISSN 1822-6760.
42. Kumpikaitė, V., Žičkutė, I. Darnus vystymasis emigracijos kontekste: Lietuvos atvejis. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, p. 740 - 746, 2012. Nr. 3 (32). Research papers. Kauno technologijos universitetas. ISSN 1822-6760.
43. Kuzmickaitė D. Teoriniai tarptautinės migracijos diskursai – Šiuolaikinė lietuvių emigracija: praradimai ir laimėjimai // Vytauto Didžiojo universitetas, Pilietinės Visuomenės institutas, Lietuvių išeivijos institutas, 2004-12-02 seminaro medžiaga.

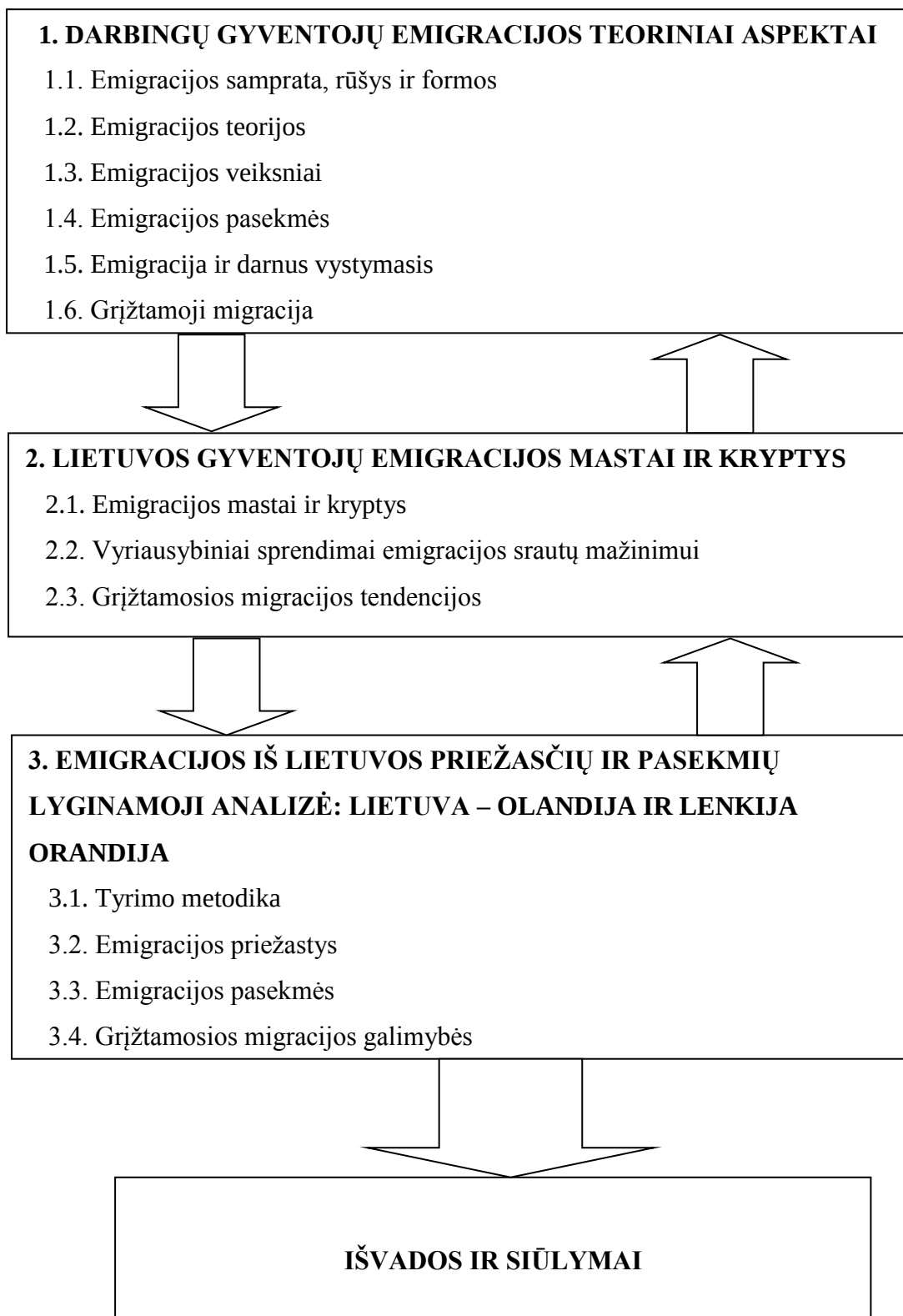
44. Labanauskas, L. „Protų nutekėjimo“ problema Lietuvoje. Lietuvos mokslų akademija. 2006.
45. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Migracija: pagrindinės priežastys ir gairės pokyčiams (2006). Prieiga per internetą: <http://www.llri.lt/naujienos/ekonominė-politika/darbo-santykiai/tyrimas-migracija-pagrindines-priežastys-ir-gaires-pokyciams/lrinka> (žiūrėta: 2014 - 11 - 22).
46. Lietuvos Respublikos ekonominės migracijos reguliavimo strategija. Valstybės žinios, 2007, Nr. 77-3177.
47. Lietuvos Respublikos Seimas, Nutarimas dėl Valstybės ilgalaikės strategijos. Prieiga per internetą: <www3.lrs.lt/docs2/RJZALJWG.DOC>, 2002. (žiūrėta: 2014 - 11 - 22)
48. Lietuvos Respublikos Seimas. Šešioliktos vyriausybės darbo programa, 2012 – 2016 m. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/admin/Downloads/sesioliktosios%20vyriausybes%20programa.pdf> (žiūrėta: 2014 - 11 - 22)
49. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Prieiga per internetą: <<http://www.socmin.lt/index.php?14614345>> (žiūrėta: 2014 - 11 - 22).
50. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nutarimas dėl ekonominės migracijos reguliavimo strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2007 – 2008 metų plano patvirtinimo. Prieiga internetu: <<http://www.alytus.aps.lt/stotisFiles/uploadedAttachments/EMR%20STRATEGIJA%20200720074282192.pdf>> (žiūrėta: 2014 - 11 - 22)
51. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos. Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. XI-52// Valstybės žinios, 2008, Nr.: 146 -5870.
52. Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos. Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gruodžio 13 d. nutarimas Nr. XII-51 // Valstybės žinios, 2012, Nr. 149-7630.
53. Lietuvos darbo rinkai. Journal of Management 2 (14): 19–25.
54. LR seimas. Valstybės švietimo 2013 – 2022 metų strategija. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463390&p_query=Emigracija&p_tr2=2 (žiūrėta: 2015.01.28).
55. LR seimas. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija 2030“. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=425517&p_query=&p_tr2=2 (žiūrėta 2015.01.26).
56. LR Seimo statutas. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=482669&p_query=Emigracija&p_tr2=2 (žiūrėta 2015.02.10).
57. LR Vyriausybė. Nutarimas dėl Lietuvos migracijos gairių patvirtinimo, 2014. Prieiga per internetą: <http://lt.efhr.eu/2014/02/18/lietuva-nusprendė-labiau-isitraukti-i-es-migracijos-politikos-formavimą/> (žiūrėta 2015.02.15).

58. LR Vyriausybė. Užimtumo didinimo 2014 – 2020 m. programa. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=456810&p_query=Emigracija&p_tr2=2 (žiūrėta: 2015.02.08).
59. LR Vyriausybė. 2014 – 2020 m. Nacionalinės pažangos programos horizontaliojo prioriteto „Regioninė plėtra“ tarpinstitucinis veiklos planas. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/30c9aa509e2811e39cc2db29b1fd528f> (žiūrėta: 2015.02.03)
60. Malinauskas, G. Darbo migracija – iššūkis ar parama šeimos gerovei? Šeimos ir darbo suderinamumo galimybių Lietuvoje studija, p. 123 - 136, 2006. Kaunas.
61. Maslauskaitė, A., Stankūnienė, V. Šeima abipus sienų. Lietuvos transnacionalinės šeimos genezė, funkcijos, raidos perspektyvos, p. 230, 2007, Vilnius.
62. MATIUŠAITYTĖ, Raimundė. (2003) Darbo jėgos migracija Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Ekonomika, Vilnius: VU, Nr. 63, p.41 - 47. ISSN 1392-1258.
63. Nazarovienė D., Rastenienė A. Gyventojų migracija: problemos ir aktualijos. 2007.
64. Nedzinskas E. Imigracija Lietuvoje: darbo rinkos poreikiai ir perspektyvos // Vadyba –Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, Nr. 2(13), p. 111. – ISSN 1648 – 7974.
65. Paukštė, D. Dėl Lietuvos pozicijos ekonominės migracijos klausimais. Prieiga per internetą: www.lsd.lt/documents/D.Paukste-ekonominė%20migracija.doc (Žiūrėta 2014 11 27).
66. Petersen, W. Petersen, R. Dictionary of Demography Terms, Concepts, and Institutions. New York: Westport. 1986.
67. Pilietinės visuomenės institutas. Lietuvių emigracija: problema ir galimi sprendimo būdai. Vilnius, 2005, p. 15 - 26.
68. Pukelienė, V., Glinskienė, R., Beržinskienė, D. Darbo jėgos migracija: globalinis aspektas // Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai. Kaunas: VDU, 2008, p. 49 - 64.
69. Raškinis, D. Minimalaus darbo užmokesčio ir neapmokestinamo pajamų dydžio didinimo prielaidos ir poveikis // Lietuvos Respublikos Trišalės Tarybos tyrimo medžiaga, p. 55 - 71, 2006.
70. Razauskas, T. Sustainable development: problems and challenges in the modern world // Public Administration. Vol. 3/4. Issue 23/24, 2009.
71. Rimkūnas, A. Emigracijos ir reemigracijos padariniai, jų sprendimo būdai. Užsienio reikalų ministerija, 2006.
72. Rudžinskienė, R., Paulauskaitė, L. Lietuvos gyventojų emigracijos priežastys ir padariniai šalies ekonomikai. Socialinė politika, p. 252 - 257, 2013.
73. Rudzkienė, V. Socialinė statistika: vadovėlis // Vilnius: Mykolo Romerio universiteto. Leidybos centras, p. 257, 2005, ISBN 9955-19-002-7

74. Ruževskis, B., Lietuvos darbo migracijos iššūkiai. Darbo ir socialinių tyrimų institutas, Vilnius, p. 987 - 993. 2006.
75. Sipavičienė, A. Emigracijos iššūkiai ir migracijos politikos uždaviniai. Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, 2006.
76. Sipavičienė, A. Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė. Vilnius, p. 6 - 7, 2006.
77. Sipavičienė, A. Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė / Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas. Vilnius, 2006.
78. Sipavičienė, A., Tureikytė, S. Nelegali migracija Lietuvoje: retrospektyva ir šių dienų problemos. Vilnius, 2000.
79. Sipavičienė et al. Grįžtamoji migracija: teorinės įžvalgos ir situacija Lietuvoje // Mokslo studija – Vilnius: Europos migracijos tinklas Tarptautinė migracijos organizacija Socialinių tyrimų institutas, p. 18 - 19, 2009, - ISBN 978-9955-697-20-6
80. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos vyriausybės. Prieiga internetu: www.stat.dov.lt (žiūrėta 2015.01.16).
81. Stulgienė A., Daunorienė A. Migracijos poveikis darbo jėgos rinkos pusiausvyrai. Ekonomika ir vadyba. 2009.
82. Šimanskienė, L., Paužolienė, J. Emigracija Lietuvoje: priežastys ir padariniai. Klaipėdos universitetas. 2012.
83. Šimkienė, V., Šerikova, A., Bagdanavičiūtė, J. Lietuvos emigracijos veiksniai ir jų valdymo galimybės. Profesinės studijos: teorija ir praktika, 2008.
84. Tarptautinė migracijos organizacija. Prieiga internetu: <<http://www.iom.lt/lt/kas-mes-esame/>> (žiūrėta 2015.01.08).
85. Urbonaitė, E. 2007. Ekonominės migracijos politika. Geopolitika. Prieiga per internetą: <http://www.geopolitika.lt/?artc=964> (žiūrėta: 2014-11-21).
86. Viešosios politikos ir vadybos institutas. Tyrimo ataskaita „protų nutekėjimo“ mažinimas ir „protų“ susigrąžinimas, Vilnius, 2007.
87. Žvalionytė, D., Jastramskis, M. Grįžtamoji migracija ir žmogiškasis kapitalas. p. 101 - 147, 2012, Vilnius.
88. Žiogelytė, L. Darbo užmokesčio pokyčio vertinimas Lietuvos darbo rinkoje //Mokslas – Lietuvos ateitis. Nr. 2, p. 119 - 125, 2010.

PRIEDAI

Darbo struktūra

GYVENTOJŲ EMIGRACIJOS PRIEŽASTYS IR PASEKMĖS: LIETUVOS – OLANDIJOS IR LENKIJOS - OLANDIJOS ATVEJŲ ANALIZĖ

ANKETA

Atliekamas tyrimas, kurio tikslas išsiaiškinti gyventojų emigracijos priežastis ir pasekmes. Anketa yra anoniminė ir magistriniame darbe bus naudojami tik apibendrinti rezultatai. Jūsų nuomonė šiam tyrimui labai svarbi. Iš anksto dėkoju, už sąžiningai ir teisingai užpildytas anketas.

1. Ar prieš išvykstant informavote atitinkamas institucijas apie savo išvykimą iš šalies? Jei Jūsų atsakymas taip, pabraukite kokią instituciją informavote arba įrašykite.

- ☐ Ne
- ☐ Taip (Sodrą, seniūniją, mokesčių inspekciją, darbo biržą)
- ☐ kita (įrašykite)_____

2. Emigravote

- ☐ Vienas
- ☐ Su draugu (-e)
- ☐ Su šeima ir vaikais
- ☐ Su šeima be vaikų
- ☐ Kita (įrašykite)_____

3. Kiek metų esate emigrantas? (įrašykite)_____

4. Kiek laiko Jūs ketinate gyventi užsienyje?

- ☐ Visam laikui
- ☐ Dar neapsisprendžiau
- ☐ Ketinu grįžti po metų
- ☐ Grįšiu, kai pasieksiu buvimo Olandijoje tikslus (užsidirbsiu pinigų, baigsiu mokslus ir t.t.)
- ☐ Kita (įrašykite)_____

5. Šiuo metu dirbate ir gyvenate Olandijoje. Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X)
1 - Visiškai nepatenkintas, 2 - Nepatenkintas, 3 - Neturiu nuomonės, 4 - Patenkintas, 5 - Visiškai patenkintas

	Visiškai nepatenkintas	Nepatenkintas	Neturiu nuomonės	Patenkintas	Visiškai patenkintas
Aš esu patenkintas gyvenimo sąlygomis Olandijoje					
Olandijoje dirbu darbą, kuris man patinka					
Olandijoje gaunama alga mane tenkina					

6. Ar dirbate legaliai?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

7. Kokioje sferoje dirbote Lietuvoje/dirbate Olandijoje?

Lietuvoje dirbote (sfera)	☐ Ugdyimo sferoje ☐ Sveikatos priežiūros ☐ Žemės ūkio ☐ Finansų ☐ Statybų ☐ Gamybės (fabrikai/gamyklos) ☐ Paslaugų ☐ Kita (įrašykite) _____
Kokias pareigas Lietuvoje užėmėte	☐ Įmonės darbininkas (fiziniai darbai) ☐ Įstaigos darbuotojas (darbas ofise) ☐ Specialistas (dirbate pagal išsilavinimą) ☐ Vyresnysis darbuotojas ☐ Padalinio vadovas ☐ Vadovas (atsakingas už kelis padalinius ar darbuotojus)
Olandijoje dirbate (sfera)	☐ Ugdyimo sferoje ☐ Sveikatos priežiūros ☐ Žemės ūkio ☐ Finansų ☐ Statybų ☐ Gamybės (fabrikai/gamyklos) ☐ Paslaugų ☐ Kita (įrašykite) _____
Kokias pareigas Olandijoje užimate	☐ Įmonės darbininkas (fiziniai darbai) ☐ Įstaigos darbuotojas (darbas ofise) ☐ Specialistas (dirbate pagal išsilavinimą) ☐ Vyresnysis darbuotojas ☐ Padalinio vadovas ☐ Vadovas (atsakingas už kelis padalinius ar darbuotojus)

8. Palyginkite Jūsų šiuo metu Olandijoje gaunamas vidutines mėnesines pajamas, su gautomis Lietuvoje

- ☐ Šiuo metu mano gaunamos pajamos yra mažesnės
- ☐ Pajamos tokio pat dydžio
- ☐ Šiuo metu gaunamos pajamos yra 2 kartus didesnės
- ☐ 3 kartus didesnės
- ☐ 4 kartus didesnės
- ☐ Didesnės 5 kartus ir daugiau

9. Kas paskatino Jus emigruoti iš Lietuvos? Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X)

1 - Visiškai nesutinku, 2 - Nesutinku, 3 - Neturiu nuomonės, 4- Sutinku, 5 - Visiškai sutinku.

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
1. Sunku susirasti darbą pagal specialybę					
2. Nepalankios karjeros/tobulėjimo galimybės					
3. Sunku susirasti gerai apmokamą darbą					
4. Sunku susirasti bet kokią darbą					
5. Aukštas bedarbystės lygis					
6. Ilgą laiką buvau bedarbis(-ė)					
7. Gavau minimalų arba šiek tiek didesnę nei minimalų atlyginimą					
8. Darbo vietoje pajutau finansinę diskriminaciją					
9. Sunkios darbo sąlygos neatitiko gaunamo atlyginimo dydžio					
10. Iš gaunamo atlyginimo buvo sunku pragyventi					
11. Susidūriau su sunkiomis verslo steigimo problemomis					
12. Prastos socialinės garantijos (sveikatos, pensijų)					
13. Užsienyje mano šeima/draugai					
14. Gyvenau nedideliame miestelyje/gyvenvietėje					
15. Politinė situacija šalyje					
16. Klimato sąlygos šalyje					

10. Kokios Jūsų nuomone emigracijos pasekmės? Įvertinkite teiginius ir Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X) 1 - Visiškai nesutinku, 2 - Nesutinku, 3 - Neturiu nuomonės, 4- Sutinku, 5 - Visiškai sutinku.

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
1. Grįžtantys į tėvynę turės naujos darbo patirties					

Žiūrėkite kitame puslapyje

2. Turės žinių apie naujų technologijų pritaikymą					
3. Įgyta nauja darbo patirtis leis lengviau apsispręsti dėl savo verslo kūrimo					
4. Uždirbamus pinigus emigravusieji taupo					
5. Emigravusieji dalį uždirbamų pinigų siunčia į tėvynę					
6. Emigrantai turi ateities planų, kuriuos sieja su tėvyne					
7. Emigracija mažina nedarbo lygį					
8. Emigrantai mažina socialinės paramos poreikį					
9. Emigracija žlugdo šalies ekonomiką					
10. Mažėjanti darbo jėga šalyje mažina įmokų dydį į šalies biudžetą					
11. Dėl nesurenkamų mokesčių į biudžetą mažėja socialinės išmokos					
12. Įmonėms atsiranda spaudimas kurti patrauklesnes darbo sąlygas					
13. Įmonės pradeda siūlyti konkurencingesnius atlyginimus					
14. Įmonės stengiasi labiau motyvuoti likusius dirbti darbuotojus					
15. Įmonės praranda kvalifikuotus specialistus					
16. Dėl specialistų trūkumo komplikuojasi įmonių veikla					
17. Specialistų trūkumas šalyje skatina įmonių išlaidų augimą					
18. Kitokio socialinio gyvenimo patirtis					
19. Užsienio kalbos išmokimas (anglų, olandų ir kt.)					
20. Olandų kultūros pažinimas					
21. Gimtosios kalbos žinojimo suprastėjimas					
22. Savo religijos/papročių nesilaikymas					

Žiūrėkite kitame puslapyje

23. Ilgalaikiai išsiskyrimai su šeima blogina tarpusavio santykius					
24. Ilgalaikiai išsiskyrimai su šeima skatina sveikatos problemas					
25. Vaikų auklėjimo problemos					

11. Kas paskatintų Jus sugrįžti į Lietuvą? Įvertinkite teiginius ir Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X) 1 - Visiškai nesutinku, 2 - Nesutinku, 3 - Neturiu nuomonės, 4- Sutinku , 5 - Visiškai sutinku

	Visiškai nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės	Sutinku	Visiškai sutinku
1. Noras gyventi savo kultūrinėje aplinkoje					
2. Šeimos, artimųjų ilgesys tėvynėje					
3. Pasiiekti buvimo Olandijoje tikslai					
4. Sunkumai prisitaikant gyventi Olandijoje					
5. Pablogėjusi ekonominė situacija Olandijoje					
6. Šeimyninės aplinkybės					
7. Sunkumai ieškant darbo Olandijoje					
8. Imigrantų diskriminacija Olandijoje					
9. Pagerėjusi Lietuvos ekonominė situacija					
10. Aktyvi Lietuvos politika skatinanti grįžti					
11. Pagerėjusi gyvenimo kokybė Lietuvoje					

12. Jūsų emigracijos patyrimas

- ☐ Emigravau pirmą kartą
- ☐ Emigruoju ne pirmą kartą (2 ir daugiau)
- ☐ Esu buvęs kitose valstybėse (Airija, Ispanija, D. Britanija ar kt.)

13. Kokių priemonių turėtų imtis valstybinės institucijos, kad sumažinti emigraciją iš Lietuvos (pateikite savo nuomonę).

14. Jei būtų galimybė grąžinti laiką atgal, ar vis tiek pasirinktumėte emigraciją iš Lietuvos?

- ☐ Taip
- ☐ Ne

15. Jūsų lytis (įrašykite)_____

16. Jūsų amžius (įrašykite)_____

17. Jūsų išsilavinimas

- ☐ Vidurinis
- ☐ Profesinis
- ☐ Aukštasis - bakalauro laipsnis
- ☐ Aukštasis - magistro laipsnis
- ☐ Aukštasis - daktaro laipsnis
- ☐ Nebaigtos studijos

18. Jūsų šeimyninė padėtis

- ☐ Vienišas (-a)
- ☐ Įsipareigojęs (-usi)
- ☐ Vedęs/ištekėjusi
- ☐ Išsiskyręs (-usi)
- ☐ Našlys (-ė)

19. Ar turite vaikų? (Jei Jūsų atsakymas ne, 20 klausimą praleiskite)

- ☐ Taip
- ☐ Ne

20. Kas prižiūri Jūsų vaikus:

- ☐ Liko su šeima Lietuvoje, nes emigravau vienas (-a)
- ☐ Olandijoje prižiūrime patys, nes emigravome su visa šeima
- ☐ Lietuvoje prižiūri giminės (seneliai)
- ☐ Olandijoje prižiūri draugai
- ☐ Olandijoje samdome auklę
- ☐ Kita (įrašykite)_____

Dėkoju už Jūsų atsakymus!

Tyrimą atlieka: Mykolo Romerio universiteto, Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo studijų programos magistrantė - Neringa Jančauskaitė, nerinnga@gmail.com.

PRZYCZYNY I SKUTKI EMIGRACJI. ANALIZA W PRZYPADKU LITWA – HOLANDIA I
POLSHA - HOLANDIA

ANKIETA

Celem tego badanie jest wyjasnic przyczyny i konsekwencje emigracji mieszkancow. Ankieta jest anonimowa, i bedzie wykorzystana do ogolnych wnioskow. Wasze zdanie jest bardzo wazne. Za wczasu dziekuje za szczerze i poprawnie wypelniona ankieta.

1. Czy przed wyjazdem za granice informowales jakas instytucje o planowanym wyjeździe?

- ☐ Nie
☐ Tak (Urząd pracy, Gmine)
☐ Inne instytucje (wpisz) _____

2. Z kim wyemigrowales/as

- ☐ Sam
☐ Z kolezanka/kolega
☐ Z rodzina i z dziecmi
☐ Z mezem/ zona
☐ Z inna osoba(wpisz)_____

3. Ile lat jestes na emigracji? (wpisz)_____

4. Jak dlugo planujesz zostac za granica?

- ☐ Na stale
☐ Jeszcze sie nie zdecydowalem (-lam)
☐ Planuje wrocic za rok
☐ Wroce gdy osiagne postawiony sobie cel (zarobie pieniadze, skoncze studia, itp.)
☐ Inne (wpisz).....

5. W tej chwili pracujesz i mieszkasz w Hollandi. Podaj wlasna opinie wpisujac w tabeli (X)

1 - Calkowicie niezadowolony, 2 - Niezadowolony, 3 - Nie mam opinii , 4 - Zadowolony, 5 - Calkowicie zadowolony

	Calkowicie niezadowolony	Niezadowolony	Nie mam opinii	Zadowolony	Calkowicie zadowolony
Ja jestem zadowolony z obecnych warunkow					
W Hollandi pracuje w pracy ktora lubie					
Zarobki w Hollandi sa zadowalajace					

6. Czy w Hollandi pracujesz legalnie?

- ☐ Tak
☐ Nie

7. W jakim zawodzie pracowales/as w Polsce/w jakim zawodzie pracujesz w Hollandi?

W Polsce pracowales/as (zawod)	☐ Edukacja ☐ Opieka zdrowotna ☐ Rolnictwo ☐ Finanse ☐ Budownictwo ☐ Produkcja (fabryka) ☐ Usługi ☐ Inne (napisz)_____
Na jakim stanowisku pracowales/as w Polsce	☐ Pracownik firmy (praca fizyczna) ☐ Pracownik biurowy (praca w biurze) ☐ Praca we własnej specjalizacji ☐ Brygadzysta (zastępca kierownika) ☐ Kierownik działu ☐ Kierownik (odpowiedzialny za większa ilość osób)
W Hollandi pracujesz (zawod)	☐ Edukacja ☐ Opieka zdrowotna ☐ Rolnictwo ☐ Finanse ☐ Budownictwo ☐ Produkcja (fabryka) ☐ Usługi ☐ Inne (napisz)_____
Na jakim stanowisku pracujesz w Hollandi	☐ Pracownik firmy (praca fizyczna) ☐ Pracownik biurowy (praca w biurze) ☐ Praca we własnej specjalizacji ☐ Brygadzysta (zastępca kierownika) ☐ Kierownik działu ☐ Kierownik (odpowiedzialny za większa ilość osób)

8. Porównując miesięczny dochód w Hollandi a w Polsce:

- ☐ Obecnie moj dochod miesięczny jest mniejszy
- ☐ Moj dochod miesięczny jest podobny
- ☐ Moj dochod miesięczny jest dwa razy większy
- ☐ Trzy razy większy
- ☐ Cztery razy większy
- ☐ Piec razy większy lub więcej

9. Co sklonilo Cie do wyjazdu z Polski? Podaj wasna opinie wpisujac w tabeli (X) 1 – Calkowicie sie nie zgadzam, 2 – Nie zgadzam sie, 3 - Nie mam opinii ,4 – zgadzam sie, 5 – calkowicie sie zgadzam.

	Calkowicie sie nie zgadzam	Nie zgadzam sie	Nie mam opinii	Zgadzam sie	Calkowicie sie zgadzam
1. Ciezko znalezc prace we wlasnej specjalizacji					
2.Niekorzystne perspektywy zawodowe					
3. Trudno zdobyc dobrze platna prace					
4. Ciezko znalezc jakakolwiek prace					
5.Wysoka stopa bezrobocia					
6. Dlugi czas bylem/am bez pracy					
7. Dostalem/am minimalne wynagrodzenie za prace					
8. W miejscu pracy poczulem (- am) dyskryminacje					
9. Ciezkie warunki pracy nie odpowiadaja wysokosci wynagrodzenia					
10. Za otrzymane wynagrodzenie ciezko utrzymac siebie/rodzine					
11. Brak perspektyw na wlasny biznes					
12. Slabe zabezpieczenie spoleczne (zdrowie, emerytura)					
13. Za granica jest moja rodzina/przyjaciele					
14. Mieszkalem/am w malym miescie/wsi					
15. Polityczna sytuacja w kraju					
16. Warunki klimatyczne w kraju					

10. Co uważasz za konsekwencje emigracji? W odpowiadającej Ci odpowiedzi wpisz (X)

1 – Całkowicie się nie zgadzam, 2 – Nie zgadzam się, 3 - Nie mam opinii ,4 – zgadzam się, 5 – całkowicie się zgadzam.

	Całkowicie się nie zgadzam	Nie zgadzam się	Nie mam opinii	Zgadzam się	Całkowicie się zgadzam
1. Po powrocie do ojczyzny będę miał/a nowe doświadczenie					
2. Posiada wiedzę na temat nowych technologii					
3. Zdobyć nowego doświadczenia pomoże Ci zdecydować się na rozwój własnego biznesu					
4. Zarobione pieniądze emigranci oszczędzają lepiej					
5. Część zarobionych pieniędzy emigranci wysyłają do ojczyzny					
6. Emigranci mają plany na przyszłość związane z ojczyzną					
7. Emigracja zmniejsza poziom bezrobocia					
8. Emigranci zmniejszają potrzebę wsparcia społecznego					
9. Emigracja zanika gospodarkę kraju					
10. Poprzez zmniejszającą się siłę roboczą zmniejsza się kwota dotacji do budżetu państwa					
11. Przez utratę wpływów podatkowych do budżetu państwa zmniejszają się świadczenia socjalne					
12. Przedsiębiorcy muszą zadbać o lepsze warunki pracy					
13. Firmy zaczynają oferować lepsze płace					

Patrz na drugiej stronie

14. Firmy probuja zmotywowac pozostalych pracownikow do pracy					
15. Firmy traca wykwalifikowanych specjalistow					
16. Ze wzgledu na brak specjalistow komplikuja sie czynnosci korporacyjne					
17. Brak specjalistow w panstwie powoduje wzrost wydatkow w firmie.					
18. Inne doswiadczenia zycia spolecznego					
19. Poznawanie jezykow obcych (angielski, holenderski)					
20. Poznawanie kultury holenderskiej					
21. Pogorszenie znajomosci jezyka ojczystego					
22. Niedostosowanie sie do swojej religii/obyczajow					
23. Dlugotrwale rozstania z rodzina pogarszaja stosunki					
24. Dlugotrwale rozstanie z rodzina zwieksza problemy zdrowotne					
25. Problemy z wychowaniem dzieci					

11. Co by zachecilo Cie wrocic do Litwy? Odpowiedz zaznacz (X) 1 – Calkowicie sie nie zgadzam, 2 – Nie zgadzam sie, 3 - Nie mam opinii ,4 – zgadzam sie, 5 – calkowicie sie zgadzam.

	Calkowicie sie nie zgadzam	Nie zgadzam sie	Nie mam opinii	Zgadzam sie	Calkowicie sie zgadzam
1. Chce mieszkac w swojej kulturze					
2. Tesknota za rodzina, blizkimi					

Patrz na drugiej stronie

3. Osiągnięte cele w Holandii					
4. Trudno dostosować się do życia w Holandii					
5. Pogorszona sytuacja ekonomiczna w Holandii					
6. Sprawy rodzinne					
7. Trudności ze znalezieniem pracy w Holandii					
8. Dyskryminacja imigrantów w Holandii					
9. Polepszona sytuacja ekonomiczna w Polsce					
10. Aktywna polityka Polski zachęcająca wrócić					
11. Polepszona jakość życia w Polsce					

12. Twoje doświadczenie emigracji

- ☐ Wyemigrowałem/am pierwszy raz
- ☐ Wyemigrowałem/am nie po raz pierwszy
- ☐ Byłem/am w innych państwach (Irlandia, Hiszpania, Wielka Brytania)

13. Jakich czynności powinna dokonać instytucja państwowa, żeby zmniejszyć emigrację z Polski (wpisz swoje zdanie)

14. Gdyby była możliwość cofnąć czas, czy emigrował byś z Polski?

- ☐ Tak
- ☐ Nie

15. Twoja płeć (wpisz) _____

16. Twój wiek (wpisz) _____

17. Wykształcenie

- ☐ Podstawowe
- ☐ Zawodowe
- ☐ Wyższe bakałaura
- ☐ Wyższe magister
- ☐ Wyższe doktorat
- ☐ Nie ukończone studi

18. Twój stan cywilny

- ☐ Samotny (-na)
- ☐ W związku
- ☐ Żonaty/zamężna
- ☐ Rozwiedziony (-na)
- ☐ Wdowiec/wdowa

19. Czy masz dzieci? (Jeżeli wasza odpowiedź nie, omin 20 pytanie).

- ☐ Tak
- ☐ Nie

20. Kto opiekuje się Twoimi dziećmi?

- ☐ Zostały z rodziną na Litwie, gdyż emigrowałem (-łam) sam (-a)
- ☐ Opiekujemy się sami w Holandii, gdyż emigrowaliśmy cała rodzina
- ☐ Opiekują się dziadkowie na Litwie
- ☐ Opiekują się koledzy w Holandii
- ☐ Opiekuje się niania
- ☐ Inne (wpisz) _____

Dziękuję za odpowiedzi!

Badania wykonuje: magister uniwersytetu Mykolas Romeris, program studiów zarządzania zrównoważonego rozwoju i administracyjnych Neringa Jančauskaitė nerinnga@gmail.com

Teorinės darbo dalies papildomos lentelės

1 lentelė. Lietuvos migracijos analizė, 2001 – 2013 m. laikotarpiu

Metai	Imigracija	Emigracija	Imigracijos ir emigracijos skaičiaus skirtumas
2001	4694	30236	-25542
2002	5110	17849	-12739
2003	4728	28051	-23323
2004	5553	40331	-34778
2005	6789	62847	-56058
2006	7745	34713	-26968
2007	8609	32327	-23718
2008	9297	26761	-17464
2009	6487	40444	-33957
2010*	5213	83157	-77944
2011	15685	53863	-38178
2012	19843	41100	-21257
2013	38818	22011	-16807

Cit. pagal Europos migracijos tinklą [<http://123.emn.lt/lt/bendros-tendencijos/migracija-10-metu-apzvalga>]

Tiriamosios darbo dalies papildomos lentelės

1 lentelė. Šiuo metu dirbate ir gyvenate Olandijoje. Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X), Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų vidurkiai

	Lietuva	Lenkija
Aš esu patenkintas gyvenimo sąlygomis Olandijoje	4,2	4,6
Olandijoje dirbu darbą, kuris man patinka	4,1	4,7
Olandijoje gaunama alga mane tenkina	4,3	4,6

2 lentelė. Kas paskatino Jus emigruoti iš Lietuvos? Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X), Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų vidurkiai

	Lietuva	Lenkija
1. Sunku susirasti darbą pagal specialybę	4,2	4,6
2. Nepalankios karjeros/tobulėjimo galimybės	4,1	4,4
3. Sunku susirasti gerai apmokamą darbą	4,5	4,8
4. Sunku susirasti bet kokį darbą	2,6	4,2
5. Aukštas bedarbystės lygis	4,6	4,7
6. Ilgą laiką buvau bedarbis(-ė)	4,1	4,3
7. Gavau minimalų arba šiek tiek didesnį nei minimalų atlyginimą	4,4	4,8
8. Darbo vietoje pajutau finansinę diskriminaciją	3,8	2,2
9. Sunkios darbo sąlygos neatitiko gaunamo atlyginimo dydžio	4,6	4,6
10. Iš gaunamo atlyginimo buvo sunku pragyventi	4,8	4,6
11. Susidūriau su sunkiomis verslo steigimo problemomis	2,9	4,2
12. Prastos socialinės garantijos (sveikatos, pensijų)	4,8	4,9
13. Užsienyje mano šeima/draugai	2,7	2,1
14. Gyvenau nedideliame miestelyje/gyvenvietėje	4,7	3,8

15. Politinė situacija šalyje	3,8	1,9
16. Klimato sąlygos šalyje	2,2	1,2

3 lentelė. Kokios Jūsų nuomone emigracijos pasekmės? Įvertinkite teiginius ir Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X), Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų vidurkiai

	Lietuva	Lenkija
1. Grįžtantys į tėvynę turės naujos darbo patirties	4,2	1,4
2. Turės žinių apie naujų technologijų pritaikymą	4	4,1
3. Įgyta nauja darbo patirtis leis lengviau apsispręsti dėl savo verslo kūrimo	3,8	4,7
4. Uždirbamus pinigus emigravusieji taupo	4,4	4,1
5. Emigravusieji dalį uždirbamų pinigų siunčia į tėvynę	4,5	4,6
6. Emigrantai turi ateities planų, kuriuos sieja su tėvyne	4,3	3,3
7. Emigracija mažina nedarbo lygį	4,4	4,4
8. Emigrantai mažina socialinės paramos poreikį	4,2	4,2
9. Emigracija žlugdo šalies ekonomiką	3,7	4,5
10. Mažėjanti darbo jėga šalyje mažina įmokų dydį į šalies biudžetą	4,1	4,1
11. Dėl nesurenkamų mokesčių į biudžetą mažėja socialinės išmokos	4,7	4,9
12. Įmonėms atsiranda spaudimas kurti patrauklesnes darbo sąlygas	3,8	2,3
13. Įmonės pradeda siūlyti konkurencingesnius atlyginimus	2,4	1,7
14. Įmonės stengiasi labiau motyvuoti likusius dirbti darbuotojus	2,2	3,8
15. Įmonės praranda kvalifikuotus specialistus	4,9	4,4

16. Dėl specialistų trūkumo komplikuojasi įmonių veikla	3,3	4,2
17. Specialistų trūkumas šalyje skatina įmonių išlaidų augimą	3,9	3,9
18. Kitokio socialinio gyvenimo patirtis	4,2	4,1
19. Užsienio kalbos išmokimas (anglų, olandų ir kt.)	4,8	4,1
20. Olandų kultūros pažinimas	4,7	4,2
21. Gimtosios kalbos žinojimo supratėjimas	3,2	2,5
22. Savo religijos/papročių nesilaikymas	2,3	2,2
23. Ilgalaikiai išsiskyrimai su šeima blogina tarpusavio santykius	3,6	3,9
24. Ilgalaikiai išsiskyrimai su šeima skatina sveikatos problemas	2,9	2,3
25. Vaikų auklėjimo problemos	3,1	2,9

4 lentelė. Kas paskatintų Jus sugrįžti į Lietuvą? Įvertinkite teiginius ir Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo langelį pažymėkite (X), Lietuvos ir Lenkijos respondentų atsakymų vidurkiai

	Lietuva	Lenkija
1. Noras gyventi savo kultūrinėje aplinkoje	4,5	3,8
2. Šeimos, artimųjų ilgesys tėvynėje	4,4	4,3
3. Pasiiekti buvimo Olandijoje tikslai	2,3	4,6
4. Sunkumai prisitaikant gyventi Olandijoje	3,8	3,9
5. Pablogėjusi ekonominė situacija Olandijoje	3,7	2,6
6. Šeimyninės aplinkybės	4,8	4,2
7. Sunkumai ieškant darbo Olandijoje	4,6	4,7
8. Imigrantų diskriminacija Olandijoje	3,9	3,7
9. Pagerėjusi ekonominė situacija savo šalyje	4,9	2,1
10. Aktyvi savo šalies politika skatinanti grįžti	2,4	2,9
11. Pagerėjusi gyvenimo kokybė savo šalyje	4,7	2,9